

ilke

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

sovyet devriminin

1. yılında

LENİN'in
konuşması

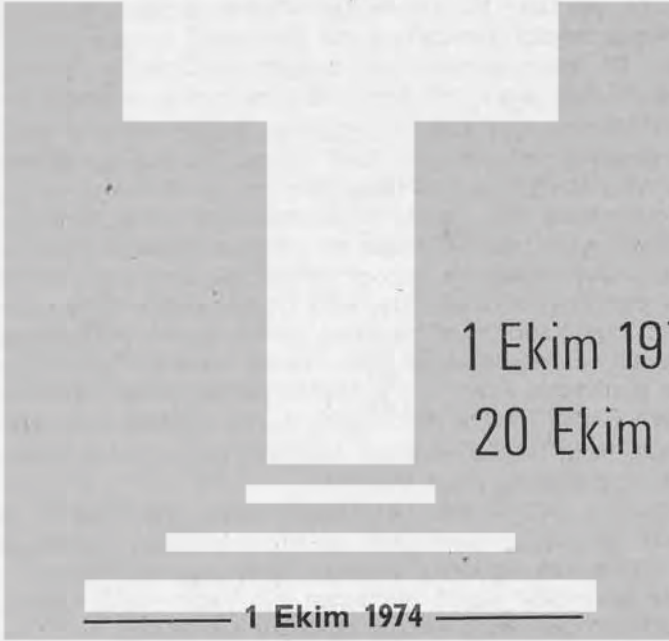
TUSTAV

cilt 2 / sayı 11
1974 kasım

1 Ekim 1974'den 20 Ekim 1974'e	3
Çin Halk Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 25. yıldönümü	4
İtalya'da derin ekonomik bunalım hükümet krizine yol açtı	7
Demokratik Alman Cumhuriyeti'nde sosyalizmin 25 yılı	10
Amerikan yardımı ve Gerald Ford'un veto silahı	12
Korutürk'ün Çankaya Toplantısından sonraki konuşması	14
Özel sektörün 572 ayrıcalıklı şirketi ve savaş hali	19
Hükümet bunalımı Demirel'i bekliyor	21
Referandum zorunluluktur / Sinan Gölçüklü	23
CHP'deki çekişme / Engin Dikmenoğlu	26
Devrimin yıldönümü üzerine bir konuşma / V. İ. Lenin	31
1960 sonrası sol hareketin eleştirisi	41
Türkiye İşçi Partisi II	43
ABD - Avrupa ilişkileri üstüne / T. Ağaoğlu	96
Türkiye'deki NATO ve bazı hatırlatmalar / M. Eymen	111
Kıbrıs'ta faşist baskılar ve faşist örgütlenmeler	119

TİİSTAV

Sahibi : Oya Baydar / Yazışmaları Müdürü : Aydın Engin / Yazışma ve havale adresi : P.K. 71, İstanbul / Yönetim ve Dağıtım adresi : Çağaloğlu, Molla Fenari Sokak 23/3 İstanbul / Abone şartları Yıllık 100, altı aylık 50 lira. Dış ülkeler için iki katıdır / Dizgi-Baskı : Murat Matbaacılık Kollektif Şirketi / İlan : Tam sayfa 500 lira. Diğer ilanlar santimi 25 lira / Basıldığı tarih: 1 Kasım 1974

1 Ekim 1974'den
20 Ekim 1974'e

● Yetkili kurullarından tam yetki alan Demirel hükümetle ilgili temaslara resmen başladı. Ancak başkent yorumcuları bu temaslara bir hükümet kuruluşu ile sonuçlanmayacağı kanısındalar.

● ABD Senatosu ikinci defa görüştüğü Türkiye'ye askerî yardımın kesilmesi konusunu 20'ye karşı 57 oyla kabul etti. Başkan Ford ise, kararı «veto»

edeceğini üçüncü defa açıkladı.

● Yunanistan'ın askerî kanadından çekildiği NATO'nun güneydoğu stratejisinin yeniden gözden geçirilmesi ve askerî yardımın artırılması için Türkiye, NATO Genel Sekreterliğine resmen başvurdu.

● Portekiz'de çoğunluğu Komünist Partisi üyesi 15 bin kişi, sağ darbenin önlenişini kutlamak amacıyla

Başbakanlık'tan Cumhurbaşkanlığı sarayına kadar bir «kutlama» yürüyüşü yaptı. Yürüyüş olaysız geçti.

● Klerides'in Kıbrıs Rum toplumunun

temsilcisi olup olmadığı bizzat Rumlar tarafından tartışılıyor. Denktaş - Klerides görüşmeleri, bu sebeple ve Rumların isteği ile ertelendi.

Çin Halk Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 25. yıldönümü

Çin, çok uzun bir dönem kapitalizmin ve sonra da emperyalist aşamayı belirleyen tekelci kapitalizmin bir sömürgesi ve yarı-sömürgesi olarak kalmıştır. 20. yüzyılın başlarında gelişen burjuva demokratik hareket belirli başarılar elde etmiş, antiemperyalist mücadele başlamıştır.

1920'lerde işçi sınıfının bağımsız örgütlenmesine gerekli titizliğin gösterilmemesi sonucu, 1927 yılında Çan Kay Şek'in yönetimindeki burjuva milliyetçiliğinden ve ordusundan ağır bir darbe yiyen Çin Komünist Partisi, onbinlerce yiğit işçinin katledilmesinden sonra, kırlarda kurtarılmış bölgeler yolunu izleyerek, sosyal devrim mücadelesini devam ettirmiştir. 1930'larda, Japon istilasında, sosyal devrim mücadelesiyle, Çin işçi sınıfının ve onun partisinin öncülüğünde, Millî Demokratik Devrim cephesinde toplanmıştır. Japonların kovulmasından sonra devrim mücadelesi, komprador burjuvazi ve feodal sınıfa karşı devam ederek, Talwan dışında tüm Kıta Çin'e yayılmıştır. Pekin'in ele geçirilmesiyle 1 Ekim 1949'da Çin Halk Cumhuriyeti Geçici Devrim hükümetinin yerine resmen kuruluşunu ilân etmiştir.

Çin halkı Millî Demokratik Devrimle ulaştığı «Yeni Demokrasi» düzeni içinde sosyalist kuruluşa geçmiştir.

Bugün, 1973 istatistiklerine göre nüfusu 800 milyonu aşan, kültür devrimi ve ideolojik mücadelenin, politik çalkantıların devam ettiği, Çin tüm batı ülkelerince tanınmış bulunan, Birleşmiş Milletlerdeki yerini almıştır. Dünya üzerindeki büyük güçlerden biri kabul edilen Çin'in, yirmi beş yıllık tarihinin belli başlı dönüm noktaları şunlardır:

1 Ekim 1949: Pekin'de 21-30 Eylül tarihleri arasında 600 Kurucu'nun katıldığı bir toplantıdan sonra Çin Halk Cumhuriyeti Hükümeti'nin kuruluşu...

14 Şubat 1950: Çin-Sosyet işbirliği antlaşması.

1942 Köylüleri kooperatif örgütlenmeye hazırlayacak kırsal çalışma Millî Konferansı'nın toplanması.

1953: Birinci beş Yıllık Plan döneminin başlaması.

1956: Tarımda kolektivizasyonun hızlandırılması.

Mayıs 1956: Aydınlar arasında «yüz çiçek» kampanyasının başlatılması. «Bütün çiçekler açılınsın, bütün akımlar çarpışsın...»

Eylül 1956: Çin Komünist Partisi'nin, sekizinci yıldönümü.

Kasım 1956: Mao Çe Tung, Moskova'da toplanan Komünist Partiler konferansında Çin delegasyonunun başında bulunuyor ve ortak bir bildiri kabul ediyor.

1958: Beş yıllık planın iki yılda uygulanması için «İleri doğru büyük atılım»

Nisan 1959: Liu Şao-Şi'yi Cumhurbaşkanlığına seçen İkinci Millî halk kongresinin toplantısı

Eylül 1959: Amerika dönüşü Kruşçef Pekin'i ziyaret ediyor.

Haziran 1960: Sovyet ve Çin delegeleri arasında Bükreş'de Romanya İşçi Partisi Kongresi sırasında ihtilâf çıkıyor.

Ağustos 1960: Sovyet uzmanlarının Çin Halk Cumhuriyeti'ni terketmeleri.

Ekim 1961: Çu En Lay, Sovyet Komünist Partisi'nin 22. Kongresinde Çin delegasyonunu yönetiyor.

1963: Özellikle kırsal bölgelerde ve aydınlar arasında devrimci ruhu pekiştirmek için «Sosyalist Eğitim Hareketi'nin başlaması.

14 Haziran 1963: Çin Komünist Partisi'nin, Sovyetler Birliği Komünist Partisi'ne iki Parti arasındaki ihtilâfın temel noktalarına değinen 22 maddelik mektubu.

2-20 Temmuz 1963: Moskova'da Çin-Sovyet buluşması.

14 Temmuz 1963: Sovyetler Birliği Komünist Partisinin Çin Komünist Partisine cevabı.

1964: Savunma Bakanı Lin Piao, Başkan Mao'nun sözlerini kapsayan «Küçük kızıl kitabı bastırıyor ve önce orduda, sonra bütün ülkede dağıtılıyor.

14 Şubat 1964: Çin tezlerini reddeden Suslov'un, Sovyet Komünist Partisi Merkez Komitesi'ne konuyla ilgili Pravda'da da yayınlanacak olan raporu.

16 Ekim 1964: İlk Çin atom bombasının patlatılması.

Mart 1965: Çin Komünist Partisi Dünya komünist partilerinin istişarî toplantısını hazırlamak üzere çağrılan bir toplantıya katılmayı reddediyor.

1 Haziran 1965: Çin Halk Ordusunda rütbelerin kaldırılması.

Kasım 1965: Kültür ihtilâlinin başlangıcı.

Ağustos 1966: Kültür ihtilâli üzerine 16 maddelik bir kararın Merkez komitesi tarafından kabul edilmesi. Lin Piao, Partinin tek başkan yardımcılığına getiriliyor. Mao'nun «karargâhları bombalayın» emri...

Şubat 1967: Aynı ayın sonunda Şanghay devrimci komitesi'ne dönüşecek olan «Şanghay Komünü'nün kuruluşu.

Temmuz 1967: Pekin'de şiddete varan eylemler. Kızıl muhafızlar Sovyetler Birliği ve İngiltere elçilikleriyle, Çin dışişleri Bakanlığına karşı harekete geçiyorlar.

Ekim 1967: Taşra bölgelerinde ordunun duruma el koymasıyla, nisbî bir sükûnet sağlanıyor.

Ekim 1968: Liu Şao Şi bütün görevlerinden azlediliyor.

2-16 Mart 1968: Çin Sovyet sınırında çatışmalar.

Nisan 1968: Çin Komünist Partisinin Dokuzuncu Kongresinde yeni tüzük hükümlerinin kabulü ve Lin Piao'nun Başkan Mao'nun halefi olarak atanması.

11 Eylül 1968: Kossigin-Çu En Lay görüşmesi.

Eylül 1971: Lin Piao'nun Pekin'den kaçarken uçağının Moğolistan üs-

tünde düşerek öldüğü açıklanıyor. Lin Piao Sovyet ajanı olarak niteleniyor.

25 Ekim 1971: Çin Halk Cumhuriyetinin Birleşmiş Milletler'e alınması.

Şubat 1972: ABD Devlet Başkanı Nixon'un Pekin'i ziyareti.

Ağustos 1973: Çin Komünist Partisi'nin 10. Kongresi. Tüzük değişikliği ve Polit Büro'nun değiştirilmesi.

Kasım 1973: Konfiçyüs'ün eleştirisi kampanyasının başlaması.

2 Şubat 1974: Askeri komutanlıklarda önemli değişiklikler. Lin Piao ve Konfiçyüs eleştirilerinin birleştirilmesi. «Pi Lin Pi Kong» kampanyası.

2 Ekim 1974

● Ecevit'in görevi iadesinden sonra hükümeti kurmakla görevlendirilen AP Genel Başkanı Süleyman Demirel, temaslarına başladı. İlk görüşmeyi yaptığı MSP Genel Başkanı Necmettin Erbakan, partisinin Demirel başkanlığındaki bir hükümete katılabileceğini söyledi.

● AP içinde, Demirel'in Genel Başkanlıktan uzaklaştırılmasını amaçlayan ve yenileşme hareketi denen girişim geliyor. Hareketin lideri olarak görünen AP Çanakkale Milletvekili Murat Bayrak, Demirel'i, partisine iki buçuk milyon oy kaybettirmekle suçlarken, ardarda bildiriler de yayınlanıyor. Ancak bildirilerde ad ve imza bulunmayışı dikkati çekiyor. Nitekim Demirel de bu noktaya parmak bastı ve bir demecinde «adını açıklamaktan kaçınan kimseleri muhatap alacak değiliz» dedi.

● Birleşmiş Milletler Genel Kurulu,

Kıbrıs sorununu görüşmeye devam ediyor. Genel Kurul'da Makarios Kıbrıs Cumhurbaşkanı sıfatıyla bir konuşma yaptı. Başpiskopos konuşurken Türk heyeti salonu terketti, Kissinger'in de Genel Kurul'da bulunmayışı yorumlara yol açtı.

● Federal Almanya Hükümeti, yabancı işçilerin kendi yurtlarında bulunan çocukları, için çocuk zammı ödenmesine son veren bir kanun değişikliği yaptı. Yeni kanunun, özellikle Türk işçilerinin gelirlerini önemli oranda etkileyeceği bildiriliyor.

● Emekli Korgeneral Cemal Madanoğlu ve aralarında İlhan Selçuk, Doğan Avcıoğlu, İlhami Soysal, Ali Sirmen'in de bulunduğu 24 arkadaş hakkında İstanbul 2 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesinde görülmekte olan dava sona erdi. Madanoğlu ve 24 arkadaşı beraat ettiler.

3 Ekim 1974

● Demirel hükümetle ilgili temaslarına DP Başkanı Bozbeyli ile görüşerek devam etti. Demokratik Parti lideri Bozbeyli DP'nin kararını «liderlerin yeralmadığı bir koalisyon hükümetine: Evet» şeklinde açıkladı.

● Yunanistan Hükümeti, seçim tarihinin 17 Kasım olarak tesbit edildiğini resmen açıkladı.

● ABD parlamentosunda Türkiye'ye yardımın kesilmesini öngören tasarı ile ilgili tartışmalar sürüyor. Senato Genel

Kurulu, verilen bir çok değişiklik önergesi ile ilk taslaktan büyük ölçüde ayrılan kanun teklifini «tümü» ile reddedip Senato Dışişleri Komisyonuna iade etti. 39'a karşı 41 oyla alınan bu karar Ford'un başarısı olarak niteleniyor. Ancak konu henüz kesin sonuca bağlanmış değil.

● İki ay önce fiyat kontrol komitesine başvurdukları halde, komite kanuni süre içinde cevap vermediği için, Ford ve BMC kamyonlarının fiyatlarına

firmalar tarafından 22 bin lira ile 38 bin lira arasında değişen zam yapıldı. Fiyat Kontrol Komitesinin konuyu kanuni süresi içinde görüşmemesine Sanayi ve Teknoloji Bakanı Abdülkerim Doğru'un yol açtığı söyleniyor.

● Sanayi Odaları Yönetim Kurulları Ortak toplantısı İzmir'de başladı. Bu yılın ikinci toplantısına Ege Bölgesi Sanayi Odası Başkanı Şinasi Ertan Başkanlık etti. Toplantıda çeşitli ekonomik öneriler tesbit edildi. Bunlardan en önemlisi Fiyat Kontrol

Komitesinin ilgasını öngören öneri.

● Maliye Bakanlığı bir açıklama yaptı ve bu yılki vergi gelirinin 67,5 milyar olarak tesbit edildiğini ve ancak bunun 40,4 milyar liralık bir bölümünü tahakkuk ettirildiğini belirtti. Aynı açıklamada ülkenin vergi gelirinin yüzde 35,3'nün işçi ve memurlardan kesilenlerden oluştuğu bildiriliyor.

● Mariano Rumor Başkanlığındaki İtalyan hükümeti istifa etti. İtalya'nın son yılların en büyük siyasî ve ekonomik bunalımının içinde olduğu bildiriliyor.

İTALYA'DA DERİN EKONOMİK BUNALIM HÜKÜMET KRİZİNE YOL AÇTI

İtalya'da uzun süredir devam eden derin ekonomik bunalım beklenen siyasî sonuçlarını doğurmağa başladı ve II. Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan 36. hükümet de istifa etmek zorunda kaldı. Yılların kaşarlanmış Hristiyan Demokrat politikacısı Amintore Fanfani şimdi 37. hükümeti kurma çabasında. Ancak Le Monde Gazetesinin yorumcusu bu konuda ilginç ve doğru bir yargı verdi. «Yani kısa süre sonra bir başka Hristiyan Demokrat, 38. kabine için temaslara başlayacak...»

10'lar Avrupasının en «itibarsız» üyesi İtalya uzunca süredir sayıları kimi zaman 10 milyon işçinin katıldığı dev grevlerle sarsılıyor, ülkenin en önemli sermaye grubu Fiat, üretimi düşürmek zorunda kalıyor. Sosyalist, Sosyal Demokrat ve Hristiyan Demokratlardan oluşan Merkez - Sol koalisyonun Maliye bakanları sık sık Al.

manyadan, ABD'den kredi ve yardım dlenmek zorunda kalıyordu. Yani 1958'lerin ekonomik mucizesi çok gerilerde kalmış, bir zamanlar Osmanlı İmparatorluğu için kullanılan bir siyasî deyim, şimdi ve sık sık İtalya için kullanılır olmuştur: Akdenizin hasta adamı.

Öteyandan son aylarda Akdenize kıyısı olan ülkelerde solun tırmanışı ve Komünist Partilerin siyasî iktidara yönelen bir politik tutum değişikliğine girmeleri Çizme'de de yansıdı. 30 Milyon seçmenin 9 milyondan oy alan, 1,5 milyon «üye»ye sahip ve parlamentoda 175 iskemlesi olan İtalyan Komünist Partisi, son bunalımda, politikasın da önemli bir değişiklik yapmış ve iktidar ortaklığına talip olmuştur.

İrili ufaklı bir sürü faşist örgüt ülke içinde kara - terörü yoğunlaştırmış ve yaygınlaştırmışlardır. 4 Ekim'de Cenevre -

Milano treninde iki kilo patlayıcı madde bulunmuş, ardından 5 Ekim günü Roma'da büyük çaplı iki patlama olmuştur. Daha önce ki aylarda da faşist örgütler kanlı saldırılar düzenlemişler ve hatta ülkede ciddi ciddi bir faşist darbe beklenir olmuştur. Kimilerin ce pek ciddiye alınmayan bu söylentiler, bir ara koalisyon kanatları arasında bile tartışıldı ve koalisyonun en büyük ortağı Hristiyan Demokratlar, bir faşist darbe ile ilgili olarak «lekeli pazarlıklar» yapmak la suçlandılar.

Sözün kısası İtalya derinden derine sarsılmaktadır. Kısa zamanda çözüm bekleyen bazı sorunlar ve çıkarılması düşünülen kanunların gecikmesi kitlelerde büyük patlamalara sebep olacaktır. Enflasyon İtalya'nın belki hükümet buhranından bile önemli bir sorunu olarak ortaya çıkıyor. Son zamanlarda fiyat artışları yüzde 20'nin

üzlerine çıktı. Bütçe açığı bir yıl içinde önceki yıla oranla iki misli arttı. 16 Temmuz'da karara bağlanan iç tüketim hızının durdurulmasını «çare» niteliği taşımadığı artık herkesce bilinmiyor. Almanya'nın 30 Ağustos'ta 2 milyar dolar karşılığı onbeş ton altın garantisinin kendi bankalarına bloke edilmesini istemesi, İtalya'nın Ortak Pazar ortakları açısından bile itibarından büyük şeyler kaybettiğini kanıtlamaktadır.

Doğaldır ki, İtalya, bu durumda bütün dünyayı saran «enerji krizi» ve «enflasyon»un kaçınılmaz sonuçlarından, daha fazla etkilenmektedir.

Daha şimdiden Torino'da Fiat Fabrikasının 65 bin işçisi kısmi işsizlikle yüz yüze. Fiat, üç aylık süre içinde işçilerin 32 gün eksik mesai yapmasını istiyor. Bu konuda görüş açıklayan sendikalar 7 Ekim'de sadece 21 günlük eksik mesaiye razı olduklarını bildirdiler. İstifa eden Rumor hükümetinin Çalışma Bakanı Bertoldi Agnelli'nin arabuluculuk teklifi de sonuç vermedi. Bakanın 28 günlük uzlaştırma teklifi Fiat tarafından kabul edilmedi. Bakanın teklifi 132 bin otomobilin eksik üretilmesini öngörmekteydi, Fiat ise 200 bin birimlik bir üretim indirimine taraftar ve bu konuda tavizsiz bir tutum içinde.

Öteyandan Lancia otomobillerini üreten Autobianchi'de haftalık çalışma saatleri 40'dan 24'e indirilecektir. Bu durumda Lan-

cia'da haftada 6 bin işçi yalnız üç gün çalışmak durumunda kalacaklar. Fiat ve Lancia'daki bu yeni durum 71 bin işçinin haftalıklarında yarıya yakın bir azalma anlamına gelmektedir.

Bazı burjuva yorumcuları konuya mizah açısından yaklaştılar ve 1975 yılında İtalya'nın büyük şehirlerinde trafik yoğunluğunda yüzde 10-15 oranında bir rahatlamaya sebep olacağını yazdılar. Cevap bir tokat gibi patladı: 9 Ekim Perşembe günü alınan bir kararla 10 milyon İtalyan işçisi greve başladı.

İtalya'nın geleneksel iktidar partisi Hristiyan Demokratlar bu bunalımı göğüsleyemediler ve koalisyon yıkıldı. Cumhurbaşkanı Leone, yeni Başbakanı açıklamadan önce İtalya'da alışılmamış siyasal olaylar ardarda patlak verdi. İlk Savunma Bakanı Andreotti «aşırı sağın bir darbe yapma» ihtimali olduğundan söz etti ve koalisyon kanatlarını yeniden uzlaşmaya çağırdı. Ancak bu «spekülasyon» koalisyondaki çözülmeyle sadece hızlandırdı. Ardından İtalyan Komünist Partisi iktidar ortaklığına talip olduğunu açıkladı.

Bu gerçek bir «şok» oldu. Koalisyon ortaklığından «Koalisyon sağa açılmaktadır ve enflasyonun yükünü halka ödettiler eğilimini artık saklamamaktadır» diye. Bu durumda seçmenlerimizin karşısına çıkmamız mümkün olamaz» diyerek ayrılan Sosyalist Parti de Komünistlerin bu tavrına

karşı «olumlu» bir tavır alınca Milano'lu endüstri baronlarının etkileri tutuştu. İstifa eden Rumor'un yardımcılarından kaşarlı politikacı Colombo alelacele Amerika'ya gitti. Colombo'nun Amerika gezisi kredi talebi ve dış yardım temini gibi kılıflarla örtülmek istendi. Ancak Colombo'nun gezisinin tek nedeni vardı: ABD yöneticilerinden, Komünist Parti'nin bir koalisyonda yer almasına izin almak!

Cevap yalnız kısa değil sertti de: Hayır!

Amerikanın, İtalyanın işlerine bu kadar açıkça karışabilmesi ülkede yeni bir tepkiye yol açtı. Hele Kissinger'in, Şil'de CIA'nın eylemleri ile ilgili sözleri İtalyan kamuoyunda «İtalya'ya verilme istenen bir gözdağı» olarak yorumlandı. İtalyan Komünist Partisinin yarı resmi organı l'Avanti, «Kissinger'in sözlerinin İtalyancaya çevirisi şöyledir: Bakın biz Şil'de bunu, bunu yaptık. Eğer uslu oturmaz ve komünistlere, hele hele Yunanistan yüzünden NATO'nun Güneydoğu kanadı za yıflamışken bir iktidar ortaklığı tanırırsanız, uslu durmazsanız sonumuz böyle olur» diye yazdı.

Bütün bu gelişmeler olup bitirken Cumhurbaşkanı Leone, Amintore Fanfani'yi hükümeti kurmakla görevlendirdi. Fanfani bir hükümet kurma misyonu ile değil, komünistleri dışarıda barıkacak bir hükümet kurma misyonu ile yükümlüydü ve İLKE baskıya hazırlandığı sıralarda u-

mutsuz çabalarını sürdürüyor, merkez ve merkez sol partilerle sonu dibi gelmez bizans pazarlıkları içinde l'Avanti'nin deyimini ile «de beleniyordu».

10 milyon işçinin merkezi bir disiplinle yürüyen grevi ise Fanfani'nin çabalarını büsbütün umutsuzlaştırıyor, Fiat'ın patron yönetmeni Angelli Sosyalist

Parti'ye para yardımı yaptığını el altından(!) açıklayarak gelecek günler için alınmamış bir yatırım yapıyor, Milano'lu tekelleci sermayedarlar, işçi hareketinin, Güney'deki köylü hareketleri ile kaynaşıp göğüslenmesi olanaksız bir direnişe dönüşmesini önlemenin yollarını araştırıyorlardı, Leone'nin erkek se-

çim önerisini ise gerek Sosyalist Parti, gerekse Komünist Parti kesin bir dille reddederek, parlamentodaki var olan iskemle dağılımı içinde bir hükümet kuruluması konusunda diyorlardı. Bunun açık anlamı ise Komünistlerin geleneksel tutumlarını terkedip iktidar ortağı olmalarının gerçekleşmesi demektir.

4 Ekim 1974

- DP'nin Demirel Başkanlığında bir hükümete yanaşmaması üzerine Demirel de dün görevi feda etti.
- Daha önce istifa edeceğini açıklayan Kıbrıs Rum toplumu lideri Glafkos Klerides istifadan vazgeçtiğini

- bildirdi. Klerides açıklamasından bir saat kadar önce bir suikast teşebbüsünden kurtulmuştu.
- Kıbrıs olayları dolayısıyla durdurulan terhislerin 28 Ekim'de başlayacağı bildirildi.

5 Ekim 1974

- Hükümet bunalımına bir çözüm bulmak amacıyla Korutürk, parlamentoda üyesi bulunan partilerin liderlerini Çankaya'da bir «yuvarlak masa» toplantısına çağırdı.
- Genel İş Sendikası Başkan Vekili Ertan Andaş bir basın toplantısı düzenledi ve Ankara, İstanbul ve İzmir Belediyelerinde çalışan toplam 20 bin 100 işçinin 8 Ekim sabahı greve başlayacağını bildirdi.
- Son iki ay içinde toplanan kitapların sayısı on ikiye ulaştı. Toplanan kitapların listesi şöyle: Türkiye Proletaryası (Şnurov), Gençlik İçin

- Notlar (Dimitrov), İki Taktik (Lenin), Fransa'da İç Savaş (Marks), Leninden Anılar (Krupskaya), Bir Avuç Gökyüzü (Çetin Altan), Kontr-Gerilla (Kemal Yücel), Türkiye Dönüm Noktasında (Adem Kalfa), Ürün Dergisi (1. sayı), Yeni Adımlar Dergisi (19 ve 20. sayıları), Kıvılcım Gazetesi (Bütün sayıları), Şili'de Sosyalizmin İyüzü (Broşür).
- Ereğli'de (Karadeniz) Asma Kömür Ocağı'nda bir göçük oldu ve bir işçi öldü. İki işçinin de yaralandığı göçükte bir işçinin kaybolduğu ve aranmakta olduğu bildirildi.

6 Ekim 1974

- Ankara, İstanbul ve İzmir'de Belediyeler ile Genel İş Sendikası arasındaki uyuşmazlık sorununa Başbakan Ecevit el koydu ve anlaşma sağlandığı bildirildi. Genel İş Sendikası grev kararının kaldırıldığını da açıkladı.
- Almanya Hükümeti, Almanya'ya işçi

- gönderen ülkelerde, daha önce aldığı Almanya dışındaki çocuk zamlarının ödenmemesine ilişkin karara karşı sert tepkiler belirlince, kararını yeniden gözden geçirmeyi kabul etti. Türkiye'de de Alman Hükümeti temsilcileri ile bu konuda görüşmeler yapılıyor. Almanya

ilk çocuğa 10, ikinci çocuğa 25, üçüncü ve dördüncü çocuklara da 75 mark vermeyi öneriyor.

● Pamuk taban fiyatının açıklanmamasını ve Çukobirliğin

alımlara başlamamasını protesto amacıyla Çukurova'lı pamuk üreticileri Adana - Iskenderun yolunu dört saat süre ile işgal ettiler. İşgal ancak Çukobirlik Başkanının üreticilere teminat vermesi ile çözümlenebildi.

7 Ekim 1974

● AP Eskişehir Milletvekili Profesör Orhan Oğuz, 21 Ekim'de yapılacak olan AP Büyük Kongresinde Genel Başkanlığa adaylığını koyacağını açıkladı. Oğuz Demirel hükümetlerinde Millî Eğitim Bakanlığı yapmıştı ve «öğretmen kıyımı» deyimini onun zamanında siyasî literatürümüze girmişti. Oğuz'la birlikte AP Genel Başkanlığı adayları dörde çıktı. Adaylıklarını resmen açıklayan diğer üç AP'li şöyle: Ünat Demir (Muğla Milletvekili), Murat Bayrak (Çanakkale Milletvekili) ve Kâmuran İnan (Bitlis Senatörü).

● Gıslaved Lâstik Fabrikasında 950 işçi greve başladı. Lâstik İş Sendikasının

yönettiği grev, bir Sendikanın Türkiye'de ilk defa işkolu düzeyinde «grev» uygulaması açısından önem taşıyor.

● TÖS Davası, Yargıtay'ın bozma kararından sonra yeniden Ankara 1 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesinde görülmeye başladı. Savcı TÖS'ün «gizli örgüt» olduğunda ısrar ederken eski TÖS Başkanı Fakir Baykurt, Yargıtay kararının isabetli olduğunu ve uyulması gerektiğini söyledi. Bilindiği gibi TÖS davası sonunda Baykurt ve arkadaşları beraat etmişler buna karşılık çoğunluğu öğretmen olan bazı sanıklar 141. maddenin çeşitli fıkralarından hüküm giymişlerdi.

Demokratik Alman Cumhuriyeti'nde Sosyalizmin 25 yılı

Demokratik Alman Cumhuriyeti 7 Ekim 1949'da kurulmuştu. İkinci Emperyalist Evren savaşının sonunda 1945 Mayıs'ında Hitler faşizminin yıkılmasıyla Almanya toprakları Amerikan, İngiliz, Fransız ve Sovyetler Birliği silâhli kuvvetlerinin işgali altına girdi. Sovyetler Birliğinin işgal bölgesinde kalan kesimlerde faşizmin ve militarizmin kökleri kazındı ve halkın demokratik güçleri birleşerek emperyalizme ve kapitalizme karşı mücadele ettiler. Emperyalist güçlerin kendi işgalleri altındaki bölgede kapitalizmi yeniden geliştirmeleri, Alman finans-kapitalinin kalıntılarını canlandırarak uydu bir devlet kurmalarına Alman emekçi halkı 1949'da Demokratik Alman Cumhuriyetini kurarak cevap verdi.

Hitler faşizminin yıkılmasından sonra, 14 Temmuz 1945'de Alman Komünist Partisi (KPD) ve Sosyal Demokrat Parti'nin (SPD) ilerici kanadı diğer bütün demokratik parti ve kitle örgütleriyle birleşerek Partilerin ve Örgütlerin Demokratik Blok'unu kurmuşlardı. Emperyalizme, militarizme ve büyük toprak sahiplerine karşı bütün demokratik güçleri bir cephe içinde

birleştirmeyi amaçlayan Demokratik Blok güçlü bir mücadele vererek, Sovyetlerin güçler dengesini halkın lehine değiştirmesinden de faydalanarak faşizmi ve tekelci kapitalizmi gerilettiler, işçi - köylü ittifakının sağlam temellere oturmasını sağladı.

21/22 Nisan 1946'da Komünist Partisi'yle Sosyal Demokrat Parti birleşerek Alman Sosyalist Birlik Partisi'ni (SED) kurdular. SED nin öncülüğündeki Demokratik Blok Sovyet işgali altındaki bölgelerde Anti - Faşist Demokratik Düzeni, işçi - köylü devrimci demokratik iktidarı gerçekleştirdiler. Demokratik toprak reformu yapılarak Junkerliğe son verildi. Faşist devletin artıkları temizlendi. Adalet reformu yapıldı, işçilerin yönetime ve denetime katılması sağlandı. Faşist, karşı - devrimci örgütler dağıtıldı, milis kuvvetleri kuruldu. Bankalar ve nazilerin, savaş suçularının ve savaş zenginlerinin malları kamulaştırıldı. Demokratik eğitim reformu ve daha bir dizi demokratik dönüşümler gerçekleştirildi.

Alman işçi sınıfının ve Alman halkının diğer demokratik güçleriyle uluslar arası işçi sınıfı hareketinin on yıllarca süren mücadelesinin sonunda 1945'de 1949'a kadar süren Demokratik Düzeni 7 Ekim 1949'da kurulan Demokratik Alman Cumhuriyeti izledi. Sosyalist bir Alman devletin kurulmasıyla emperyalizme ve Batı Almanya'da yeniden güçlenen tekelci sermaye çevrelerine güçlü bir darbe indirilmiştir.

Sosyalist üretim tarzının bütün olanlarda gerçekleştirilmesiyle Demokratik Alman Cumhuriyeti'nde insanın insan tarafından sömürülmesine kısa zamanda son verilmiş, kapitalizmin restorasyonunun bütün yolları tıkanmıştır.

Bugün güçlü bir tarım ekonomisine sahip bir sanayi ülkesi olan Demokratik Alman Cumhuriyeti'nde ekonomik düzenin temeli en önemli üretim araçlarının toplumsal mülkiyetidir. Sosyalist Devlet, işçi - kooperatif köylüsü - aydın ittifakının iktidar aracıdır.

İşçi sınıfının partisi olan bilimsel sosyalizmin takipçisi Alman Sosyalist Birlik Partisinin yönetiminde Demokratik Alman Cumhuriyeti, bugün sosyalizmin kurulmasına hergün yeni başarılar eklemekte, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda halkın gelişmesi için vargücünü çalışmaktadır. Güçlü ekonomisiyle bütün dünyaya kendini kabul ettirmiş olan Demokratik Alman Cumhuriyeti kapitalizmin ve sosyalizmin sınır çizgisinde Federal Almanya Emperyalizminin bütün saldırılarını boşa çıkarmakta, Alman emekçi halkını şerefle temsil etmektedir.

8 Ekim 1974

● Çankaya'da toplanan siyasi parti liderleri hiç bir anlaşmaya varamadan dağıldı. Bozbeylili toplantıyı «havanda su dövdük» şeklinde değerlendirdi.

Korutürk'ün hükümeti kurma görevini yeniden Ecevit'e vermesi bekleniyor.

● Pamuk, pancar ve zeytinyağında taban fiyatlar açıklandı. Pamuğun taban fiyatı 8 lira, zeytinyağının 17,5 lira, şeker pancarınınki ise 40 kuruş olarak tesbit edildi.

● İzmir Belediyesinde çalışan 2 bin 600 işçi greve başladı. Daha önce

kaldırıldığı bildirilen grev, Belediye Başkanı Alyanak son anda karar değiştirdiği için yeniden uygulamaya sokuldu.

● ABD Temsilciler Meclisi, Türkiye'ye askerî yardımın kesilmesi sorununu yeniden görüştü ve eski kararında ısrar ederek yardımın kesilmesini kararlaştırdı. Karar şimdi yeniden ABD Senatosunda ele alınacak. Başkan Ford kararı veto edeceğini tekrarladı.

● Fiyat Kontrol Komitesi MAN ve BMC kamyonlarına yapılan zamları

«usulsüz» bularak iptal etti. Buna karşılık Anadolu otomobiline 6 bin lira zam yapılması yönündeki istemi kabul etti.

● Sivas'ta 200 ilköğretmen okulu öğrencisi dövüştü, 27 Yaralı var. Dövüşenlerin hepsinin de komando denen sağ eğilimli gençler olduğu ve aralarındaki görüş ayrılıklarından dolayı dövüştükleri bildiriliyor.

● Satışa çıkarıldığından 21 gün sonra 700 milyon liralık «Barış Harekâtı Tahvili» satıldı. Tahvillerin 2 milyon

liralık kısmını CHP aldı.

● Yunanistan'da 17 Kasım'da yapılacak seçimler dolayısıyla ve Anayasa gereğince Karamanlis Hükümeti istifa etti. Yeni kurulacak seçim hükümetini gene Karamanlis'in kuracağı söyleniyor.

● Şili'de 1974'ün ilk dokuz ayında fiyatlar yüzde 242 arttı. Aynı oran 1973 Eylül'ünden bu yana hesaplanınca yüzde 617,4'e yükseliyor. 1973 Yılında Şili'deki yıllık enflasyon oranı yüzde 1.000 (bin) in üstünde.

9 Ekim 1974

● Demirel seçim sisteminin «dar bölge çoğunluk sistemi» olarak değiştirilmesini önerdi.

● ABD Senatosu, Türkiye'ye askerî yardımın kesilmesi yönünde daha önce verdiği kararında ısrar etti. Gerek

Senato'nun gerekse Temsilciler Meclisinin kararları, Ford'a karşı bir misilleme olarak değerlendiriliyor. Nitekim Ford ve Kissinger Senato ve Temsilciler Meclisini bu kararlarından dolayı suçluyorlar.

AMERİKAN YARDIMI VE GERALD FORD'UN VETO SİLAHI

Amerikanın Türkiye'ye yaptığı askerî yardımın kesilmesine ilişkin haberler Türk basınında başlangıçta büyük yer aldı, bu konuda açık oturumlar düzenlendi, demeçler verildi hatta Cumhurbaşkanı'nın konuşmasında bile önemli yer işgal etti. Ancak yardımın kesilmesi konusunda sürekli haberlerle beslenen kamuoyu, sonucun ne olduğu konusunda hiç de aydınlatılmadı.

Ford'un veto'su ile kamuoyunda «Amerikan yardımının kesilmeyeceği» yarışı uyandırılırken, Ford'un «istemeye istemeye imzalamak zorunda kaldığı» (Bu büyük tirajlı bir İstanbul Gazetesinin deyimidir) il-

çüncü kanun teklifi ile Türkiye'ye askerî yardımın 10 Aralık'a kadar sürmesi, bundan sonra da ancak bazı tavizler verildiği takdirde devam etmesi karara bağlandı. Bir başka türlü söyleyelim: Türkiye'ye yardımın kesilmesi tasarısı, tasarının ortaya atılış sebebi ne ve amacına uygun bir şekilde kanunlaştı.

Konuya, Amerika'daki Yunan asıllı seçmenlerin oylarını alabilmek için çabalayan Senatör Eaglton ve karar çıkmadan veto edeceğini açıklayan Ford'un demeçleri ile değerlendirenler yukarıda sözünü ettiğimiz gerçeğin görünmesini ister istemez engellediler.

Ford, yardımın kesilme-

sini kayıtsız şartsız öngören kanunu veto ettikten sonra yeniden alt komisyonlarda ele alınan ve bir iki ufak değişikliklerle yeniden ABD Kongresine getirilen kanun teklifi 15 Ekim günü yapılan Temsilciler Meclisi toplantısında ele alındı ve ancak 135'e karşı 223 oyla kabul edilebildi. Oysa Ford'un vetosunu etkisizleştirebilmek için 239 oy gerekmektedir.

Ford, Kongre'nin etkisizleştirmeyi başaramadığı ve vetosunu kullandı ve kanun teklifi suya düştü. Ancak hemen ardından belki de bir danışıklı döğüş oynandı ve Ford, Kongre'nin aldığı Türkiye'ye yardımı 10 Aralık'a kadar sürmesini

öngören ondan sonrası içinse bazı tavizler isteyen kararı imzaladı ve teklif ka-
nunlaştı.

İstenen tavizler üç nokta da idi:

● Türkiye Kıbrıs'taki asker sayısını artırmayacak,

● Türkiye, Kıbrıs'ta a-
teşkes'e uyacak,

● Türkiye, ABD'den aldığı silâh ve cephaneyi Kıbrıs'a sevkedemeyecek. Ancak Adadaki birliklerine ait araç ve gereçlerin yedek parçaları bu yasağın kapsamı dışında kalacak.

Ford'un ikinci defa veto ettiği kanun teklifi ise temel hüküm olarak şunu ön görüyordu:

● Türkiye, Ada'daki askerlerinin çekileceğine dair olumlu belirtiler göstermediği sürece yardım kesilecektir!

Veto edilen teklif ile imzalanan teklif arasındaki tek fark bu durumda yardımın hemen kesilmesi ile 10 Aralık'tan sonra kesilmesindedir ibaretti. Her iki teklifte istenen tavizler arasında ise ne önem, ne kapsam farkı olduğunu söylemek mümkün değildi.

Yardımanın hemen kesilmesi ile 10 Aralık'ta kesilmesi konusu ise özünde pek büyük önem taşımamaktadır. Türkiye'de konuyla ilgili uzmanlar, yardım kesilse dahi etkilerinin zaten iki-üç ay sonra hissedilebileceğini belirtmektedirler.

Görünen o ki yardım kesilmesi ABD'de, Ford - Kissinger ikilisi tarafından, Türkiye'ye karşı bir koz olarak kullanılacaktır ve son kararı imzalayarak Gerald Ford, hem kongre ile arasındaki buzlara bir ölçüde çözmeyi başarmış, hem de Kıbrıs konusunda Türkiye'

ye gözdağı, vererek ABD'nin Yunanistan kamuoyunda son zamanlarda kaybettiği prestiji yeniden kazanmak yolunda adım atmıştır.

Türkiye'nin halen sürdürdüğü Kıbrıs politikasının emekçi halkımız açısından savunulacak, bir yanı yoktur. Ancak emperyalizmin en güçlü mihrağı, bu politikayı dahi yönlendirmek, bü tünüyle emperyalist çıkarlar doğrultusunda yürütmek hesapları içindedir. Türkiye'de kamuoyu ise, yardımın kesilmesi konusunda gereğinden çok fazla abartılarak, verilecek tavizlere karşı hazırlanmıştır. Hem de uzmanların, bu yardımın Türkiye'nin savunmasında ve askerî gücünde önemli bir etkisi olmadığını ve zaten yıllardan beri azalarak sadece 100 milyon dolara düştüğünü bildirmelerine rağmen...

10 Ekim 1974

● Cumhurbaşkanı Korutürk, hükümetin kurulması görevini gene Bülent Ecevit'e verdi. Korutürk bu arada bir Radyo - TV konuşması ile hükümet bunalımı ve ABD yardımının kesilmesi konusundaki görüşlerini açıkladı. Cumhurbaşkanı ABD yardımı konusunda «Bu yardım bir atıfet ve iane değildir» derken, hükümet bunalımı konusunda da «Millî Beraberlik hükümeti önerdiğini, ancak liderlerin buna yanaşmadığını» söyledi.

● İngiltere'de «erken seçim» yapıldı. İlk sonuçlar İşçi Partisi'nin önde gittiğini gösteriyor.

● Türkiye - AET Karma Parlamento Komisyonu'nun İstanbul'da devam eden toplantısında konuşan Kâmuran İnan,

«Türkiye'nin AET'den erken tam üyelik isteminde bulunmadığını ve bulunmayı düşünmediğini» söyledi.

● DISK üyesi Basın İş Sendikasına bağlı 150 basın işçisi İzmir Ticaret Matbaasında greve başladı.

● Kıbrıs'taki çoğunluğu Rum'lar tarafından terkedilmiş durumda olan ve halen «Türk bölgesi» olarak adlandırılan kesimde kalan bütün fabrika, atelye ve tesisler bir «holding» in çatısı altında toplanacak ve daha sonra tek tek ya da grup grup «Kıbrıs'lı Türklere» kiralanacak. Fabrika ve tesislere Türkiye'deki kamu kuruluşlarının da katılacağı bildiriliyor.

Korutürk'ün Çankaya toplantısından sonraki konuşması

«Hükûmeti yeniden kurma çalışmalarımızın dördüncü haftasına girdiği bu günlerde, hangi aşamada bulunduğumuzu anlatmak üzere sizlere hitabetmek istedim.

Tarihî bir vesika olsun için tekrar ediyorum... Bildiğiniz gibi, 14 ekim 1973 seçimleri sonucu, hiçbir siyasî partiye tek başına iktidar olma imkânını vermemiş ve bu yüzden 100 günü aşkın bir çalışmadan sonra kurulabilen ve Cumhuriyet Halk Partisi ve Millî Selâmet Partisi ortak hükûmeti, aralarında beliren uyuşmazlık nedeniyle 18 eylül 1974 tarihinde istifa etmiştir.

İstifanın kabulünden hemen sonra, siyasî partiler genel başkanlarıyla yaptığım istişare ve temaslar sonunda, 20 eylül 1974 tarihinde, Millet Meclisinde en fazla sandalyaya sahip olan Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Sayın Bülent Ecevit'e hükûmet görevi verilmiş, ancak, Sayın Ecevit, yaptığı teşebbüsler sonunda, şu sırada Millet Meclisinde gerekli çoğunluğun desteğine sahip olacak bir karma hükûmet kurma imkânını bulamadığı gerekçesiyle 30 eylül 1974 tarihinde görevden bağışlanmasını bildirmişti.

Bunun üzerine, aynı gün, Türkiye Büyük Millet Meclisinde en fazla sandalyaya sahip Adalet Partisi Genel Başkanı Sayın Süleyman Demirel'e hükûmeti kurma görevi verilmiştir. Sayın Demirel, kendilerinin özellikle sola karşı olarak tanımladıkları siyasî partilerle yapmak istedikleri ortaklıkta başarı sağlayamadığı gerekçesiyle 4 ekim 1974 günü akşamı, **(arkasında yeterli bir parlamento desteğini haiz bir hükûmetin kurulması imkânını bulamadığını)** bize bildirmiştir.

Bu durum karşısında, kamuoyunda beliren temayüle uyararak ve dış, keza iç şartların zorlayıcı etkilerinden esinlenerek, istişarelerle geçecek zamandan kazanmak maksadıyla, parlâmentoda üyesi bulunan siyasî parti genel başkanlarıyla Cumhuriyet Senatosu, Millî Birlik ve Kontenjan Grupları Başkanlarını 8 ekim 1974 günü saat 09.30'da Çankaya'da bir toplantıya davet ettim. Ve bu toplantıda Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi Başkanlarının da hazır bulunmalarını rica ettim.

Aziz vatandaşlarım.

Beni böyle bir teşebbüse zorlayan sebepleri biraz daha açıklamakta fayda görüyorum. 1973 genel seçimlerini izleyen hükûmet bunalımına kıyasla, bugünkü hükûmet bunalımı arasında, memleketin yüksek menfaatleri açısından, halen aleyhimize büyük farklar vardı. Şöyle ki bugün olduğu gibi 1973 genel seçimlerinden sonra da istifa etmiş bir hükûmet mev-

cut idi. Fakat, bu hükümet, zor şartlar altında çalışmakla beraber kendi arasında devlet işleri yönünde bir ahenk içinde idi ve anlaşabiliyordu. Bugün ise, istifa etmiş bir hükümetin ortakları arasında açığa vurulmuş bir uyumsuzluk mevcut olup çok zaruri devlet işleri dışında, millî hayatı zamanla felce uğratacak çekişmeler belirmiştir. Bu bakımdan soruna mümkün olan en kısa zamanda demokratik yollardan bir çözüm yolu bulmak zarureti doğmuştur.

Ortada bir millî dava halini almış olan Kıbrıs sorunu vardır. Memlekette, dünyanın maruz kaldığı enflasyondan, hayat pahalılığından ve işsizlikten şikâyet etmekte olan geniş bir halk kitlesi mevcuttur. Sadece bu iki faktör, Türk milletinin her şeyden ileride ve başta, öncelikle ilgilendiği meselelerdir.

Çeşitli siyasi partilerin programlarında yazılı geniş kapsamlı çeşitli sosyal, siyasal ve ekonomik reformları ele almak elbette lâzımdı. Fakat Türkiye Büyük Millet Meclisinin bugünkü bünyesinden, bu büyük problemlere el atacak tek bir siyasî parti hükümeti değil, hattâ ortak bir hükümet çıkarmak dahi mümkün değildi.

O halde, programlarının bazı bölümleri aynı veya benzer veyahut telif kabul eder hükümleri kapsayan siyasî partilerle, beraberce acil işlere el atacak bir millî beraberlik hükümeti kurmak akla ve mantığa uygun düşüyordu.

Bütün siyasi partilerin biraraya gelmesi şart değildir. Fakat Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde, meselâ aşağıda işaret edeceğimiz hususlarda birleşebilecek bir millî beraberlik hükümeti kurmak, karşılıklı fedakârlıklar yaparak bu yola gitmek elbette mümkün idi. Bunu geçen sene de işaret etmiştik. Bir zamanlar İtalya'da Hıristiyan demokratların sosyal demokratlarla, Fransa'da De Gaulle'cülerle komünist partilerin, şartlar zorunlu kıldığı zaman bir hükümette birleştiklerini görmemiş mi idik?...

Çankaya'da 8 ekim 1974 tarihli liderler toplantısında "**Millî beraberlik hükümeti ne yapacaktır?**" diye soruldu. Millî beraberlik hükümeti, aşağıda işaret edeceğimiz hususları acaba tahakkuk ettiremez mi idi?...

Bunlardan birincisi Kıbrıs sorunu:

Kıbrıs davası, aziz vatandaşlarım, kabul etmeliyiz ki, nihai çözüme ulaşmak için henüz hayli bir zamana muhtaçtır. Yakındoğu tarihinin son yüzyıl içindeki gelişmelerini hepimiz hatırlayacaksınız, demiyeceğim. Aydın çevre bunu elbette bilir. Fakat bu tarihi, aydın çevreye dahi, bir daha ve bir daha okumalarını tavsiye edeceğim. Bunu söylersem beni mazur görmelerini rica edeceğim.

Osmanlı İmparatorluğu - Babiali - ile büyük devletler arasında 100 se ne evvel Yakındoğu'da ve Ege Adalarında geçen siyasî münasebetlerin, çekişmelerin gelişimini bütün Türk aydınları, siyasileri ve gençleri bugün, ibretle tekrar tekrar okumalıdır.

AMERIKAN YARDIMI

Düşününüz ki, bugün Kıbrıs davası, ihtilâfta olduğumuz komşumuz tarafından değil, (**kollektif güvenlik**) anlayışı içinde bulunduğumuz Birleşik Amerika Devletlerinin bazı siyasî çevrelerinde dahi layık vechile anlaşılmalı değildir. Çünkü görüyorum ki, (**kollektif güvenlik**) ittifakını, Kıbrıs sorunu üzerinde Türkiye'ye bir baskı unsuru olarak kullanmaya mütemayil siyaset adamları, son zamanlarda seslerini çok yükseltmiş bir durumdadır.

Evvelâ şunu bütün Türk milletine ve bütün dünyaya açıklamak iste-

rim ki, Birleşik Amerika Devletlerinin, Türkiye'ye yapmakta olduğu askerî yardım, tek taraflı bir âtifet ve bir iane mahiyetinde değildir. Birleşik Amerika Devletleri, bir hayır cemiyeti gibi, Türkiye'ye senelerden beri, karşılığı olmayan bir yardım fedakârlığı içinde değildir. Bu anlayışın bütün Türk milleti karşısındadır.

Amerika'nın Türkiye'ye vermekte olduğu askerî malzeme, nakit, ve saire, karşılıklı bir (yardımlaşma) anlaşmasının mahsulüdür. Şükranı şâyandır ki, Birleşik Amerika Devletleri Başkanı Ford, bunun takdiriindedir. Türkiye'ye yapılan askerî yardımın kesilmesinin, yalnızca Türkiye üzerinde değil, elbette kolektif güvenlik anlaşması üzerinde de menfi etkisi olacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti hükümetleri, kolektif güvenlik anlaşmasının yararlı olduğuna kani buldukları müddetçe, bu ittifaka sadık kalma kararındadırlar. (**Türkiye'ye askerî yardım**) denen yardımlaşma anlaşmasının, Amerikalılar tarafından kesilmesine rağmen, bugün Türkiye, kolektif güvenlik anlaşmasının devamında fayda görmektedir. Bu yardımı, Kıbrıs sorusunda, Türkiye'ye bâzı ekonomik ve hâkim çevrelerin etkisi ile bir baskı unsuru olarak kullanmak isteyen bâzı Amerikalı siyaset adamlarının, akliselim sahibi Amerikan hükümeti erkânının görüş ve tavsiyelerine imtisal edeceklerini ümit etmek isterim.

Hal böyle iken, Kıbrıs sorunu, Türkiye için millî bir dava olarak memleketin mukadderatında ön planda dururken, bu davanın çözümünü bir düzlüğe çıkarmada (**millî beraberlik hükümeti**) nin elbette büyük bir katkısı olacağına hiç kimsenin şüphesi olmamak lâzımdır.

HAYAT PAHALILIĞI

İkincisi, iç siyasetle, bütün dünyada etkisi görülen ve hükümetleri tedbir üstüne tedbir almaya zorlayan ekonomik ortamın doğurduğu hayat pahalılığı, enflasyon ve işsizlik sorunlarının milletimize yüklemekte olduğu ağır şartların süratle karşılanmasını gerektiren acil tedbirlerde buluşmak, millî beraberlik hükümetinin başlıca hedef ve gayesi, pekâlâ olabilirdi.

Keza üçüncüsü, 1 aralık 1974 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulması gereken 1975 malî yılı bütçesinin, hükümet kurma çabalarının üç ayı aşacak kadar bir zaman sarfı yerine, günün, hepimizce görülen ağır şartları karşısında, bir millî beraberlik hükümeti içinde çalışmalarla çözümlenebilmesi, bir millî başarı acaba olamaz mı idi?...

Dördüncüsü, halkımızın günlük hayatı ve genel yaşantısının esas itibariyle belediyeler ve mahallî idarelerin başarılı çalışmalarına bağlı olduğu, artık tartışma götürmez bir hale gelmiştir, hakikat olmuştur.

Çarşı-pazar fiyat farkları, stokçuluktan trafik sorunlarına ve daha başkalarına kadar halk, mahallî idareler ve belediyelerle karşı karşıya bulunmaktadır. Ve bütün bu idareler, (**yetki**) ve (**malî kaynak**) yoksunluğundan şikâyetçidirler. Bu, şu veya bu partinin aczi veya başarısı değildir. Bu, Türkiye'de, belediyelerin ve mahallî idarelerin mevzuatındaki noksanlığın bir sonucudur. Millî beraberlik hükümeti, sadece bu sorunu çözmüş olsa, tarihe ismini altın harflerle geçirmiş olacaktır.

Beşinci noktayı öne sürüyorum: Batı ve Kuzey Avrupa demokrasilerinde takdirle izlediğimiz, nisbî temsil seçimlerinde meydana gelen hükümet bunalımlarının, memleket çapında bir şarsıntıya meydan vermeden çözümlenmesi, bizde niçin mümkün olmuyor?... Bu soruya, millî beraberlik hükümetinde bir çözüm aransa.. Bunu halletmek kolay değildir, biliyorum... Fakat bu yolda birkaç adım atılsa, bu; bir başarı sayılmaz mı idi?...

Altıncısı İdareyi (**administrasyonu**) seçimlerden, hükümet değişikliklerinden en az şekilde müteessir olacak bir hale sokmak konusu : Bu, bir millî sorun değil midir?... Bunu tek bir parti iktidarı mı çözebilir, bir millî beraberlik hükümeti mi çözer veya çözüm yollarını açıklayabilirdi?...

Yedinci nokta, seçim kanununda, ön seçim konusunda şahidi olduğumuz ve ittifak içinde bulunduğumuz sorunların hallini, bir millî beraberlik hükümeti ile parlamentodan geçirmek, bir millî çalışma değil midir?...

Sekizinci nokta, nihayet, günün sorunu olan (**erken seçim**) konusunu ele almak, netice itibariyle parlamentonun hakkı olduğu için, bu müesseseye, en erken, ne zaman başvurulabileceğini karara bağlamak ve bu kararı Meclislerden çıkarmakta, elbette millî beraberlik hükümeti ile daha çok şans umulabilirdi. Nihayet ilâve etmeliyim ki, millî birlik hükümetine yönelen eleştirilerden birinde, böyle bir hükümetin demokrasi'de lüzum'u ve zarurî olan muhalefetin vücudunu ortadan kaldıracağı keyfiyeti olmuştur.

Buna karşılık verilecek cevap şudur:

İleri sürülen (**millî beraberlik hükümetinde**), millî koalisyonda olduğu gibi, mevcut bütün partilerin hükümete ortak olması şartı yoktur. İktidarın veya muhalefetin sadece ve yalnızca kendi partilerince sağlanabileceği inancı ve iddiasının yanlış olduğunu yakın tarihimize göstermiştir.

Millî beraberlik hükümeti, çalışma devresi içinde dışarda kalan veya bu hükümete katılan partilerden dışarı taşan veyahut yeniden teşekkül edecek olan üyeler ve partilerle demokrasinin isteğine uygun olan muhalefet pekâla çalışabilir. Yeter ki, seçmenlerin büyük ölçüde oyunu almış olan siyasi partiler ve bu partilerin idareci kadroları, işaret edilmiş olan millî sorunların, acil ihtiyaçların çözümüne bir devre için olsun gerekli feragatı göstererek bir millî beraberlik anlayışı içine girebilsinler.

İşte, bu mülâhazalar altında, bir millî beraberlik hükümetinin kurulması üzerinde liderlerle bir tartışmada fayda olacağını tahmin etmiştim.

Toplantıda görülen manzara şu olmuştur:

Cumhuriyet Halk Partisi, memleketin içinde bulunduğu iç ve dış sorunların kesin çözümü olarak en başta erken seçimi gördüğünü tekrarlamış ve bu ön şartla her şekilde hükümete, evet diyeceğini belirtmiştir.

Buna mukabil Adalet Partisi, millî beraberlik hükümetinin kurulması ve çalışması üzerindeki tereddütlerini açıklayarak, kendi başkanlığında, sola karşı bir hükümetin, memleket sorunlarını çözmeye muvaffak olabileceği kanaatini ileriye sürmüş, müstafi hükümetin yenisi kurulana kadar, bu iş ne kadar uzarsa uzasin bizzarur vazifede kalması lâzım geldiği noktayı nazarında sabit kalmıştır.

Ayrıca, Adalet Partisi Genel Başkanı, her siyasi davranışın hesabının, seçmenin oyu ile işbaşına gelen sorumlu partinin genel başkanınca karşılanması lâzım geldiğini, tarafsız bir başbakanın böyle bir zorunluğu olmadığından, demokratik tatbikatta tarafsız bir başbakanın yeri olmayacağını belirtmiş, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı da aynı mütalâaya iştirak etmiştir.

Millî Selâmet Partisi ile Demokratik Parti Genel Başkanları, Adalet Partisi Genel Başkanı dışında, tarafsız bir başbakan riyasetinde bir sağ koalisyonun denenmesinde fayda gördüklerini belirtmişlerdir. Ve bu denemeye fayda mülâhaza ettiklerinde ısrar etmişlerdir.

Cumhuriyetçi Güven Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi, bir millî beraberlik hükümeti kurulmasında fayda ve zaruretleri açıklamışlar, hükümet bunalımının uzamasında, kendilerinden ziyade parlâmentoda en çok

sandalyaya sahip iki büyük partinin sorumluluğuna işaret ederek, bir an evvel bunalımdan çıkılması zaruretini belirten mütalâalarda bulunmuşlardır.

Türkiye Birlik Partisi Genel Başkanı ise erken seçimin zarureti ve memleketi, hükümet bunalımından bir an evvel kurtarmak için azınlık hükümeti teşkilinin bugünkü şartlarda en uygun yol olduğu mütalâasında bulunmuştur.

Millî Birlik Grubu ve Kontenjan Grubu genel Başkanları, kendilerinden özellikle daha ziyade, cereyan eden müzakerelerin havasını hülâsa etmelerini rica ettiğim, cihetle, onlar bu yolda fikir ve mütalâada bulunmuşlardır.

8 ekim 1974 toplantısı, bu müzakereler mihverî etrafında sürmüş ve bütün liderler evvelce çeşitli vesilelerle kamuoyuna intikal ettirdikleri fikir ve düşüncelerini daha kuvvetli gerekçelerle teyit etmişler ve mukabil düşünceleri, keza daha kuvvetli gerekçelerle çürütecek delilleri vermişlerdir.

Ben şahsen, bu toplantıda, bütün siyasi parti liderlerinin fikir ve düşüncelerini karşılıklı mütalâa ve mülâhazalarla resmen tescil etmek imkânını buldum. Ve Türkiye Cumhuriyeti hükümetinin, müşterek anlayışımıza göre, bu parlâmentonun bünyesi içinden çıkması lâzım geldiğine göre, liderlerimizin hep birlikte, toplantımızda (**mutabakata varılmayan yeni hükümeti**) kurmak için ne gibi karşılıklı fedakârlıklara kendilerini mecbur göreceklerini müşahade etmeleri imkânını getirmesi bakımından, bu müzakereleri yararlı buldum.

Netice itibarıyla aziz vatandaşlarım, bu açıklamalarım ve bu şartlar muvacehesinde, Cumhurbaşkanı olarak, Anayasa gereğince, bana düşen görevin, yeni bir denemeye girişmek olduğu sonucuna vardım.

Karşısında bulunduğumuz şartların idraki içinde olduklarına inandığım siyasi parti genel başkanları ve yönetici kadrolarının bana yardımcı olacaklarına inancımı muhafaza ediyorum.

Bu düşünce ile, Millet Meclisinden fazla sandalyaya sahip Cumhuriyet Halk Partisinin Genel Başkanı olarak Sayın Bülent Ecevit'i, yeniden hükümeti kurmaya memur ediyorum.

Büyük Türk milletinin ve Büyük Millet Meclisimizin, her türlü zorluğu yenmede, tarihte olduğu gibi bugün de muktedir olacağına inancımı tekrarlayarak hepinizi sevgilerle selâmlıyorum.»

11 Ekim 1974

● İngiltere'de seçimlerin gayriresmî sonuçları alındı. Verilen bilgiye göre İngiliz İşçi Partisi 635 üyeli parlamento'da 319 üyelik kazanarak çoğunluğu elde etti. Buna karşılık Muhafazakârlar 272 iskemle kazanabildiler.

● Aralarında Anadolu'nun da bulunduğu Otosan grubu taşıtlarına yapılan zamdan sonra, şimdi de OYAK grubunun taşıt araçlarına zam yapılması Fiyat Kontrol Komitesince kararlaştırıldı. Renault otomobillerine 6 bin 250 lira zam yapıldı.

● Ecevit, Korutürk'ten «bir azınlık hükümeti kurma» konusunda yetki aldı.

● İstanbul'da ekmeğe 25 kuruş zam yapıldı. Zam fiyat artışı yerine, gramaj düşürülmesi şeklinde uygulamaya sokuldu.

● 83'ler Davası olarak anılan ve İstanbul 3 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesinde görülmekte olan davada, dosyanın tutuklu bulunan son dört sanığı Sarp Kuray, Hasan Çetin, Ahmet Çoker ve Selim Yalçınır de tahliye edildiler. Mahkeme ayrıca Af Kanununun iki bendinin daha Anayasaya aykırı olduğu iddiasını «ciddi» bulunduğunu açıkladı.

● Ecevit azınlık hükümeti denemesi yapacağını açıklarken, Demirel bir demeyeceği ve «Azınlık hükümeti Anayasa'da yoktur» dedi.

● Atina'da 15 bin öğrenci bir gösteri yaparak seçim tarihinin geri bırakılmasını istedi. Yunanistan'da yönetim'in halâ faşist cuntanın elinde olduğunu söyleyen Komünistler de, cunta yönetici ve sorumlularının yargılanması yapılmadan seçimlere gidilmesine karşı çıkıyorlar.

● ABD'nin Ankara büyük elçisi Macomber, Ecevit'le görüştü ve «ABD Senatosunun, askerî yardımın kesilmesini onaylaması halinde Başkan Ford'un veto yetkisini kullanacağı konusunda teminat verdi.

● Bir «Savaş Hali» olduğu takdirde

572 özel sektör firmasında çalışan personele «ayrıcalık» tanınmasına ilişkin MSP'li Abdülkerim Doğru tarafından hazırlanan ve Millî Güvenlik Kurulundan geçen kararname CHP'liler tarafından imzalanmadığı için yürürlüğe giremiyor. Askıda kalan kararnamede «ayrıcalık» tanınması öngörülen firmaların tümü ülkenin «tekelci» kuruluşları ve sermaye gruplarının yönetim ve denetiminde.

● CHP İstanbul il örgütü içindeki çekişmeyi ve ilçe gençlik, kadın kolları ile ana kademelerindeki kongrelerde çıkan olayları tahkik etmek üzere bizzat Ecevit'in emri ile üç parti müfettişi İstanbul'a geldi. Ancak gelen üç CHP müfettişinin de, halen İstanbul il yönetimini elinde tutan sağ kanada yakın olduğu söyleniyor.

ÖZEL SEKTÖR'ÜN 572 AYRICALIKLI ŞİRKETİ VE SAVAŞ HALİ

Son Kıbrıs olaylarında yedek olarak askere alınanlar arasında bazı işçilerin de bulunması, dışarıya pek yansıtılmamakla birlikte bir çok tekelci kuruluş tarafından şikâyet konusu yapılmış ve hükümetten bu konuda «ayrıcalık» istenmişti. Daha sonraki gelişmeleri hakkındaki herhangi bir bilgi alınamayan bu konu Ekim ayı içinde bir İstanbul gazetesinin Ankara muhabiri tarafından verilen ilginç bir haberle yeniden tartışılmaya başlandı.

Gazetenin resmi belgeleme dayandığını ileri sürdüğü habere göre MSP'li Abdülkerim Doğru'nun başkanlığında bulunduğu Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından hazırlanan ve Millî Güvenlik Kurulu tarafından

da görüşülüp kabul edilen bir kararname ile bir «savaş hali»nde çoğunluğunu tekelci firmaların ya da denetimlerindeki şirketlerin oluşturduğu ve sayıları 572'ye ulaşan özel sektör kuruluşunun personeline ayrıcalık tanınacak, bu personel askere alınmayacaktı. CHP'li bakanların bir bölümü tarafından imzalanmadığı için uygulanma olanağı bulunamayan kararname, bir liste halinde belirtilen firmaların «üretim dönük çalışmaları yaptıkları ve ülke ekonomisine katkıda buldukları» gerekçesiyle, bu firmalardaki personelin savaş halinde hertürlü «seferberlik yükümlülükleri»nden muaf tutulmalarını öngörüyordu.

Gerekçedeki lâf salatası ile gizlenmek istenen tutar-

sızlık bir yana, uzun listede yer alan şirketlerin he-men hiç birinin, üretimlerinin aksaması halinde, ülke ekonomisinin sarsılacağını iddia edebilmek mümkün değildi. Nitekim haberin ve-ren gazete de kararnamelerin bazı «iş çevrelerinin» dayatması ile hazırlandığını belirtti ve hatta listenin bizzat bu çevrelerce hazırlandığını ileri sürdü.

Aslında listede yer alan şirketlerin adları bile, olaya ve habere herhangi bir yorumu gereksiz kılacak kadar ışık tutuyordu.

Personelinin seferberlik yükümlülüklerinden muaf tutulması tasarlanan şirketlerin metal sanayii kesimindekilerde Metal Kapak, Rabak, Haymak, Aker Demir Sanayii, Masis Çelik Eşya, Çelik İzabe, Metal İz

mir Metalürji (DYO Holding'in), Nasas Alimün. yum, Kocaeli - Rabak Alüminyum, Kroman Çelik, Anadolü Döküm, Ferro Döküm adlı kuruluşlar ile bütün yaptıkları Karabük Demir Çelik Fabrikasından aldıkları kütük demirleri haddelemekten ibaret olan Karabük'ün irili ufaklı (çoğu atelye) haddehaneleri dikkati çekiyordu.

Otomotiv ve Ulaştırma sektöründeki «ayrıcılık» şirketlerden dikkati çekenler ise şunlardı :

Tuzcuoğlu Nakliyat, Robert Bosch, Karsan Karoseri, Oyak - Renault, Tofaş, İzsal, Erka Balata, Ceka Balata, Otosan, Otomasan, Otoyol, Genoto, BMC Otomotiv, Şahin Motor Yatakları, TOE - Oyak, Mahle Piston, Man, Magirus, Chrysler,

Listenin en yüklü bölümünü oluşturan Tekstil sanayiinde ise yüzlerce şirket arasından ilk bakışta göze çarpanlar şunlardı :

Güney Sanayi, Akdeniz, SASA, Milli Mensucat, BOSSA, Hafifleks, İpekış (Bursa), Bisas (Bursa), Sifaş, Mensucat Santral, Di-

narsu, Emboş-Yüntaş, Koç Yün İplik, Bomonti İplik, Sancak Tül, Neyir Örme, Bozkurt Mensucat, Altinyıldız, Miha, İslon, Çıkvaşvilli, Mensucat Santral, Aksu, İzmir - Kula, Vakko.

Kararnamenin personeline ayrıcalık tanınmasını öngördüğü şirketlerin taş, toprak, cam, ağaç, deri ve mantar mamülleri dallarında yer alanların ise büyük çoğunluğunun atelye düzeyini ancak aşmış işyerleri olduğu gözlenmekte, ancak bunların aralarına kilit teknelci fabrikaların da sokuş turulduğu dikkatlerden kaçmamaktadır. Madeni Eşya Sanayii'nde ise ağırlık tamamen teknelci şirketlerde. Bu kesimde «ayrıcılık» tanınması istenen önemli kuruluşlar şunlardır :

Eltor Sıhhi Tesisat, Türk Demir Döküm, Sungurlar, Atlı Zincir, Borusan, Akkardan Kardan Mill Sanayii, Çelik Halat, Tezsan Takım Tezgâhları.

Bu arada madeni eşya işkolundaki Jumbo Mutfak Aletleri, Standart Dödüklü Tencere Sanayii, Cem Tencere Sanayii gibi «savaş

hali»nden etkilenmesi iddiasının ancak mizahi bir yorumla yapılabileceği kuşkusuz olan işyerlerinin de listeye dahil edildiği görülmüyordu.

Kimya sanayiinde ise büyük ilaç firmaları yanında —ki çoğu yabancı sermaye yatırımdır— Atom Boya, Akdeniz Gübre, Marshall Boya, Teknik Boya, ÇBS, Ömer Muharrem Sabunları, G. A. Baker (Lüks, OMO), Lever Brothers (Vita, Sana, Sanella), Ege Kimya, Evma Ev Aletleri Sanayii, Puro Sabun, Emülzer Asfalt, Komilli Sabun, Dewülüks Boya, DYO, Henkel, Klor - Alkali, İzocam gibi kendi dallarında tekelleşmiş ya da tekelleşmekte olan şirketler yer alıyordu.

Aynı durum lastik ve plastik sanayii için de geçerliydi ve Uniroyal, Pirelli ve Goodyear gibi üç büyük lastik fabrikasının yanı sıra, Pilsa, Doğan Lastik Kaplama, Plastaş Plastik, Plastikap, Plastikfay, Vinylex, Gıslaved, Plastel Plastik, Derby (lastik ve plastik), Pimaş, Teknoplast şirketleri de listeye dahil edilmişlerdi.

13 Ekim 1974

● Demirel, İzmir ve İstanbul AP II kongrelerinde konuştu. Demirel'in Yeşilköy'deki konuşması sırasında bir grup kendisini yuhaladı. Ancak özellikle il kongresinin yapıldığı salonda muhalif grup, diğer delegeler tarafından kolayca etkisiz hale getirildi.

● Orgeneral Semih Sancar «Time» dergisine bir demeç verdi ve «İstemiyoruz, fakat gerekirse Kıbrıs'a

üçüncü ve dördüncü harekât da yapılabilir» dedi. Sancar demecinde özellikle Ecevit'i övdü.

● Kıbrıs'tan, askerî harekâtın beri ilk olarak, ihracat yapıldığı ve Amerikaya bakır ve sülfür (kükürt) madenleri ihraç edildiği bildiriliyor.

● Mektupla öğrenim için kayıtlar başladı. Bu eğitim türünden yaklaşık 60 bin öğrenci yararlanacak.

● Ecevit'in, AP'ye dokuz maddelik bir öneri listesi sunacağı belli oldu. Dokuz öneri özünde azınlık hükümeti ya da AP - CHP koalisyonları içeren iki ana bölümden oluşuyor.

● Sancar bugün önceki demeciyle ilgili bir açıklama yaptı ve ordu polemikler dışında kalmaya kararlıdır» dedi. Sancar'ın demeci bazı basın organlarında Türkiye'nin Kıbrıs'a karşı yeni bir askerî harekâta hazırlandığı şeklinde yorumlanmıştı.

● İtalya'da hükümet bunalımı sürüyor. Girişimlerinde başarısız kalan Hıristiyan Demokrat Amintore Fanfanini'ye Cumhurbaşkanı Leone «bir kere daha çaba göstermesini» rica etti. Fanfanini'nin komünistleri dışarıda bırakacak bir hükümet kurma çabasında olduğu ileri sürülüyor.

● Portekiz'de İstihbarat Servisi

yöneticiliğine getirilen Yüzbaşı Serra, gerek Caetano, gerekse Spinola yönetimi sırasında Portekiz'deki faşist merkezlerin beslendiğini söyledi ve Aginter Press adlı bir ajansın, uluslararası faşizmin altıncı kolu olarak faaliyet gösterdiğini açıkladı. Yüzbaşı Serra, Portekiz hükümetinin ve güvenlik servislerinin ülke çapında bir CIA ajanı avına başladıklarını da açıklamalarına ekledi.

● Gerald Ford, Türkiye'ye yapılan askerî yardımın kesilmesini öngören Senato kararını bir kere daha veto etti.

● Eczacılar Birliği, eczacıların kâr haddinin yüzde 20'den yüzde 15'e indirilmesi yönünde Sağlık Bakanlığınca karar alındığı haberi üzerine Ankara'da bir açık hava protesto toplantısı düzenlediler. Ancak Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı gösteriyi yasakladı.

HÜKÜMET BUNALIMI DEMİREL'İ BEKLİYOR

18 Eylül günü MSP-CHP ortaklığına son verilmesi ile başlayan hükümet bunalımı, İLKE'nin baskıya hazırlandığı günlerde, artık gazetelerin birinci sayfasını, manşetlerini işgal etmeye başlamış ve hemen herkes AP büyük kongresi sonuçlanmadan, bunalımın çözümlenemeyeceği konusunda fikir birliği içine girmişti.

Demirel'in (sürpriz olmayan) hükümet kurmak-taki başarısızlığından sonra toplanan «Çankaya Yüvarlak Masasında» sonuç alınamamış, görev yeniden Ecevit'e verilmişti. CHP Genel Başkanı hükümet bunalımı başladıktan sonra, CHP kurmayları tarafından geliştirilen taktik'e uygun bir yol izledi ve «ko-

nuyu mümkün olduğu kadar uzatarak, parlamento üzerinde ağır bir kamuoyu baskısı oluşturup erken seçim kararı alabilmeğe» dayanan bu taktik gereğince, konuyu bilmem kaçınıcı defa yetkili kurullarına götürdü. 13 Ekim günü toplanan CHP yetkili kurulları konuyu enine boyuna tartıştı (!) ve Ecevit yeniden «tam» yetkili kıldı.

Ertesi gün ise CHP çevrelerinden sızan haberler Ecevit'in hazırladığı ve bir taşla üç kuş vurmaya amaçlayan planın ana hatlarını kamuoyuna duyurdu. Ecevit bir yandan Demirel'e hükümet kuruluşunda ortaklık teklif ederek, onu, yaklaşan AP büyük kongresinde güçlendirme yolunu seçiyor, bir yandan AP'yi

hiç bir kaçamağa yer bırakmayacak anlamda köşeye sıkıştırıyor, bir yandan da ünlü taktik'e uygun olarak bunalımın CHP'yi ve Ecevit'i fazla yaralamadan uzamasını sağlıyordu.

Nitekim 14 Ekim günü Ecevit'in önerileri CHP'den çok iyi haber alan Milliyet gazetesi tarafından diğer gazeteleri atlatarak 9 madde halinde yayımlandı. Öneriler şöyle idi :

● Erken seçim koşullu- la, CHP Genel Başkanının, başkanlığında bir CHP-AP koalisyonunun kurulması,

● Erken seçim koşullu- la bir bağımsız Başbakan başkanlığında bir CHP-AP koalisyonunun kurulması,

● Erken seçim koşullu- la CHP'nin bir azınlık hü-

kümeti kurması, AP'nin bunu desteklemesi,

● AP - CGP - MSP ve MHP'nin kuracağı bir azınlık hükümetinin CHP tarafından deseklenmesi,

● AP'nin sürekli bir azınlık hükümeti kurması,

● CHP'nin sürekli bir azınlık hükümeti kurması,

● MSP'yi dışarda bırakmak koşuluyla Ecevit'in başkanlığında bir milli beraberlik hükümeti kurulması

● Erken seçim tarihinin Ekim 1975'e kadar ertelenmesi.

Dokuz madde olmasına rağmen özünde azınlık hükümeti ya da AP-CHP koalisyonunu öneren iki bölümden oluşan öneri, basın ve başkent yorumcuları ve kariatürçüleri tarafından hemen Ecevit'in Demirel'i

«tam anlamıyla köşeye sıkıştırdığı» şeklinde değerlendirildi. Ancak Demirel bilinen fütursuzluğu ile «konuyu yetkili kurullarına götüreceğini», fakat büyük kongre arifesinde yetkili kurulların da «yetkili olmadığını» belirtti ve ancak 25 Ekim'den sonra CHP Genel Başkanının önerilerinin cevaplanacağını açıkladı.

Hükümet konusunda daha sonraki günlerde sadece ve sadece bitip tükenmeyen kulis dedikoduları duyuldu. Demirel büyük kongreye hazırlanıyor, Ecevit ise tatil yapıyor partisi içindeki gelişmelerle ilgileniyor, protokol ziyaretleri yapıyor ve sol kanadın karşı çıktığı mektupla yüksek öğrenim konusunda Milli Eğitim Bakanı Üstündağ'ı desteklemek amacıyla Mektupla Eğitim Merkezini ziyaret ediyordu.

Dedikodular ise CHP ile AP'nin erken seçim önartılı bir koalisyonda anlaşmaları ve seçim kanununu «dar bölge çoğunluk sisteminde» dönüştürüp, küçük partilerin parlamentoda temsil imkânlarını tıkadıktan sonra seçime gidecekleri konusunda yoğunlaştı. Ancak bayramın hemen ardından CHP'nin kurmaylarından Turan Güneş'in ve taktisyenlerinden Orhan Birgit'in demeçleri bu ihtimali bir ölçüde olanak dışı bıraktı. Her iki CHP'li Bakan da küçük partilerin silinmesi ne yol açacak bir seçim sisteminde, CHP tarafından «evet» denmeyeceğini açıkça belirttiler.

Bayramı izleyen günler de aynı şekilde geçti. İLKE baskıya hazırlanırken pamuk üreticilerinin tepkisi, fiyatların azgın yükselişi ve hükümet bunalımı sürüyor. du...

15 Ekim 1974

● Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan, Yusuf Aslan hakkında idam kararı veren ve Ankara'da görülen büyük davaların pek çoğunu karara bağlayan Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Numaralı Askeri Mahkemesinin eski başkanı Emekli Tuğgeneral Ali Elverdi, Demirel'in katıldığı bir törenle AP'ye girdi.

● CHP İstanbul örgütünde, 13 Ekim Pazar günü sona eren önseçim delegesi, parti görevlisi, kadın ve gençlik kolları yönetim kurulları ile ilgili seçimlerde delegeler listelerinde sahtecilik olduğu iddiasıyla yapılan itirazlar sürüyor. İl Başkanlığını elinde tutan ve Eyüpoğlu - Ali Topuz kanadı olarak tanıtılan Aytekin Kotil'in, kendilerine «demokratik

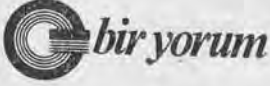
Sol» adını veren ve CHP içinde sol kanadı oluşturan kişileri delege seçtirmemek için çaba harcadığı ve kısmen başarıya ulaştığı iddia ediliyor.

● 17 Sendikaların katıldığı, referandum kampanyası ile ilgili bir toplantı yapıldı. İşçi temsilcileri adına söz alan Tüm Sağlık İş Sendikası Genel Sekreteri ve Türkiye Sosyalist İşçi Partisi Genel Yönetim Kurulu üyesi Aydoğan Gezer, toplantıda bir «referandum yasa taslağı hazırlama komitesi»nin oluşturulduğunu açıkladı.

● Filistin sorununu gündeme alan Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda, bundan böyle BM'de Filistin halkını Filistin Kurtuluş Örgütü'nün (FKÖ)

temsil etmesini öngören bir karar 4'e karşı 105 oyla kabul edildi. Aleyhteki dört oyu ABD, İsrail, Bolivya (Hügo Banzer'in faşist yönetimi iktidarda) ve

Dominik Cumhuriyeti (ABD güdümlü bir cunta yönetimi var) verdiler. 20 Ülke çekimser kaldı. Türkiye olumlu oy kullanan ülkeler arasında.

Referandum zorunluluktur

Sinan Gölcüklü

1974 Sonlarında referandum konusu olağanüstü bir güncellik kazandı. Sendikaların eylemlerinin yoğunlaştığı koku referandum oldu. Son ayların hemen bütün işçi olaylarının temelinde çığneden sendika seçme özgürlüğü sorunu yatıyor. Panzerler ilk gövde gösterilerini referandum hakkı için direnen işçilere karşı yaptılar. Ve Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, kuruluşundan bu yana düzenlediği en geniş kapsamlı kampanyanın konusu olarak referandumu seçti.

Bütün bunlar raslantı değildi. Dahası referandum üzerinde defalarca yazılıp çizildiği için kanıksanmış, bilinen işçi sorunlarından herhangi biri olarak ele alınmaz. Günümüzde sendika seçme özgürlüğünün elde edilmesi, referandum hakkının «söke söke» alınması, işçi sınıfı hareketinin bugün gelip ulaştığı aşamanın önüne geçilmez «dayatması»dır. Daha kestirme söyleyelim, sendika seçme özgürlüğünün olmayışı, günümüzde işçi sınıfı hareketinin serpilip gelişmesini önleyen en temel üç beş etkenden biridir, salt işçiler açısından ele alınırsa belki de birincisidir.

Açıklayalım:

Günümüzde sosyalist hareket —50 yıllık geçmişinde rastlanmayan bir hızla— işçi sınıfının bizzat kendisine mâolmaktadır. Türkiye Sosyalist İşçi Partisinin kadrolarında sıcak üretimden gelen ve halen o üretimin içinde olan «bilinçli işçilerin» yüzdesi şaşırtıcı orandadır. 1968'lerden bu yana tezgâh başlarında, fabrika köşelerinde, işçi kahvelerinde, servis arabalarında bilgilenen; grevlerde, 15 - 16 Haziranlarda, 12 Mart sonrası faşist baskılarında bilenen, deneylenen yüzlerce ve yüzlerce işçi bugün Türkiye sosyalist hareketindeki rollerini oynamaya başlamışlardır.

Bu hiç de mübalağalı olmayan bir deyimle: **Bir nitel değişimdir.**

Ve böylesine önemli bir değişimin yaşandığı Türkiye'de, işçilerin bağlı buldukları sendikaları kendi özgür irade ve oylarıyla seçmelerini önleyen yasaların varlıklarını sürdürmeleri mümkün değildir.

Sendikalar işçilerin ilk karşılaştıkları sınıf örgütleridir. Fabrikaya adımını ilk atan, köyden kente göçüp «proleterleşmenin» ilk acılı deneylerini yaşayan her emekçi —sarı yada değil— yeni sınıfının ilk örgütü olarak karşısında «sendika»yı bulmaktadır. Bir daha tekrarlayalım sarı yada değil bir sendika, örgütlenmenin gücünü ilk defa tadan bir işçiye sağladığı en yetersiz haklarla dahi, onun yaşamında çok önemli değişiklikler yaratmaktadır. Bir sendikal zafer —yada yenilgi— yaşamayan işçilerin, siyasal mücadele içine kazanılabilmeleri, hatta en masum

demokratik direnişlere katılmalarının sağlanabilmesi çoğu zaman mümkün olamamaktadır.

İşte kanımızca referandum'un «hayati önemi» tam bu noktada ortaya çıkmaktadır. İşte bu yüzden sarı sendikalar üzerine bugüne kadar birikmiş bilgilerin tı-tiz bir ayıklanmaya tabi tutulması ve 1974'lerde sarı sendikaların rollerinin ne yönde değiştığının iyi gözlenmesi gerekir. Sarı sendikaları sadece «toplu sözleşmelerde, işçileri patrona satan ve üç beş kuruluş komisyon alarak geçinen» işgücü tüccarları olarak tanımlamak, artık yetersiz kalmaktadır. Hatta, ilerici - devrimci sendikalardan daha yüksek haklar alabilen sarı sendikalar vardır ve artık bu şaşırtıcı değildir. Murgul'daki 20 bini aşkın maden işçisi'nin, Karabük Demir Çelik'te 4 bin 500 işçinin aldığı ücret zamları ölçü olsaydı, bu işçilerin bağlı bulunduğu Metal İş Federasyonuna ve Çelik İş'e sarı sendika demememiz gerekirdi. Oysa tereddütsüz söyleyebiliriz, sözünü ettiğimiz her iki sendika da Türkiye'nin «en sarı» sendikalarının başındadırlar.

Ölçüler hızla değişmiştir. Bugün «sarılığın» en sağlıklı ölçütü: İşçileri siyasal örgütlenmenin dışında tutup tutmama ve fabrikalardaki siyasal örgütlenmenin kilidi olan militan işçi liderlerine, sendikaların koruyucu kanatlarını gerip germeleridir.

Ancak hemen belirtelim bu mutlak bir ölçüt değildir. Elbette burjuvazinin «maksimum kâr eğilimi», «kısa verimli çıkarlarından vazgeçememe» eğilimi de etkindir ve elbette işverenler, sözleşmelerde işçileri ucuza kapatan sarı şebekeleri tercih etmek isterler. Ama kamu sektöründe, tekelci kuruluşlara ait büyük ölçekli işletmelerde, patronların, sarı sendikalardan istekleri içinde, işçileri politika dışı tutma ve politik örgütlenmeyi önleme görevi ağır basmaktadır.

Sarı sendikaların pençesindeki işyerlerinde patlak veren direnişlerle ilerici — devrimci sendikaların yönetiminde — yada desteğinde — yürütülen direnişlerin karşılaştırması bu görüşü doğrulayacaktır. İsdemir işçilerinin direnişinin onca yiğitliğine, fedakârlığına rağmen ezilebilmesinde, AS YİM İş adlı sarı şebekenin rolü küçümsenemez. Buna karşılık sosyalist hareketin işçi kadrolarının kaynaklandığı sendikalar çoğunlukla ilerici — devrimci sendikalardır, özellikle DISK sendikalarıdır.

CHP'nin kıdem tazminatları konusuna ağırlık tanırken, referandum'u unutturmak, savsaklamak yolun gitmesinin nedenini de burada aramak doğru olacaktır. Oysa sendika seçme özgürlüğünü hemen hemen yok eden yasal engeller, yalnız sarı sendikaların yaşayabilmesi için gerekli ortamı yaratmakla kalmamakta, işçilerin siyasal örgütlenmesini zorlaştıran, sınıf bilincinin geniş işçi kitleleri içinde yaygınlaşmasını önleyen bir düzeni de sürekli kılmaktadır.

Bir sendikandan, bir işyerindeki işçileri temsil ettiğini ispatlaması için Bölge Çalışma Müdürlüklerine, o işyerindeki işçilerin sendikaya giriş fişlerini ibraz etmesi yeterli olmaktadır. Hangi sendika daha çok giriş fişi ibraz ederse, Bölge Çalışma Müdürlükleri o sendikayı «yetkili» ilan etmektedirler. Ancak hemen belirtelim, ibraz edilen fişlerin «sahte olup olmaması» Bölge Çalışma Müdürlüklerinin konusu dışında (!) kalmaktadır. Böyle olunca işçilerin adını, soyadını, baba adını, doğum yeri ve tarihini tam ve doğru olarak temin edebilen bir sendikanın, bir işyerinde «yetkili» olabilmesi için hiç bir yasal engel kalmamaktadır. Sahtecilik iddialarını çözüme bağlaması gereken savcılık tahkikatları ise yıllar sürmekte ve bu süre içinde atı alan Üsküdar'ı geçmektedir.

İşçilerle ilgili yukarıdaki bilgilerin temin edilebileceği üç kaynak vardır: İşçilerin bizzat kendileri, işverenler ve SSK kayıtları. Bir işyerinde örgütlenmiş bir ilerici - devrimci sendika elbette üç beş patron uşağını kendine üye kayıt edememekte, hatta —doğallıkla— etmemektedir. Buna karşılık sarı sendikalar iş-

çi listesini ve gerekli bilgileri işverenden alıp altına sahte imzaları basarak yetki isteminde bulunmakta ve «İşyerindeki işçilerin, diğer sendikaya nazaran daha çoğunu temsil ettiği anlaşıldığından yetkili kılınmasına» ilişkin kararı almaktadır. Böylece o işyerindeki işçi sayısının hemen hemen iki misline yakın üye fişi ibraz edilmesine rağmen, yetki işlemini karara bağlayacak olan Bölge Çalışma Müdürlükleri bu «garabetle» ilgilenmemektedirler.

İşçiler bir sendikaya böylesine kolay girmektedirler. Ancak çıkış bu kadar kolay değildir. İşçinin istifası için noter tasdikli bir istifaname istenmektedir. Bu ise 30 liraya yakın bir harcamayı gerektirmekte ve böylece bir anlamda işçiler, haberleri bile olmadan üye edildikleri sendikadan ancak 30 lira haraç vererek ayrılabilirler. Bilinçlenmemiş işçilerde ise 30 lira vermek yerine «kaderine rıza göstermek» yolu tercih edilmektedir.

Bu yükler acısı hukuki rezaletleri daha da çoğaltmak, 1963'den bu yana her yıl yüzlercesine raslanan örneklerini sıralamak pek kolaydır. Ancak kanımızca referandum kampanyasının amacı ve referandumun bir zorunluk haline gelişinin temeli, sözünü ettiğimiz «hukuki garabetlerin onarımı» değildir. Referandum'u ertelenemez, kaçınılmaz, vazgeçilmez kılan, sendika seçme özgürlüğünün eksiksiz elde edilmesini, Türkiye İşçi Sınıfı hareketinin mücadele gündeminin başına getiren, işçi sınıfımızın siyasal örgütlenmesinin isterleridir. İşçiler sendikalarını kendi özgür iradeleriyle seçemedikleri sürece, siyasal örgütlenme ağır aksak yürümeye mahkumdur. Sarı sendikaların pençesi altında belki yüksek zamlı toplu sözleşmeler imzalamak mümkün olabilecektir, ancak fabrikalardan başlaması gereken, fabrikalardan beslenmesi gereken, işçi sınıfının siyasal örgütlenmesi, aksayacaktır. Nice emeklerle yetiştirilmiş, nice kahredici emeklerle kendini yetiştirmiş işçi liderlerini, patronların hisminden ve onları üretim dışı bırakma eğilimlerinden korumak mümkün olmayacaktır. Referandum kampanyasının zorunluğu buradan kaynaklanmaktadır ve Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin «sendika seçme özgürlüğü mücadelesini» gündemin ilk maddesine almasını işte bu noktadan kavramak gerekir.

16 Ekim 1974

● İzmir Sıkıyönetim Komutanlığı, Genel İş Sendikasının dokuz gündür İzmir'de sürdürmekte olduğu «belediye grevini» durdurdu. Karara karşı bir demec vererek Genel İş Sendikası Genel Başkan Vekili Ertan Andaş, «yasalar tek yanlı olarak işletildi,» dedi. Andaş'ın grevci işçilerle çocuklarının ve ailelerinin katılacağı bir mitinge izin verilmesi istemi de komutanlıkça reddedildi.

● CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit örgütüne bir genelge yollayarak, örgüt içindeki «orta sol» ve «demokratik sol» şeklinde bir ayırım yapılmamasını ve gelişmelere de son verilmesini istedi.

● Hollanda'da çalışan Türk, Fas, İtalyan, İspanyol işçileri, çocuk zamları

ile ilgili hükümet tasarısını protesto amacıyla parlamento binası önünde gösteri yaptılar. Polisin müdahalesi üzerine çıkan çatışmada bazı Hollanda polisleri yaralandı. İşçilerin büyük gruplar halinde gözaltına alındığı bildiriliyor.

● 60 Bin kişilik bir kontenjan ayrılan mektupla öğrenim sistemine 80 bin öğrenci ön kayıf yaptırdı.

● Yunanistan'da 17 Kasım'da yapılacak olan Genel Seçimlere, Merkez Birliği Partisinin lideri olarak katılacak olan Dışişlerinden sorumlu Başbakan Yardımcısı Yorgo Mavros, Karamanlis'i suçlayan bir demec vererek hükümetten istifa etti.

Engin Dikmenoğlu

CHP içindeki sağ ve sol kanatların çekişmesi ILKE'nin baskıya hazırlandığı günlerde, o güne kadar kayıtsız görünmeye çalışan Ecevit'in de müdahalesini gerektirecek kadar keskinleşmiş ve CHP'nin Genel Başkanı, «Parti içinde 'Demokratik Sol' ve 'Ortanın Solu' gibi iki ayrı fikir akımı bulunduğunu iddia etmek mümkün değildir. CHP'nin çizgisi 'demokratik sol' olarak tanımlanmıştır ve bunun gerisine ya da ilerisine gitmek mümkün değildir. Çekişme olduğunu da kabul etmiyorum. Bana kadar gelmediğine göre çekişme yok demektir» şeklinde bir demeç vermek zorunda kalmıştı.

Ecevit'in üslup ve mantık bakımından ister istemez Demirel'i hatırlatan bu demeci, aslında çekişmenin Genel Başkan'a kadar yansıdığına da yeterli kanıtı idi. Kaldı ki CHP içinde iki kanadın varlığı ve bu iki kanat arasında ciddi bir parti içi iktidar mücadelesinin sürdüğü daha Ecevit'in Genel Başkan olduğu günlerden beri biliniyordu. O zamanlar Kamil Kırıkoğlu liderliğinde yürütüldüğü söylenen sol kanadın parti içi iktidar mücadelesi, başarıya ulaşamamış kısmen Mülkiye cuntasının çabalarıyla, kısmen Ecevit'in manevralarıyla bu kanat parti yönetimine etkisizleştirilmiştir.

Ancak çekişme sona ermemiş ve özellikle MSP koalisyonu sırasında hükümetin CHP'li bakanlarının tesbitinde ve Kıbrıs olayları sırasında şiddetlenerek sürmüştür.

CHP içindeki çekişme Babıralı basınında ve dergilerinde daha çok «yansımaları» ile ele alınmış, önseçim delegelerinin seçiminde sağ kanadın hile yaptığı, Eyüpoğlu - Ali Topuz kanadının örgütteki ileri unsurları temizlediği, Mülkiye Cuntasının CHP'ye hakim olduğu şeklindeki haberlerle yetinilmiştir. Oysa CHP'deki çekişmenin —doğal olarak— bir sınıfsal temeli vardır ve CHP'deki gelişme ve değişimler ancak bu temelden yola çıkılarak tutarlı bir yorumlamaya, değerlendirmeye tabi tutulabilir, kavranabilir.

Nadir CHP'deki çekişmenin sınıfsal temeli?

ILKE'nin ilk sayılarında CHP içinde örgütlenmiş ya da —şimdilik— siyasi temsilci olarak CHP'yi seçmiş sınıf ve tabakaların yapısı incelenmiş ve oldukça ayrıntılı olarak ortaya konmuştu. Özetleyerek hatırlatırsak şöyle denmekteydi:

«...Tekelci sermayenin bir kesimi, CHP'yi, sanayinin ve sanayicinin, parlamenter demokrasi içinde gelişmesinin 20. yüzyıldaki teminatı olan 'sosyal demokrat' bir parti olarak görüp onu bu yöne çekmeye çalışırken... bir diğer kesim de CHP'yi anti - monopolist sermayenin ve küçük burjuvazinin küçük köylü, esnaf ve zenaatkâr kesimlerinin örgütü olarak geniş bir 'halk' kavramı altında popülizme çekmektedir...»

İşte gazete sütunlarında, başkent dedikodularında uzun sözü edilen CHP içindeki çekişmenin sınıfsal temeli budur. Ve 14 Ekim sonrasındaki şaşkınlığını atan Türkiye Finans Kapital'i, gerek ekonomik darbeciğin zorlamalarını, gerek Kıbrıs müdahalesinin kabarttığı şoven eğilimleri iyi kullanarak CHP'yi kendi safına çekmeyi başarmış görünmektedir.

Siyasal temsilcilerini Turan Güneş, Deniz Baykal, Orhan Eyüpoğlu, Haluk Ülman, Ahmet Naki Yücekök gibi SBF'li bir kadroda bulan Tekelci Sermaye, son üç ay içinde CHP'nin tekelleri kuşatma politikasının hasıraltı edilmesini, köykent ve hayat holding gibi tehlikeli (!) projelerinin rafa kaldırılmasını sağlamış, orta vadeli kredilerdeki kısıtlamaları önlemiş, emisyon hacmini artırarak ve faiz oranlarını yükselterek kredi kaynaklarını biraz daha zorlamanın yolunu bulmuştur. Nitekim, kalkınmayı salt ekonomik büyümeden ibaret gördüğü iyice anlaşılın Baykal'ın, ekonomik politikası artık finans kapital tarafından alkışlanmaktadır. Finans Kapital örgütlerinin sözcüleri «endişelerinden ve kaygılarından kurtulduklarını» açıkça söylemektedirler.

Üstelik bu kanat CHP örgütü içindeki yerini sağlamlaştırma yönünde de önemli adımlar atmış bir çok ilin «asi» yöneticilerini değiştirerek dizginleri eline alma yoluna gitmiştir. Eski Emniyet Müdürlerinden Orhan Eyüpoğlu'nun başarıyla uyguladığı bu «operasyon» sonunda, sol kanat önemli ölçüde gerilemiştir. Öyle ki bir zamanlar «parti yönetimine hakim değil ancak örgüte çok hakim» denilen sol kanat için, bugün, bu yargı verilemez olmuştur.

CHP içinde sol kanat diye adlandırılan kanadın «solluğu» ne ölçüdedir? Bu sorunun cevabı tek olamaz. CHP içinde bu kanat homojen olmak şöyle dursun tahminlerden çok daha karmaşık bir yapı göstermektedir. En yılışık popülist çizgiden, marksist terminolojiyi kullanacak kadar sola açılmış kadrolara, ütöplast ve fakat halkçı bir ekonomi politikası önerenlerden, oldukça radikal reformlar öğütleyenlere kadar çeşitli görüşler CHP içinde «sol kanat» diye adlandırılabilir. Nitekim bu karmaşık yapıdır ki —İzmir grubu hariç— sol kanadın «örgütlü bir parti içi klik» olabildiğini önlemekte, mücadelelerinin hedefine ulaşmak şöyle dursun «yürütülmesine» dahi olanak vermemektedir.

Ancak yukarıdan beri sıraladığımız «olumsuz» duruma karşılık, bugün için CHP içindeki iktidarı elinde tutar görünen «sağ kanadın» karşısında çözümsüz problemler vardır ve ne Ecevit'i «bir ikinci Atatürk olarak lanse ettirmeye kadar uzanan Kıbrıs Harekâtı prestiji» ne de «sağ partilerin içinde bulunduğu keşmekeş ve yavanlık» bu problemlerin çözümüne elvermeyecektir.

Kıbrıs Askerî Harekâtının faturasının ödenme süresi gelmiştir; Dünyayı sarsan enflasyon dalgası Türkiye'yi derinden derine etkilemektedir; taban fiyatlarında izlenen politikanın gerektirdiği ekonomik tedbirler gündemdedir ve bu tedbirler ister istemez finans kapital çıkarlarıyla çelişmek zorundadır; dış politikada inisiyatif Türkiye'nin elinden çıkmış, Kıbrıs sorunu salt askerî üstünlükle çözülmez bir yapıya bürünmüştür, vb...

Geniş kitlelerin desteği alınmaksızın —ki bunun şartı geniş kitlelerin ekonomik ve siyasi çıkarları doğrultusunda davranmaktır— bu problemlerin göğslenmesi mümkün değildir.

Kaldı ki 14 Ekim öncesinde CHP örgütüne hakim olan coşku, bugün gözlenmemektedir. Daha önemlisi işçi sınıfının bilinçli kesimleri ile sosyalistler, 14 Ekim öncesindeki örgütsüz durumlarından kurtulmuşlardır ve o dönemin zorunlu davranışı olan «oy desteği» bugün bir nitelik sıçraması yaparak «demokratik cephe politikası» haline dönüşmüştür. Örgütler arası ittifak demek olan demokratik cephe konusunda ise CHP'nin sağ kanadının sözü değil yeri bile olacağı kuşkuludur.

Sözün kısası bu gün için CHP içindeki iktidar mücadelesini kazanmışa benzeyen ve açıkça ortaya koymamasına rağmen Ecevit'in de desteklediği iyi kötü belli olan sağ kanadın ömrü uzun değildir. Eğer uzun olursa bu CHP'nin 14 Ekim öncesinde üstlendiği görevi ve rolü tamamen terkedip finans kapital partileri zindirindeki yerini «eksiksiz ve arınarak» alması anlamına gelecektir.

17 Ekim 1974

● Şeker Bayramı nedeniyle liderler Bayram mesajları yayınladılar. Ecevit «Demokratik özgürlüklerin barış ve huzur getirdiğini» savunurken, Demirel Bayram mesajında «Büyük Türkiye» sloganını kullandı.

● AP'de kongre öncesi çalışmalar ve kulisler devam ediyor. Demirel'in kongreyi kazanacağı ve rakiplerini ezeceği tahmin ediliyor.

● ABD Temsilciler Meclisi ve

Senatosundan geçen, Türkiye'ye yardımın kesilmesiyle ilgili karar tasarısını Başkan Ford'un bir kere daha veto edeceği söyleniyor.

● Kissinger dünyanın, bir yandan Orta - Doğu, Kıbrıs ve Çin - Hindi uyumsuzluklarının barışı tehdit etmesi, öte yandan enflasyon, dünya açlık tehlikesi, iktisadi durgunluk ve enerji fiyatlarının yükselmesinin yol açtığı bunalımlar yüzünden, büyük tehlikelerle karşı karşıya olduğunu bildirdi.

18 Ekim 1974

● İstifa eden hükümetin «anormal bir kuruluş» olduğunu söyleyen Demirel, «CHP - AP koalisyonu işlemez» dedi.

● Devlet İstatistik Enstitüsünün raporuna göre, toptan eşya fiyatları 10 yılda yüzde 112 arttı.

● Başkon Ford, Temsilciler Meclisi'nin üçüncü teklifini kabul etti. Bu Teklif askerî yardımın Kıbrıs'ta kullanılmasının engellenmesi şartıyla, yardımın 10 Aralık'a kadar devam etmesini öngörüyor. Ford «Bu kanunu, Batı

ittifakının en Doğudaki dayanağı olan Amerika Birleşik Devletleri'nin güvenliği için hayati önem taşıyan ve Doğu Akdeniz bölgesinde Amerika Birleşik Devletlerinin stratejik çıkarları için büyük rol oynayan bir müttefikimizle olan ilişkilerimizi tehdit ettiği için yanlış ve tehlikeli saymaktayım» dedi ve kabule mecbur kaldığını iddia etti. Tasarı Kıbrıs'a silâh ve asker gönderilmesini engelliyor.

● İtalya'da üç Büyük Sendika anlaştı. On milyon işçi genel greve başladı.

19 Ekim 1974

● AP büyük kongresi yaklaşırken Genel Başkanlık yarışı beklenenin tam tersine hızını kaybediyor. Kâmuran İnan'ın adaylığını koymayacağı belli olurken resmi adaylardan Orhan Oğuz ise etkisiz bir mücadeleye girişti. Oğuz bir demec vererek Demirel'i, «Demokratik yolu tıkayıp rejim buhranına sebep hazırlamakla» suçladı.

● Kuzey Irak'ta şiddetlenen çarpışmalar yüzünden Baasçı rejimi destekleyen Bradost aşiretine mensup 1300 Iraklı, Barzani birliklerinin önünden kaçarak Türkiye'nin Şemdinli ilçesine sığındılar. Iraklı mülteciler beraberlerinde 20 bin kadar büyük ve küçük baş hayvan da getirdiler.

● Kartal Maltepesinde, Süreyya Paşa Hastanesinin deniz tarafından yapılan 150'yi aşkın gecekondun arife günü (16 Ekim) yıkıldı. Yıkım sırasında jandarmalar yıkımı önlemek isteyen halka dipçik ve copla müdahale ettiler. İki kadın yaralandı, kadınlardan biri çocuk düşürdü. Geceyi açıkta geçirmek zorunda kalan bir ailenin çocuğu da öldü.

● Portekiz'de seçmen yaşının 18'e indirilmesini öngören önerge kanunlaştı. Bu durumda Portekiz'de 1 milyon 800 bin olan seçmen sayısı 5 milyon 500 bine yükseldi. Seçimler 1975 Mart'ında yapılacak.

● İsviçre'de yabancı işçilerin ülkeden çıkarılması konusu ile ilgili olarak yapılan referandumda 3 milyon İsviçrelinin yüzde 66'sı yabancı işçilerin ülkeden çıkarılmasına «hayır», yüzde 34'ü ise «evet» oyu verdiler. Sonuç İsviçre Hükümeti ve sanayicileri arasında sevinç yaratırken, «Evet» oylarının yüzde 34 olmasının belli ölçüde hükümet politikasını etkileyeceği ileri sürülüyor.

● Çocuk paraları ile ilgili olarak Türkiye ve Almanya temsilcileri arasındaki son görüşme Bonn'da başladı. Temsilciler Ekim sonuna kadar anlaşamazlarsa Türkiye - Almanya Sosyal Güvenlik Anlaşması feshedilecek ve Türkiyeli işçiler, Türkiye'deki

çocukları için almakta oldukları çocuk zamlarını alamayacaklar.

● CHP Adana İl Gençlik Kongresinde de tartışmalar çıktı.

● Kıbrıs'ta Kurban Bayramında 7 büyük otelin açılacağı ve turizm faaliyetlerinin hızlandırılacağı bildirildi. Türk ve Otonom Kıbrıs Türk Yönetimi'nin ortaklaşa kurdukları bir şirket turizm faaliyetlerine yatırım yapıyor.

● Denктаş, «Makarios işe karışırsa, Kıbrıs'a barış hiçbir zaman gelmez» dedi.

● Etyopya'da askerî mahkemeler kuruldu. Halen tutuklu bulunan eski hükümet yöneticilerinin ve bazı sendika ve öğrenci liderlerinin sayısının 200'ü aştığı bildiriliyor.

TÜSTAV

Büyük Ekim Devrimi, teorisiyle, pratiğiyle, başarısıyla, dünyayı yerinden sarsmış sadece dünya sosyalizminin ilk ve öncü devrimi olarak kalmayıp, aynı zamanda ulusal kur-tuluş hareketlerine de önyak olmuş en büyük devrimdir. Dünya tarihinde kapladığı bu yeriyse 1917 Devrimi çağımı-zın en büyük olayıdır dersek yanılmış olmayız. Büyük Ekim Devrimi'nin 57'ci yılını kutlarken, Devrim'in Birinci yıl-dönümünde (1918) Lenin'in yaptığı konuşmayı İLKE'de ya-yınlıyoruz.

Devrimin Yıldönümü üzerine bir konuşma

(6 Kasım 1918)

V.İ. Lenin

(Lenin Salona girince uzun alkışlarla karşılanır.) Yoldaşlar, devrimimizin yıldönümünü, uluslararası işçi sınıfı hareketinde çok önemli olaylar meydana geldiği bir sırada kutluyoruz. İşçi sınıfının ve genel olarak çalışan halkın en şüpheli ve kuşkulu unsurları için bile, dünya savaşının ne anlaşmalarla ne de eski hükümet ve eski egemen burjuva sınıfının cebri hareketleri ile biteceği, ve bu savaşın Rusya'yı olduğu gibi, bütün dünyayı bir dünya proleter devrimine ve işçilerin sermaye karşısındaki zaferine götürdüğü açıkça belli olmuştur. Ser maye yeryüzünü kana bulamıştır, ve Alman emperyalizminin şiddet ve zulmünden sonra Avusturya ve Almanya'nın desteklediği İngiliz-Fransız emperyalizmin aynı politikayı gütmektedir.

Bugün, devrimimizin yıldönümünü kutlarken, devrimin geçtiği yol üzerine bir göz atmak uygundur. Devrimimize dünyadaki hiçbir işçi devriminin hiçbir zaman karşılaşmayacağı kadar olağanüstü koşullar içinde başladık. Bunun için de, geçtiğimiz yolu bir bütün olarak gözden geçirmeye bu devredeki başarıları mızın bir muhasebesini yapmaya, ve geçtiğimiz yılda başlıca, gerçek, kesin ve temel görevimiz için kendimizi ne kadar hazırladığımızı görmeye çalışmamız

özellikle önemlidir. Dünya proleter ve sosyalist ordusunun bir kolu, bir birliği olmalıdır. Dünya çapında bir mücadelenin içinden gelen devrimimize, Rus proletaryasının her hangi bir erdemi yüzünden, ya da diğerlerinden önde olduğu için girişme durumunda olmadığımızı daima farketmişizdir. Tersine, sadece kapitalizmin özel bir güçsüzlüğü ve geriliği ve askerî stratejik koşulların özel bir baskısı yüzünden, bize yetişip ayaklanmalarını beklemeden olayların akışında diğer kolların önünl geçtik. Şimdi, gelecek devrimde karşımıza çıkacak savaşların hazırlığının muhasebesini yapmak için bu incelemeye girişiyoruz.

Böylece, yoldaşlar, geçtiğimiz yılda ne gibi büyük değişiklikler yaptığımızı kendi kendimize sorarsak, şunları söyleyebiliriz: İşçi sınıfının ilk adımları olan işçilerin kontrolünden ve ülkenin bütün kaynaklarını elden çıkarma durumundan, şimdi sanayi işçiler tarafından yönetimini yaratmanın eşliğine geldik; şimdi kırılık alanlardaki proleter ve yarı-proleter unsurların kendilerine toprak için genel köylü mücadelesinden, millî, burjuvademokratik karakterli bir mücadele olan köylülerin toprak sahiplerine karşı mücadelesinden, ayırdıkları bir devreye vardık: çalışan ve sömürülenler diğerlerinden kendilerini ayırdılar ve yeni bir hayat yaratmaya başladılar: En çok ezilen kırılık alanlardaki halk, kendi köylü kulak burjuvazileri de dahil olmak üzere burjuvaziyle sonuna kadar mücadele ediyorlar.

Dahası var, Sovyet teşkilatlanmasının ilk adımlarından şimdi, Yoldaş Sverdlov'un Kongreyi açarken haklı olarak belirttiği gibi, Rusya'da ne kadar uzak olursa olsun, Sovyet otoritesinin kendini belli etmediği ve çalışan ve ezilen halkın mücadelesinin kazandırdığı uzun deneylere dayanan Sovyet Anayasasının bir parçası haline gelmediği, tek bir yerin bile olmadığı bir döneme vardık.

Sömürülen yığınlar arasında nefret ve tiksinti uyandıran, onları son derece zayıf ve yorgun bırakan, ve devrimi Alman ve Avusturya emperyalizmin darbelerine karşı savunmasız olduğumuz çok zor ve acımasız bir devreye mahkum eden son dört yıllık savaşın sonra, tamamen savunmasız kalacağımız yerde, şimdi güçlü bir Kızıl Ordu'ya sahibiz. Son ve en önemli olarak, hem Ekim'de hem de yılın başında bize çok zarar veren uluslararası çerçevede tecrit olma durumundan, tek ama sağlam müttefikimiz çalışan ve ezilen dünya halklarının sonunda isyan ettiği bir duruma geldik. Batı Avrupa proletaryasının Liebknecht ve Adler gibi liderlerinin, emperyalist savaşa cesurca ve kahramanca muhalefet toplamaya çalıştıkları için hapisanede aylar geçiren bu liderlerin, Viyana ve Berlin'de hızla gelişen işçi devrimlerinin baskısı altında serbest bırakıldıkları bir döneme eriştik. Tecrit edilmek yerine şimdi uluslararası müttefiklerimizle yanyana, omuz omuza yürümek durumundayız. Geçen yılın başlıca başarıları bunlardır. Geçtiğimiz yol, bu geçiş devresi hakkında birkaç kelime söylemek istiyorum.

Önce sloganımız işçilerin kontrolüydü. Dedik ki Kerensky hükümetinin bütün vaatlerine rağmen kapitalistler üretilmiş sabotaj ediyor ve planları devamlı bozuyor. Bunun tam bir çöküşle sona erebileceğini şimdi görebiliyoruz. Şu halde her sosyalist işçi hükümetinin atmak zorunda olduğu ilk temel adım işçilerin kontrolüdür. Sosyalizmi sanayide baştan aşağı hemen ilân etmedik, çünkü sosyalizm ancak işçi sınıfının ekonomiyi nasıl yöneteceğini öğrendiği ve çalışan halkın otoritesinin sıkıca yerleştiği zaman biçimlenebilir ve pekiştirilebilir. Sosyalizm bu olmadan sadece bir iyi niyettir. Biz bu yüzden işçilerin kontrolünü getirdik. Bunun çelişkili ve eksik bir tedbir olduğunu takdir ediyorduk, ama bu işçilerin kendilerinin sömürücüler olmadan ve onlara karşı, büyük bir ülkede endüstrinin ortaya çıkmasındaki önemli görevlerin hakkında gelebilmeleri için temel bir tedbirdi.

Bu çalışmada doğrudan doğruya, hatta dolaylı olarak yer alan herkes, eski kapitalist rejimin zulüm ve vahşetinden geçen herkes, çok şey öğrendi. Tamamlananların az olduğunu biliyoruz. Biliyoruz ki, işçilerin yoluna sayısız engel ve duvarların bulunduğu bu son derece geri ve yoksul ülkede, işçilerin endüstriyel yürütmeyi öğrenmeleri uzun zaman alacaktır. Ama işçilerin kendilerinin bu işin üstesinden gelmelerini, ve sanayinin başlıca bütün kollarında karma-karışık, teşkilatsız, ilkel ve eksik olması muhakkak olan işçilerin kontrolünden, ulus çapında işçilerin endüstriyel yönetimine geçmemizi çok önemli ve değerli buluyoruz.

Sendikaların durumu değişti. Şimdi onların başlıca görevi, temsilcilerini bütün yönetim kurullarına ve merkezi organlara, harap ve bilhassa sabote edilmiş bir endüstriyel kapitalizmden devralan yeni teşkilatlara göndermektir. Endüstriyel aydınların yardımı olmadan başatmışlardır. Aydınlar daha işin ta başından, sömürücülerin bulunmadığı, toplumun sahip olduğu bir ekonomiyi kurarken halka yardım etmek yerine, insanlığın bilgi dağıtıcılığının sonucu olan bilgi ve eğitimlerini sosyalizmin amacını boşa çıkarmak için bilhassa kullanmışlardır. Bu adamlar bilgilerini tekere çömek, yönetim işiyle başa çıkmak yolunda eğitilmemiş işçilere engel olmak için kullanmak istediler.

Başlıca engelin ortadan kaldırıldığını şimdi söyleyebiliriz. Son derece güçlü bu, ama burjuvaziye meyleden bütün kişilerin sabotajları durduruldu. İşçiler büyük engellere rağmen bu temel adımı atmaya, sosyalizmin temellerini kurmayı başardılar. Abartmıyoruz, ve gerçeği söylemekten çekinmiyoruz. En yüce amacımız açısından, tamamlananların az olduğu bir gerçektir. Ama temelleri sağlamlaştırmak için çok şeyler, çok çok şeyler yapılmıştır. Sosyalizmden söz ederken, işçilerin büyük kısmının kitap ve broşür okumaya başlamaları anlamında bir siyasi bilinçle temelleri kurduklarını söyleyemeyiz. Siyasi bilinç derken, bu heybetli görevin altından kendi elleriyle, kendi çabalarıyla kalktıklarını anlatmak istiyoruz. Ve herbirinden kendilerinin zarar gördüğü binlerce hata işlediler. Fakat her hata onları şimdi kurulmuş olan ve sağlam temeller üzerinde yükselen, endüstriyel yönetimi teşkilatlandırma yönünde eğitti ve çelikleştirdi. İşlerinin bittiğini gördüler. Bundan sonra çalışma değişik olacak, çünkü şimdi bütün işçiler, sadece liderler ve bilinçli işçiler değil, işçilerin büyük kısmı, sosyalizmi kendilerinin, kendi elleriyle inşa etmekte olduklarını, daha şimdiden temellerini attıklarını, ve ülkede hiçbir gücün onları bu işi tamamlamaktan alakoyamayacağını biliyorlar.

Çok kişiye uzun görünen, ama aslında çok kısa olan ve işçilerin kontrolünden, işçilerin yönetimine giden bir yolu katetmek zorunda olduğumuz endüstri kesiminde güçlük çekmiş olabiliriz. Ama daha geri olan kırsal bölgelerde daha da büyük hazırlık çalışmaları yapmak zorunluymuştu. Kırsal hayatı inceleyen ve köylülerle ilişki kuran herkes kentsel Ekim devriminin ancak 1918 yaz ve sonbaharında gerçek bir kırsal Ekim Devrimine dönüştüğünü söyleyecektir. Petrograd işçileri ve Petrograd garnizonu askerleri iktidarı aldıkları zaman, köy teşkilatlanma işlerinde büyük zorlukların çıkacağını tam anlamıyla kavramışlardı. Oradaki ilerlememiz daha yavaş olmalıydı, kooperatif çiftçiliği buyrukla başlatmaya çalışmak ise budalalığın en büyüğüydü, zira sadece önemsiz sayıda aydın köylüler bizi destekleyebilirdi, büyük çoğunluğun gözünde ise böyle bir amaç olamazdı. Bu yüzden kendimizi devrimi ilerletme açısından mutlaka ihtiyaç duyulanlarla sınırlandırdık- halkın gelişmesinin önüne geçmeye hiçbir şekilde çabalamamak ama, kendi deneyleri ve mücadeleleri sonucunda ileri bir hareketin ortaya çıkmasını beklemek. Ekim'de, kendimizi köylülerin yüzlerce

yıllık düşmanı feodal toprak ağaları ve büyük toprak sahiplerini bir darbeye silip süpürmeye hasrettik. Bütün köylülerin katıldığı bir mücadeleydi bu. Bu safhada, köylüler henüz proleterler, yarı-proleterler, yoksul köylüler ve burjuvazi olarak ayrılmamışlardı. Biz sosyalistler böyle bir mücadele olmadan sosyalizm olmayacağını biliyorduk, ama aynı zamanda, bunu bilmenin yeterli olmadığını da anlıyorduk. milyonların ayağına götürülmeliydi bu, hem propaganda yoluyla değil, onların kendi deneyleri yoluyla. İşte bu nedenle, bir bütün olarak köylüler sadece eşit toprak tasarrufuna dayanırsa devrimi kavrayabileceklerine göre, 26 Ekim 1917 tarihli karamamemizde, başlangıç noktası olarak Toprakta Köylü Mandası'nı alacağımızı açıkça ilân ettik.

Açıkça, bunun görüşlerimize uygun düşmediğini, bunun sosyalizm olmadığını, ama sadece kendi programımıza uygun olanı ise aykırı olan bir şeyi, köylülere zorla kabul ettirmeyeceğimizi söyledik. İşçi kardeşlerle olduğu gibi onların da yanında yürüdüğümüzü, devrimin gelişmesinin onları da bizim vardığımız sonuçlara götüreceğine bütünüyle güvendiğimizi söyledik. Bu politikanın sonucu köylü hareketidir. Tarım reformu, görüşlerimize uygun düşmediğini açıkça ilân etmemize rağmen oy verdiğimiz ve yürüttüğümüz toprağın sosyalizasyonu ile başladı. Eşit toprak tasarrufu fikrinin büyük çoğunluk tarafından desteklendiğini biliyorduk, ve onlara herhangi bir şeyi zorla kabul ettirmek arzusunda değildik. Köylülerin kendi kendilerine bu fikirden vazgeçmelerine ve ileriye adım atmalarına kadar beklemeye hazırlanmıştık. Böylece bekledik ve güçlerimizi hazırlayabildik.

O sırada çıkardığımız kanun genel demokratik ilkelere, zengin kulak köylüsünü yoksul köylü ile birleştiren şeye dayanıyordu: toprak sahibine duyulan nefret. Kanun eski kiralık sistemine karşı ele alınınca, kuşkusuz devrimci bir fikir olan genel eşitlik fikrine dayanıyordu. Bu kanundan köylülerin ayırımına geçmemiz zorunluymuştu. Toprak sosyalizasyonu kanunu herkes tarafından kabul edilmişti; hem bizim hem de Bolşevik politikasını tasdik etmeyenler tarafından benimsenmişti. Toprağa kimin sahip olacağı konusunda tarım komünlerine en büyük söz hakkını tanıdık. O sırada, yani Ekim 1917 de daha hazır olmadıklarını bilmemize rağmen sosyalist çizgide gelişmesi için tarımın yolunu açık tuttuk. Hazırlık çalışmalarımız, şimdi aldığımız, diğer hiçbir ülke, hatta en demokratik bir cumhuriyet tarafından bile atılmamış, dev ve çağ açan bir adımı atmamızın yolunu açtı. Bu adım, bu yaz bütün köylüler, hatta Rusya'nın en irak köylerindeki tarafından bile atıldı. Gıda güçlükleri çıktığı ve hastalık tehdit ettiği zaman, geçmişin mirası ve lanetlenmiş dört yıllık savaşın sonuçları kendilerini belli ettiği, karşı devrim ve iç savaş bizi en zengin tahıl bölgemizden ettiği zaman, bütün bunlar bir doruğa eriştiği ve kentler hastalıkla tehdit edildiği zaman, hükümetimizin tek, en güvenilir ve sağlam siperi, şehirlerin ve sanayi bölgelerinin ileri işçileri toptan kiralık bölgelere gittiler. İşçilerin oraya işçiler ve köylüler arasında silâhlı çatışma çıkarmak için gittiğini söylemek bir iftiradır. Olaylar bu iftirayı açığa çıkarmıştır. İşçiler, halkın açlıktan kırıldığı bir sırada tahıldan kâr elde ederek muazzam servetler yapan köylü sömürücüleri, kulakları bastırmak için gittiler. Yoksul köylülere yani köylük nüfusun çoğunluğuna yardıma gittiler. Kulak isyanlarının bütün Rusya'ya yayıldığı Temmuz krizi yaptıklarının boşa gitmediğini, ittifak elini uzattıklarını ve hazırlık çalışmalarının köylülerin çabaları ile kaynaştığını açık ve seçik olarak gösterir. Çalışan ve sömürülen kiralık bölge halkı her yerde ayağa kalkarak ve şehir proleteryası ile ittifak yaparak Temmuz krizini halletti. Yoldaş Zinoviev bugün telefonda bana 18,000 kişinin

Petrograd'daki Yoksul Köylüler Komiteleri Bölgesel Kongresi'ne katıldığını ve dikkate değer bir heves ve neşe içinde olduklarını söyledi. *

Rusya çapında olaylar açıklığa kavuştuğça, köy yoksulları, kulaklara karşı mücadelerinin ne olduğunu eyleme geçtiklerinde kendi deneyleriyle anladılar. Kentleri yiyeceksiz bırakmamanın ve kırlık bölgelerin onsuz yaşayamayacağı mal değış tokuşunu tekrar başlatmanın şartı köy burjuvazisi ve kulaklardan ayrılmaktır. Onların ayrı teşkilatlanmaları zorunludur. Ve şimdi kırlık bölgelerdeki sosyalist devrimin ilk ve en önemli adımını atmış bulunuyoruz. Bu adımı Ekim'de atamazdık. Halka yaklaşabileceğimiz anı tattık. Ve şimdi kırlık alanlarda sosyalist devrimin başladığı, her köyde, hatta en uzağında bile, köylünün, tahıl vurgunculuğuş gördüğü bildiği noktaya vardık.

Ve böylece köylük bölgeler, köylü yoksullar, öncüler şehir işçileriyle birleşerek gerçek bir sosyalist payının gereği olan sağlam ve dengeli temelli bize ancak şimdi sağlıyorlar. Sosyalizmin inşası köylük bölgelerde ancak şimdi başlayacak. Ancak şimdi, büyük çapta kooperatif çiftçilik için sistematik olarak çalışan, basit, ilkel insan kültürünün bile eskinin geri ve cahil hayat tarzına dayandırılmayacağını anlayarak bilgi, bilim ve teknolojiyi tümüyle kullanmaya gayret eder Sovyetler ve çiftlikler kuruluyor. Burada iş sanayiiden çok daha güç, ve mahalli komitelerimiz ile Sovyetler çok daha fazla hatalar yapıyorlar. Ama yanlışları onlara ders oluyor. Hatalar, sosyalist kuruluşa insafılı davranan alelade kişiler tarafından işlenirse korkmayız, çünkü sadece kendi halkımızın deneylerine ve çabalarına dayanıyoruz.

Ve şimdi, köylük bölgelerde bunca kısa zamanda bizi sosyalizme götüren müthiş ayaklanma, bu kavganın başarıyla taçlandığını gösteriyor. Kızıl Ordu bunun en çarpıcı ispatıdır. Emperyalist dünya savaşı sırasında, Rusya'daki koşulların halkın hayatını dayanılmaz hale getirdiğinde içinde bulunduğumuz durumu biliyorsunuz. O zaman tamamen çaresiz durumda olduğumuzu biliyoruz. Çalışan halka tüm gerçeği açıkça söyledik. Gizli emperyalist anlaşmaları, Muazam bir yalan aracı vazifesini gören ve burjuva emperyalist demokratik cumhuriyetlerinin en ilerisi olan Amerika'da bugün her zamankinden daha fazla halkı aldatan ve burunlarından sürükleyen bir politikanın meyvelerini meydana çıkardık. Savaşın emperyalist hareketleri herkes tarafından açıkça görüldüğünde, burjuvazinin gizli dış politikasını param parça eden tek ülke Rus Sovyet Cumhuriyeti oldu. Gizli anlaşmaları açıkladık ve yoldaş Troçki vasıtasıyla dünyanın bütün ülkelerine şunu ilân ettik: Sizi, bu savaşa demokratik yollardan, ilhakları ve tazminatlar olmadan son vermeye, sadece burjuva hükümetlere karşı yapılacak bir devrimin son vereceği gerçeğini, acı ama ne olursa olsun gerçeği gururla söylemeye çağırıyoruz. Ama yalnız kaldık. Bu yüzden Brest-Litovsk Anlaşmasının bizi zorladığı ve bir çok sempatanlarımızı üzüntü ve umutsuzluğa boğan o çok acı barışın bedelini ödemek zorunda kaldık. Çünkü yalnızdık. Ama görevimizi yaptık ve herkesin görebilmesi için savaşın amaçlarını meydana çıkardık. Alman emperyalizminin saldırısı bizi altetti, çünkü işçilerimizin ve köylülerimizin teşkilatlanması zamanı aldi. Ordumuz yoktu. O zaman: bütün elimizde olan, askerlerin desteklemediği ve sempati duymadığı amaçlar için savaşa sürüklenen eski, düzensiz, emperyalist orduydu. Böylece çok ızdırıp veren bir devreden geçtik. Halkın korkunç emperyalist savaştan sonra bir nefes almak istediği ve yeni bir savaşın başladığını anlamak zorunda olduğu bir zamandı

* 3-6Kasım 1918 de Petrograd'da yapılan Kuzey Bölgesi Yoksul Köylü Komiteleri Kongresini belirtiyor. İşçi sınıfı ve çalışan köylüler ittifakını güçlendirdiği için politik önemi son derece fazlaydı.

bu. Sosyalist Devrimimizi savunmak için yapacağımız savaşa, bizim savaşımız olarak bakmaya hakkımız vardır. Bu milyonlarca, on milyonlarca insanın kendi deneyleriyle kıymetini öğrenmeleri gereken bir şeydi. Aylar sürdü. Bunun iyice anlaşılması için uzun ve çetin bir savaş gerekti. Ama bu yaz gelince hepimiz, herkesin bunu anladığını ve engellerin aşıldığını gördük. Herkes anlamıştı ki, halktan gelen ordunun, kendini feda eden, ve dört yıllık kanlı katliamdan sonra yine savaşa gitmeye hazırlanan ordunun, Sovyet Cumhuriyeti uğruna çarpışması için, savaşa giden halkın yorgunluk ve umutsuzluğunu ülkemizin değiştirmesi gerekiyordu. Kendi savaşı, işçi ve köylü Sovyetleri, ve sosyalist cumhuriyet uğruna ölüme gittiğini halkın açıkça anlaması zorunluymuştu. Bu başarılıydı.

Yazın Çeklere karşı kazandığımız zaferler ve şimdi aldığımız büyük zafer haberleri, bir dönüm noktasına vardığımızı gösteriyor. En zor görev olan dört yıllık korkunç savaştan sonra halkın politik bilinçle, sosyalist yolda teşkilatlanması başarılıydı. Bu politik bilinç halkın iyice içine işledi. On milyonlarca kişi çok zor bir işi becermeye çalıştıklarını anladılar. Ve bugün bizden daha güçlü olan dünya emperyalist kuvvetlerinin bize karşı bir araya getirilmesine, yalansız dolansız bizden daha güçlü olduklarını söylediğimiz halde Sovyet hükümetinden gelecek tehlikeyi anlayan ve onu boğmaya hazır olan emperyalistlerin askerleri tarafından sarılmamıza rağmen, bu bilinç umutsuzluğa kapılmamamız için bizi temin ediyor.

Gelişiyoruz diyoruz, Sovyet Cumhuriyeti gelişiyor. Proleter devrimin davası, emperyalist güçlerin bizi sarmasından daha çabuk gelişiyor. Rus Sosyalist Devrimi kadar, dünya sosyalist devriminin çıkarları uğruna savaştığımız için ümit ve güven doluyuz. Zafer ümitlerimiz daha çabuk büyüyor, çünkü işçilerimizin politik bilinci fazlalaşıyor. Geçen Ekim ayında Sovyet teşkilatlanmasının durumu neydi? Daha ilk adımlar yeni atılıyordu. Mükemmelleştiremiyor. uygun bir temele oturtamıyorduk. Ama şimdi Sovyet Anayasası elimizde. Temmuzda onaylanan Sovyet Anayasası, bildiğimiz gibi, bir komisyonun icadı, hukukçuların yarattığı bir anayasa ya da başka anayasalardan kopya edilmiş bir belge değildir. Dünya şimdiye kadar bizimki gibi bir anayasa görmemiştir. Bu anayasa işçilerin yurtta ve yabancı ülkelerde sömürücülere karşı teşkilatlanma ve mücadele deneylerini kapsar. Bir savaş deneylerini kapsar. Bir savaş deneyleri hazinesine sahibiz biz, (Alkışlar) Ve bu deney hazinesi, teşkilatlanmış işçilerin, memurlar, hazır ordu, ve imtiyazlar (burjuvazi için işleyen imtiyazlar) olmadan bir Sovyet hükümetini, ve fabrikalarda yeni bir sistemin temellerini yarattıklarını çarpıcı bir ispatıdır. Artık işe başlıyoruz ve eğer Sovyet Anayasası yürürlüğe sokulacaksa bize çok gerekli olan yeni yardımcılarımıza yanımıza çekiyoruz. Şimdi yeni gönüllülerimiz, genç köylüler hazır, işin içine sokulmaları ve görevi yürütmemize yardım etmeleri gerekiyor.

Değınmek istediğim son sorun uluslararası durumdur. Diğer ülkelerdeki yoldaşlarımızla omuz omuzayız, ve Rus proleter devriminin onlarla birlikte dünya devrimine gideceği yolundaki inançlarının ne kadar istek ve azim dolu olduğunu gözlerimizle gördük.

Devrimin uluslararası önemi büyüdükçe bütün dünyadaki emperyalistler daha da yakınlaştılar ve bize karşı daha büyük bir hiddetle birleştiler. Ekim 1917'de Cumhuriyet ciddiye alınmayacak dikkate değmeyen bir garabet olarak görüyorlardı. Şubat'ta, ciddiye alınmaması gereken, sosyalizm konusunda bir deney olarak gördüler. Ama Cumhuriyetin ordusu büyüdü, ve çok zor olan bir sosyalist Kızıl Ordu yaratma görevi başarılıyana kadar güç kazandı. Davamız güçlendikçe ve başarıları çoğaldıkça, bütün ülkelerdeki emperyalistlerin muhalefeti ve nefreti kudurmuşçasına artıyordu. Olaylar öyle bir safhaya geldi ki Wilhelm'in düşmanları olduklarını söyleyen İngiliz ve Fransız kapitalistleri, Sos-

yalist Sovyet Cumhuriyetini boğmak için bu aynı Wilhelm'le güçlerini birleştirmenin eşliğindedir. Çünkü bunun bir garabet yada bir sosyalizm deneyi olmaktan çıktığını, dünya sosyalist devriminin fıskırdığı yer olduğunu anlamaya başladılar. Dolayısıyla, düşmanlarımızın sayısı, devrimimizin başarılarıyla birlikte çoğaldı. Durumun ciddiyetini hiç sıklamadan önümüzde bizi neyin beklediğini, görmeliyiz. Onu göğüslemeye yalnız değil, aynı mücadeleye girmeye başlayan ve belki de ortak davamıza daha büyük bir disiplin ve sınıf bilinci getirecek olan Viyana ve Berlin işçileriyle birlikte gideceğiz.

Sovyet Cumhuriyetinin üzerinde bulutların nasıl biriktiği ve bizi bekleyen tehlikelerin ne olduğu hakkında bir fikir verebilmek için Alman Hükümetinin, konsolosluğu vasıtasıyla bize gönderdiği Notanın tamamını size okuyacağım:

«G. V. Chicherin, Dış İşleri Halk Komiseri, Moskova, 5 Kasım 1918.»

Alman İmparatorluk Hükümetinin emirleri üzerine, Alman İmparatorluğu Konsolosluğu, Rus Federatif Sovyet Cumhuriyetinin dikkatini aşağıdaki hususlara çekmekle şeref duyar: Brest-Litovsk Anlaşmasının 2 inci Maddesine aykırı olduğu halde resmî Rus yetkililerinin beyanlarıyla Alman devlet kurumlarına karşı girişilen göz yumulamayacak kampanyaya karşı Alman Hükümeti iki kez protestoda bulunmak durumunda kalmıştı. Ancak, hükümetimiz sadece Anlaşmanın söz konusu maddelerinin ihlali değil aynı zamanda normal uluslararası tatbikatlardan ciddi bir ayrıldığı gösteren bu kampanyaya karşı artık protestolarla yetinemez.

Barış Anlaşmasının tamamlanmasından sonra Sovyet hükümeti Berlin'de Diplomatik Temsilciliğini açtığı anda, atanan Rus temsilcisi Herr Joffe'nin Almanya'da ajitasyon ve propagandaya kalkışmaması konusunda açık şekilde dikkati çekildi. Buna, Brest-Litovsk Anlaşmasının 2 inci maddesini bildiği ve yabancı bir devletin temsilcisi olarak Almanya'nın iç işlerine karışmaması gerektiğinin farkında olduğu şeklinde cevap verdi. Herr Joffe ve emrindeki servislere buna göre Berlin'de ülke kanunları haricinde tutulan dış temsilciliklere normal olarak gösterilen güven ve dikkat gösterildi. Ama bu güvene hıyanet edildi. Bir süredir Rus temsilciliğinin Almanya'daki politik düzenin zorla değiştirilmesi için çalışan bazı kişilerle yakından ilişkili olduğu açığa çıkmıştır, ve bu gibi kişileri hizmetine alarak Almanya'daki varolan sistemi zorla değiştirmeyi amaçlayan hareketle ilgilenmiştir.

Aşağıdaki, 4 üncü kez meydana gelen olay, Rus mümessillüğünün dışarıdan devrim çağırısı yapan bildiriler getirerek varolan düzeni zorla değiştirmeyi amaçlayan hareketlere hatta aktif olarak katıldığı, böylece diplomatik kurye kullanma imtiyazını kötüye kullandığını açığa çıkarmıştır. Dün Berlin'e gelen Rus kuryesinin resmî bagajındaki kutulardan biri nakliye sırasında parçalandığı için, kutuların Almanca devrimci bildirimlerle dolu olduğu ve yazılanlara bakılırsa Almanya'da dağıtılmak üzere hazırlandığı belli olmuştur.

Sovyet Hükümetinin İmparatorluk Büyükelçisi Kont Mirbach'ın suikaste kurban gitmesinin cezalandırılması konusunda takındığı tavırda da Alman hükümeti şikayetçidir. Rus hükümeti büyük bir ciddiyetle suçluları mahkemeye çıkarmak için elinden geleni yapacağını ilân etmiştir. Ama Alman hükümeti suçluların yargılanması ve cezalandırılmasının taahhüt edilmesine, hatta böyle bir şeye istekli olunduğuna ilişkin hiçbir belirtiye rastlamamıştır. Katiller, Rus hükümetli Halk Güvenliği memurlarının dört bir tarafını korudukları bir evden kaçmışlardır. Bütün bu olayın arkasında olduklarını herkesin önünde kabullenen suikast kışkırtıcıları da bugüne kadar cezalandırılmamışlar, ve hatta alınan bilgiye göre affedilmişlerdir.

Alman hükümeti Anlaşma ve kamu hukukunun böyle ihlallerini protesto eder. Bundan böyle Barış Anlaşmasına aykırı olan ajitasyon ve propaganda ya-

pılmayacağına dair Rus hükümetinden garanti talep etmek zorunda kalmıştır. Cinayetın kışkırtıcıları ve faillerini cezalandırarak Büyükelçi Kont Mirhach'in öldürülüşünün hesabının sorulması konusunda ısrar etmek zorundadır. Bu talepler yerine getirilinceye kadar, Alman Hükümeti, Sovyet Cumhuriyeti Hükümetinden Almanya'daki diplomatik ve diğer temsilcilerini geri çekmesini rica etmek zorundadır. Berlin'deki tam yetkili Rus elçisine, Berlindeki diplomatik ve konsolosluk temsilcilerini götürcek trenin yarın gece hazır olacağı, ve bütün Rus personelinin Rus sınırına kadar rahat gidişlerini temin için tedbir alınacağı konusunda bugün bilgi verilmiştir. Sovyet hükümetinden de Moskova ve Petrograd'daki Alman temsilcilerinin bütün nezaket kurallarına uygun olarak aynı anda ülkeden ayrılmasının temini rica edilmiştir. Almanyadaki diğer Rus temsilcileri ve bunun gibi Rusyanın diğer kısımlarındaki Alman memurları bir hafta içinde birinciler Rusya'ya, ikinciler Almanyaya olmak üzere ayrılmaları için haberdar edileceklerdir. Alman hükümeti sonuçta ikinci kısım Alman memurlarının ayrılışında aynı şekilde bütün nezaket kurallarına uyulacağını ve diğer Alman vatandaşları ile Almanyanın koruduğu diğer kişilerin istedikleri takdirde rahat bir şekilde ülkeyi terketme fırsatı verileceğini beklemektedir.»

Çok iyi biliyoruz ki yoldaşlar, Alman hükümeti, Alman sosyalistlerinin Rus elçiliğinin misafirperverliğinden yararlandıklarının ve Alman emperyalizmini des tekleyenlerin Rus elçiliğinin eşliğini bile geçemediklerinin tamamen farkındaydı. Elçiliğin arkadaşları, savaşa karşı olan sosyalistler ve Karl Liebknecht'i sevenlerdi. Bu kişiler, açılışından itibaren Elçiliğin misafiri oldular ve biz sadece onlarla iş gördük. Alman hükümeti bunun mükemmelen farkındaydı. Hükümetimizin her temsilcisinin hareketlerini. İ Nikola hükümetinin yoldaşlarımızın hareketlerini izlettirmesi kadar gayretle izlediler. Alman hükümeti bu hareketi, durumun herhangi bir şekilde değişmesinden dolayı değil, önceleri kendini güçlü hissettiği ve Berlin sokaklarında «yanan» bir evin bütün Almanyayı yakacağından korkmadığı için yapıyordu Alman Hükümeti ne yapacağını şaşırmıştır ve şimdi Almanyanın tümü tuttuğu için polis hortumunu tek bir eve tutarak yangını söndüreceğini sanmaktadır. (Coşkun alkışlar).

Bu sadece bir budalalıktır. Eğer Alman hükümeti diplomatik ilişkileri kesmek istiyorsa. bizim bütün söyleyeceğimiz, keseceğini önceden bildiğimiz, ve İngiliz ve Fransız emperyalistleri ile ittifak yapmak için herşeyi yaptığıdır. Wilson hükümetinin, Alman birliklerinin Polonya, Ukrayna, Estonya ve Latviya'da kalması yolunda telgraf üstüne telgraf aldığıni biliyoruz. Anglo-Amerika emperyalizminin düşmanları oldukları halde, Alman birlikleri görevlerini yerine getiriyorlar: Bolşeviklerini işini bitiriyorlar. Antant yanlısı «Kurtuluş orduları» Bolşevikleri boğmak için sahnede belirildiğinde bu birlikler geri çekilebilir.

Neler olup bittiğinin çok iyi farkındayız, hiçbiri de beklenmedik şeyler değildirler. Sadece tekrar ediyoruz ki, Almanya tuttuğuna ve Avusturya alevler içinde olduğuna göre, Liebknecht'i serbest bıraktıklarına ve başlarına Liebknecht olduğu halde Rus ve Alman sosyalistlerinin birleşik bir toplantı yapmak üzere Rus elçiliğini ziyaret etmesine izin verdiklerine göre, Alman hükümetinin attığı bu adım savaş isteklerinden dolayı değil, tamamen şaşırıkları içindir. Bu onların karar veremediklerini gösterir, çünkü hepsinden de vahşi bir düşman olan Anglo-Amerikan emperyalizmi onlara doğru ilerlemektedir. Öyle bir düşman ki Avusturyayı, Brest-Litovsk Barış Anlaşmasından yüz kere daha ağır barış şartlarıyla ezmiştir. Almanya bu kurtarıcılarını onu da boğmak, ezmek ve işkence eden geçirmek istediklerini görmektedir. Ama aynı zamanda çalışan adamın Almanyası, isyan etmektedir. Alman ordusunun savaş için işe yaramadığı ve uygun olmadığı bellidir. Bu disiplinin güçsüzlüğünden değil, savaşmayı redde-

den askerlerin Doğu cephesinden Batı Alman cephesine gönderilmelerinden ve beraberlerinde burjuvazinin dünya Bolşevizmi dediğini götürmelerindedir.

İşte bu yüzden Alman ordusu savaş için uygun değildir ve bu yüzden bu belge Almanya'nın tam anlamıyla şaşkınlığının en iyi delilidir. Biz bu durumun, diplomatik ilişkilerin kesilmesine ve eğer beyaz muhafız birliklerini sürüklemek için güç bulabilirlerse savaşa doğru bile gideceğini söylüyoruz. Bu yüzden bütün Sovyetlere bir telgraf yolladık. Bu telgraf onlara dikkatli olmalarını, kendilerini hazır bulundurmalarını ve bütün güçlerini toplamalarını ihtar ederek sona ermektedir. Çünkü bu, uluslararası emperyalizmin başlıca amacının Bolşevizmi devirmek olduğunun sadece başka bir belirtisidir. Bu sadece Rusya'nın yenilmesi anlamına gelmez. Her ülkede işçilerin yenilmesi anlamına gelir. Ama, bu kararı nasıl bir vahşet ve zulüm izlerse izlesin, başaramayacaklardır. Bu akbabalar Rusya'nın üzerine Güneyden, Çanakkale'den, yada Bulgaristan ve Romanya yoluyla inmeye hazırlanıyorlar. Almanya'da Rusya'ya karşı kışkırtılacak bir Beyaz Ordunun kurulması üzerinde tartışılıyor. Bu tehlikenin tamamen farkındayız ve oldukça sade bir şekilde, bir yıl boyunca boş yere çalışmadığımızı söylüyoruz; temelleri attık. Sıra kesin savaşımlara, gerçekten de kesin olarak savaşımlara geliyor. Ama yalnız değiliz: Batı Avrupa proleteryası faaliyete geçmiştir ve Avusturya-Macaristan'da ayakta duran bir şey bırakmamışlardır. Ülkedeki hükümet 1917 Şubatı sonunda Nikola Romanov'un hükümeti kadar ne yapacağını hiç bilemez, delicesine şaşkın, ve zavallı durumdadır. Sloganımız şöyle olmalıdır: Bütün gücünü bir kez daha mücadeleye koy, ve son, kesin savaşa girdiğimizi hatırla. Yalnızca Rus devrimi için değil, dünya sosyalist devrimi için!

Emperyalist akbabaların halâ bizden daha güçlü olduklarını biliyoruz. Halâ ülkemize zarar, vahşet ve canavarlık saçabilirler. Ama dünya devrimini yine mezler. Vahşi nefretle dolular, bu yüzden, karşımıza ne çıkarsa çıksın, her Rus işçi ve köylüsünün görevini yapacağını ve eğer devrimci savunmanın gereğiyle ölüme de gideceğini kendi kendimize söylüyoruz. Emperyalistler bize hala nasıl acı verirlerse versinler, bu onları kurtarmayacak. Emperyalizm mahvolacak ve dünya sosyalist devrimci bütün engellere rağmen zafere erişecek! (Coşkun alkışlar ve devamlı tezahürat).

TÜSTAV

1960 sonrası sol hareketin eleştirisi

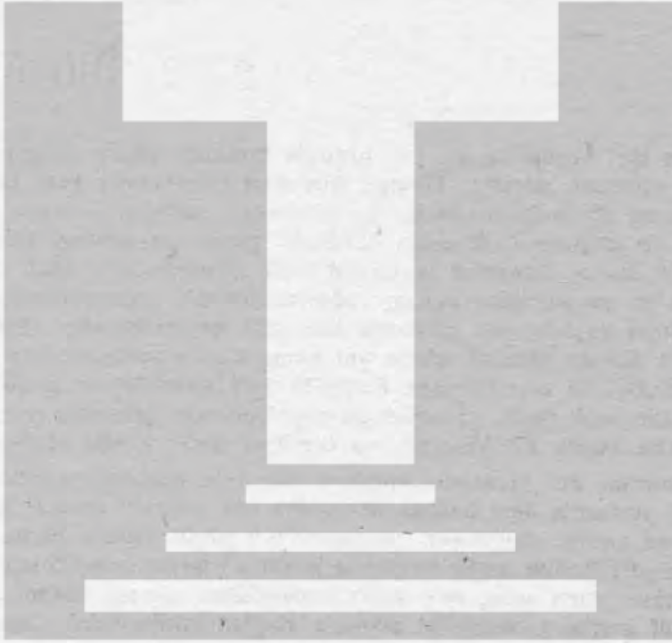
Türkiye İşçi Partisi'nin on yılı, ardında bıraktığı miras, başarı ve başarısızlıklarından alınacak dersler, Türkiye Sosyalist hareketinin yeni bir toparlanma ve örgütlenme döneminde olduğu şu günlerde, mutlaka bir kere daha gözden geçirilmeli ve değerlendirilmelidir. ILKE'nin geçen sayısından itibaren giriştiğimiz deneme budur. Sosyalist hareketin belli dönemlerinde, belli dönemeçlerinde zorunlu ve yararlı olan durum değerlendirmesi, geçmişin eleştirisi ve özelleştirisi, içinde yaşadığımız günlerde kendisini dayatmaktadır. 1960 sonrası sol hareketin, o dönem hareket içinde yer almış tüm sosyalistler için, aynı zamanda bir ÖZELEŞTİRİ sayılabilecek ELEŞTİRİSİNİ sürdürürken güttüğümüz amaç, geçmişini reddederek değil, sorumluluğunu yüklenerek, geleceğe daha emin adımlarla ve daha büyük bir ideolojik ve örgütsel birlik içinde yürüyebilmektir.

1960 sonrası sol hareketin eleştirisi boyunca aklımızdan çıkarmamaya çalışacağımız, yöntemle ilgili başlıca ilkelerden biri, objektif şartları dikkate almaktır. Yani, «şu yanlış yapılmıştır, şu yetersizlik görülmüştür» derken, başka türlü olabilir miydi? Şartlar başka türlüüne imkân vermiyor muydu? sorusunun da bir likte sormaktır. Ama yine, işçi sınıfı sosyalistleri olarak, bizim dışımızda var olan objektif şartların, subjektif etkilerle değiştirilebileceğini, ilerletilebileceğini biliyoruz. İşçi sınıfı sosyalistlerinin, o şartları aşabilmenin, gelişmeyi çabuklaştırmanın, kendiliğindenciliği yenmenin anahtarını ellerinde tuttuklarını biliyoruz. Eğer, objektif şartlar ne olursa olsun, subjektif bakımdan da harekete damgasını vuran bir gerilik söz konusuysa, bunun önemli bir payı —dün için olduğu gibi, bugün ve yarın için de— sosyalist mücadele içinde şu veya bu kademede yer alanlarıdır. Onların yetersizlikleri, onların yanlışları, sadece objektif nedenlere bağlanarak es geçilemez.

İşte bu yüzden genel eleştiri boyunca kişiler, kişilerin yazdıkları, söyledikleri, davranışları, ister istemez eleştirinin sınırları içine girmektedir.

1960 sonrası sol hareket eleştirisine Türkiye İşçi Partisi ile devam ediyoruz. Geçen sayıda 10 yıl içindeki gelişmesini kronolojik olarak ele aldığımız

TIP'in, Türkiye Sosyalist hareketini on yıl içinde toparlayamamasının, sağlam ideolojik birliği sağlayamamasının, kalıcı bir kadro, bir örgütlenme geleneği yaratamamasının, işçi sınıfını ve onun öncülüğünde kitleleri örgütleyememesinin, sosyalizmin bilimi ile işçi sınıfı hareketi arasında sağlam bağlar kuramamasının objektif ve sübjektif nedenlerini aramaya ve açıklamaya ayırdığımız bu bölümle, TIP eleştirimiz tüm karşı görüşlere ve tartışmalara açık kalmak kaydıyla sona erecektir. Gelecek sayıdan itibaren 1960 sonrası sol hareketin bir diğer çizgisi sayılabilecek olan MİLLİ DEMOKRATİK DEVRİM çizgisinin ve bu çizgi etrafında odaklaşan hareketin incelenmesine başlayacağız.

TÜSTAV

Türkiye İşçi Partisi (II)

TEORİ - EYLEM - ÖRGÜT

Bir sosyalist parti üzerinde düşünürken, bir sosyalist partinin çizgisini, ideolojisini eleştirirken, çeşitli yönleriyle tahlil ederken, meseleye hangi noktalardan yaklaşıyoruz? Bir sosyalist partiyi karşılıklı ilişki ve çelişkiler içinde belirleyen, onun *ideolojisi*, o ideolojiden bağımsız olmasına imkân olmayan politikası, bu temel üzerinde biçimlenen ve kendisi de ideolojiyi ve politikayı biçimlendirebilen *örgütüdür*. Başka türlü söyleyecek olursak bir sosyalist parti, sosyalizmin bilimi karşısında, ki tavrı, yani bilimsel teoriyle olan ilişkileri, bu bilimi pratiğe uygulayışı, devrimci mücadele içinde kullanışı, sosyalizmin biliminin topluma uygulanışına göre biçimlenen çeşitli eylemleri ve eylemini yürüten, bilmesi, iktidara yürüyebilmesi için etkin araç olan *örgüt yapısıyla* tanımlanır. Partide, teori, eylem ve örgüt birbirine diyalektik bağlarla bağlı, birbiriyle içiçedir. Teorideki sapma, bilimden ayrılma, yanlış eylemi getirir. Yine aynı sapmalar ve yanlış politikalar örgütün tüm yapısını etkiler. O yapı da, teori ve eyleme yeniden yansır. Bir yanda görülen hastalık, öbür yanda mutlaka, kısa veya uzun sürede izler bırakır.

Türkiye İşçi Partisi'ni, söz konusu üçlüye göre incelemekte yarar var. Önce bi-

limsel sosyalizmle ilişkisine, sosyalizmin bilimi karşısındaki yerine; sonra eylemine, politikasına ve sonra da örgüt yapısına bakalım. Bu arada, gerek sosyalizmin bilimi karşısındaki konumu, gerek eyleminde ve örgüt yapısında on yıl boyunca ne gibi değişiklikler olmuş, hangi «öz» baştan sona aynı kalmış, değişebilir miydi, değişti mi, değişmeler ne ne yönde oldu, gibi sorulara da cevap vermeye çalışacağız.

TİP'in doğuştan üç temel hastalığına yazının birinci bölümünde işaret edilmişti. Kuruluşundan gelen *sendikalizm* hastalığı bir süre sonra *popülizmle* tamamlandı, ikisi birden *parlamentarizme* varırdı; vardı da... Bunların eylemde sonucu *pasifizmden* başka birşey olabilir miydi? Ve örgüt yapısı o gevşek kitle örgütünü aşabilir miydi? Yada aşmaya çalıştığı, objektif şartlar ve Türkiye'de sosyalist hareketin vardığı nokta bunu zorladığı zaman, aynı temel ve eylemsizlik (pasifizm) üzerine, kendi içine kapanmaktan, sektelikten, soyutlanmaktan ve sosyalist biriki mi dışta bırakılmaktan kurtulabilir miydi? **SOSYALİZMİN BİLİMİ VE TİP.**

«Devrimci teori olmadan devrimci eylem olmayacağı» sık tekrarladığımız bir gerçek. Bunun somutlanmasının en iyi ör-

neği belki de TİP.'tir Teorik sapma ve eksiklikler, devrimci teori noksanlığı TİP' in eylemini bütünüyle etkilemiştir.

Sosyalizmin bilimini inkâr (özellikle Ay bar dönemi) veya bilimsel teoriyi terimlerle benimser görünüp de özünü kaçırma (Emek dönemi), başta bulanık olan, daha sonra parlamentarizm ve popülizm için bilerek tahrif edilen *sosyalizm anlayışı*, TİP'in on yılının temelinde yatar.

Bu bilimsizlik, teoriye sınımsız bağlı kalmama ve sosyalizmin tek olan özünü inkâr bu sosyalizm anlayışı, sosyalist partilerde sapmanın en temel belirtilerinden biri olan uluslararası işçi sınıfı hareketinin birliğinin tanınmamasını, milliyetçi temaların öne geçirilmesini doğurmuştur. İkinci Enternasyonal ihaneti'nin küçük çapta bir tekrarı ve revizyonizm, aslında sonradan varılan bir sapma noktası olarak değil daha baştan boy göstermiştir. Bilimsel teori inkâr edilince, veya ondan sadece «esinlenmek»le yetinilince, katkılar peşinde koşulmuş, sosyalizmin birliği ve bütünlüğü inkâr edilmiş, kitap korkusu, teoriye inancsızlık geliştirilmiştir. Aşağıda örneklerini göreceğimiz, Türkiye'ye «özgü» tezler sosyalist teorinin tahrifi bahaşına geliştirilmeye başlanmış ve partinin resmi ideolojisi haline getirilmiştir. Sosyalist ülkelere sövgüler, bir süre mesruiyet kazanma perdesi ardında gizlenebilmişse de, bir süre sonra artık sınıtmaya ve Aybarcı yöneticilerin gerçek yüzünü ortaya koymaya başlamıştır.

Bilimsizliğin bir başka yüzü, Türkiye'de sosyalizmin tüm geçmişini ve mirasını, o geçmişe bağlı kişilerle birlikte reddetmek, gelenekten kopmak, köksüzlük, herşeyi kendinden başlar saymak ve rahatlığı burada bulmak olmuştur.

Sosyalizmin bilimini inkâr, sosyalizmin biliminin kavranmasındaki eksiklikler, Türkiye tahlillerinde kendisini en açık şekilde göstermiştir. Türkiye somutunun tahlilindeki bulanıklık, yanlışlar ve eksikler sadece Aybar saptırmasına özgü de görülemez. Yine örnekleriyle görmeye çalışacağımız gibi, Aybar yönetimden düştükten sonra da, kapatıldığı güne kadar, TİP'in Türkiye tahlillerinin, eyleme somut olarak yansıyan yanlış ve eksiklikleri sürmüştür.

Bütün bunları, örnekleriyle görebilmek kabul etmemek mümkün olamayacağına göre, kala kala, «o dönemin şartlarında bundan fazlası mümkün değildi» demek kalmaktadır. Gerçekten de, yukarıda özetlediğimiz eksikliklerin izlerini taşıyan TİP programının kabul edildiği 1964 yıllarını, TİP popülizminin (Aybar popülizmi) doğuşuna ulaştığı 1964-1965 ve sonrasında düğünecek olursak, Türkiye'de sosyalist hareketin o dönemlerde bugünkü boyutlarına ulaşmamış olduğunu, sosyalizmin bilimini öğrenmek için gerekli kaynakların yeni yeni Türkiye'ye girmekte ve Türkçe'ye aktarılmakta olduğunu görürüz. Sonraları en genç militanların bile boyulu boyunca içine girdikleri tartışma ortamı henüz yoktur. Bütün bunlara rağmen, Türkiye'de sosyalizmin biliminin hiç kimse tarafından bilinmediğini, kavranmadığını söylemek imkânsızdır. Birakalım TİP yönetici kadrosunun çevrelerine yaklaştırmaktan korktukları, çekindikleri eski sosyalistleri bir yana, Aybar'ın dahi, marksizmin klasiklerini okumamış ve bilmiyor olması düşünülemez. Daha 1962—1963'lerde, Behice Boran'ın çeşitli yazıları, onun sosyalizmin bilimiyle yakınlığını göstermektedir. Hele 1966'lar aşıldığında, artık partideki bilimsizlik, sosyalist teoriyi, bilimsel sosyalizmi, çeşitli doğuş hastalıklarının zorladığı yönde tahrif eğilimleri, sadece dönemin objektif şartlarına ve yetersizliklerine bağlanamaz.

Bilim dışı sosyalizmin anlayışı

TİP'in, daha doğrusu TİP yönetici kadrosunun bilim dışı sosyalizm anlayışı partinin ideolojik zayıflığının ve doğuştan hastalıkların zaman içinde giderileme mesinin başlıca nedeni olmuştur.

TİP yönetici kadrosunun sosyalizm anlayışları, sosyalizm tanımlamaları, kuru lüştan 1970'e doğru değişmeler göstermiştir. Bu değişime Aybar'ın açık teorik ideolojik saptırmalarından sosyalizmin bilimine daha yakın bir çizgiye doğru olmuştur. Ancak Aybar'da, o hiç tevül götürme yecek şekilde ortaya çıkan bilimin tahrifini, revizyonizmi, teoriye güvensizliği ye-

di yıl boyunca paylaşmış olan bir yöne-
tici kadronun, ancak yedi yıl sonra bilim
adına Aybar'a karşı çıkmaları düşündü-
rücüdür. Öte yandan, bilimsel teoriye, sos-
yalizmin bilimine dönüş çabaları, 1968 —
1970'lerde Türkiye'de sosyalist hareketin
vardığı gelişme çizgisinin, parti dışındaki
sosyalistlerin zorladıkları tartışmaların, e-
konomik değişmelerin keskinleştirdiği sınıf
çelişkilerinin, objektif durumun zorlama-
sının zorunlu bir sonucu olarak gelişmiş,
ancak 8 yıllık hataların, doğuş hastalıklarının
üzerine konulunca, sosyalizmin bili-
minin partide sağlam temellerinin atılma-
sına değil, büyük ölçüde sosyologluğa ve
marksologluğa, yani kısaca kürsü sosyaliz-
mine ve kof teorisyenliğe dönmüştür.
Aybar sapmasına karşı, EMEK muhalefe-
ti (daha sonra İktidarı) olarak ortaya çı-
kan çizgi de, görünürdeki bilimselliğine
rağmen, «sosyalist devrim» fetişizmine
saplanarak, sosyalist devrim kavramını
bulanıklaştırarak, yanlış emperyalizm teo-
rileri ve anti - emperyalist mücadele yön-
temleri ortaya atarak, sosyalizmin bilimini
doğru kavrayamamanın örneklerini ver-
miştir.

TİP'te, sosyalizmin biliminin öneminin,
teoriye ortodoksça bağlılığın gereğinin baş-
tan beri kavranmamış olduğunun en açık
belirtilerinden biri, Aybar'ın «kendine öz-
gü» teorileri daha ilk günden itibaren a-
cıkça ortadayken, yönetici kadro içinden
kimse bunlara yedi yıl boyunca en ufak
bir itiraz yükseltmemiş olmasıdır. Sonrala-
rı Behice Boran bu durumu açıklarken,
Aybar'ın sözlerine büyük ölçüde katıldığı-
nı ama o sözlerin ardındaki düşüncelerin
ancak zamanla ortaya çıktığını, aynı söz-
lerin farklı düşünceleri dile getirebileceği-
ni söylemiştir:

«...Son tartışmalar gösterdi ki, 'sosya-
list uygulamada her ülke için geçerli, ha-
zır tek bir reçete' yoktur, 'Türkiye'nin
şartlarına uygun sosyalist yöntem' ve 'sos-
yalizm öзде tek, uygulamada çeşitlidir' i-
fadelerinden Aybar'ın ve benim çıkardığı-
mız anlamlar ve sonuçlar çok farklıdır». «...Dil düşüncenin aracıdır, aynı dil kulla-
nıldığı halde, dilin aracılık ettiği düşün-
celerde tam mutabakat olmayabileceği
meydana çıkmıştır...» (Türkiye ve Sosya-

lizm Sorunları, Behice Boran, İkinci bas-
kı, yıl 1970, s: 6—7, İkinci Baskıya Gl-
derken).

Oysa Aybar'ın 'dil'inin altındaki' dü-
şünce daha ilk günden, sosyalizmin bilimi,
teorisi açısından ve sosyal pratiğin çeşit-
li derslerinin ışığında ortadadır. Nitekim
Aybar daha sonra, düşüncelerinin de-
ğişmediğini, altmış yıllık ömrünün ürünü ol-
duğunu söylerken haklıdır. Ancak Aybar'
da en somut ifadesini bulan teorik sapma-
lar, zaman içinde, parlamentarizm hasta-
lığına bağlı olarak revizyonizmin teorisini
hazırlamak üzere geliştirilmiş ve sistem-
leştirilmiştir.

Mehmet Ali Aybar, 24 Eylül 1962'de
Vatan gazetesi muhabinine verdiği özel bir
demeçte şöyle diyordu:

«Türkiye İşçi Partisi Atatürkçülükten
hareket ettiği ve ilhamını günümüzün ger-
çeklerinden aldığı için, Atatürkçülüğü de
kalıplaştırmaktan kurtaran yüzde yüz yerli
bir doktrin partisidir.»

1962'de Aybar'ın anladığı doktrin, par-
tinin hareket noktası, «ilerletilmiş bir A-
tatürkçülük» ten başka ne oluyor? Ata-
türkçülüğünün «tipik bir burjuva ideolo-
jisi» olduğunu sonraları sık sık tekrarlaya-
cak olanlar, TİP programının girişinden
önceki takdim bölümünde de «Atatürk di-
yor ki» şeklinde yer alan aynı ideolojik
esinlenmeyi fark etmemişler midir? Bül-
tün bunların, 1962'lerin şartlarında mesru-
iyet kazanmak için gerekli olduğu ileri
sürülebilir. Ancak daha ilerki yıllar boyun-
ca da Atatürkçülük temasının sık sık tek-
rarlandığını dikkatli çekmektedir.

1962-1963, 1964 yıllarında, Aybar'ın
sıkça başvurduğu Atatürkçülük, hedef o-
larak gösterdiği Atatürkçü halkçılık anla-
yışı, (Sosyal Adalet, sayı 11, 23 Mayıs
1963, «Hürriyet ve Demokrasinin temeli
Anayasa» yazısı) o dönemin «toplumculu-
ğu» ile özdeş olarak kullanılmaktadır.

Hedef olarak görülen ve toplumculuk
la özdeş sayılan «Kurtuluş Savaşı Türki-
ye'sinin devlet ve hükümet sisteminin»
özünde burjuva devleti, hem de anti - ko-
münist, anti - sosyalist niteliği son derece
belirgin olan bir sistem olduğu unutul-
makta, daha sonra can düşmanları kabul
edilecek olan millî demokratik devrimcile-

rin çizgisiyle birleşilmektedir. Aybar'ın 1968—1969'lardaki çizgisi de, bu defa ke. sin bir bürokrasi düşmanlığına dönüşmek. le birlikte özünde bundan pek farklı olma mıştır. Birakalım sosyalizmin bilimini bir yana, sosyalizm anlayışı açısından, Ay. bar'ın 1964 yılında Türkiye İşçi Partisi programı üzerine yazdığı bir yazıda, İsveç ve Cezayir'in sosyalist ülkeler olarak gös. terilmesi ilgi çekicidir. O dönemlerde TİP başkanı için «sosyalizm» böylesine ne ol. duğu belirsiz, daha doğrusu ne olduğunun tanımlanması işe gelmeyen bir sistemdir. Sonraları, bilimsel sosyalizme sahip çık. mak isteyecek olanların, sosyalizm anla. yışındaki sakatlığın İsveç ve Cezayir'i sosyalist saymaya varan bu en somut ör. nekleri karşısında, Aybar'ı neden uyarma. dıkları, uyararak bir yana kendilerinin de neden aynı hatalara düştükleri üzerinde düşünmeye değer. Aybar'dan hiç de fark. lı olmayan, hatta yer yer daha aşırıya gi. den bir sosyalizm anlayışı 1968 sonunda Aybar'a karşı muhalefetin liderliğini yük. lenen Sadun Aren'de de daha 1962-1963 yıl larında kendini gösterir. Aren'in bu yıllar da Yön dergisinde çıkan iki yazısı, TİP'in temelindeki bilimsizliği ortaya koyması bakımından bugün mutlaka okunmalıdır. «Ekonomik sistemin önemi» yazısında A. ren şöyle demektedir:

«Bana göre bugün iki sistem var. Bi. rincisi Devlet sektörünün de yer aldığı ö. zel teşebbüs sistemi, ikincisi kamu sek. törünün hakim bulunduğu fakat özel sek. töre de yer verilen sosyalist sistem. Durum böyle olunca mesele hangisinin ekonomiye hakim bulunacağı şekline geliyor. Verile. cek renk mühim bir konu oluyor. Ben bu konuda hissi ve ahlaki tercihleri hesaba katmasak bile, sosyalizme taraftarım.» (Yön, 5 Aralık 1962)

Sosyalist sistem böyle tanımlanınca ve sisteme verilecek renk ve bizzat sos. yalizm bir tercih, bir taraftar olma mese lesi olarak konulunca, Aren'in «Sosyalist memleket, Rusya gibi totaliter olduğu gi. bi, İsveç, Hindistan gibi demokratik de olabilir» (aynı yazı) demesine ve sosya. lizmle uzaktan yakından ilgisi olmayan iki toplumu sosyalist saymasına şaşmamak

gerekir. Yine aynı yazıdan şu bölümleri okuyalım:

«Devletçiliğin iyi yürümesi için önce iktidarın devletçi olması lazımdır. Onlar ö. zel teşebbüsçü olursa kamu sektörü nasıl gelişsin. Birçok devlet işletmesinin başm. da bulunanlar da devletçiliğin aleyhinde. dir. Heyecan yoktur...» Görüldüğü gibi, sosyalizmin biliminin A'sı demek olan sınıf meselesi bütünüyle bir yana atılmıştır. İktidarın devletçi olması yeterli görülmüş. tür.

Yine şöyle devam ediyor Aren: «Bir kere Türkiye'de sosyalist idare sosyalist bir partinin iktidarı ile gelmelidir, Halkı inandırmalıdır. Meselâ İngiltere'de sosya. list İşçi Partisi seçimle iktidara geçmiştir. Bu mümkündür ve çok sayıda emsalı var. dir. Yalnız iş bununla bitmez, Demokratik iktidara geldiği halde, öbür partileri kapa. tıp, diktatoryaya geçebilir...» Sosyalizmin bilimi, işçi sınıfının ideolojisiyle yukardaki satırların uzak yakın ilişkisi olamayacağı. nı açıklamak bugün artık gerekmiyor. O dönemin bilimsizliği bu derecelere varıyor muydu? Sanmıyoruz. Nitekim aynı dönem lerde TİP'e girmiş olan ve sonraları Aren' le birlikte Aybar'a karşı muhalefetin ön. cülerinden olacak Boran'ın sözlerinde, ya. zılarında bu türden yanlışlara, yorumlara rastlanmamaktadır. Bu ilk dönemde, Ay. bar için sosyalizm «burjuva demokrasisi» ve «ileri Atatürkçülük»tür; veya olsa olsa 1963 şartlarına uygulanan bir «halkçılık» tır. Aren için tümüyle iktisadi bir tercih, devletçilikle özel teşebbüsçülük arasında mutlaka demokratik parlamenter yolla gerçekleşmesi gereken bir seçmedir.

1963'lerde TİP'lisi veya Yön'cüsüyle ilerici aydınlar «sosyal adalet» noktasında birleşmektedirler ve sosyalizm, gerek TİP kanadında gerekse daha yaygın ola. rak, «sosyal adalet»le, bu burjuva kavra. mıyla bir tutulmaktadır. Kısaca söylemek gerekirse, 12 sendikacı tarafından kurul. masından bir yıl sonra, partiye «bilim» ve yeni soluk getirilmesi için «aydın aşısı» yapılan TİP'e o ilk yıllarda aydınların ge. tirdiği sosyalizmin bilimi üzerine kurulu sağlam bir teori olmamış, geniş çizgiler i. çinde o aydınların bildikleri kadarıyla

«sosyalizmden esinlenmiş» bir ilerici ve halkçılık çizgisi olmuştur.

Ancak, aradan geçen süre içinde sosyalizmin bilimi ve teorisi yaygınlaşmaya, bu bilimi kaynaklardan okuma imkânı dar da olsa belirmeye başlamıştır. Aybar'ın damgasını vurduğu genel bir halkçılık çizgisi, popülist bir temel üzerinde, Türkiye İşçi Partisi sesini kitlelere daha yaygın olarak duyurmuştur. Ancak sesi ne kadar gür ve yaygın duyulursa, zaafı ve bilimsizliği de o ölçüde ortaya serilmeye başlamıştır.

O dönemin şartlarında, henüz sosyalizm sözünün bile «toplumculuk» olarak tercüme edildiği, bir siyasal özgürlükler ortamında, Sovyetler Birliğine, komünizme sövme, «hürriyetçilik» meselesi, «Tepeden inmeclığe» karşı, «aşağıdan yukarı iktidar» teorisi, «halk» kavramının vurgulanması, meşruiyet kazanma tedbirleri olarak düşünülebilir mi? İlerdeki gelişmeler, böyle olmadığını, ciddi sapmaların ve bilime karşı çıkmanın, (veya sosyalizmin bilimine gerçekte hiç yaklaşmamış olmanın) tohumlarının daha o yıllardan gözle görülür şekilde yeşerdiğini gösteriyor. Aybar, sonradan partiyi içinden bölen ve «Aybar sapması» olarak anılan «hürriyetçi sosyalizm» «güler yüzlü sosyalizm» teorisini ve onun Türkiye'ye uygulanmasından doğan «halk devlet geliş-kisi», «ceberrut devlet» «halk devrimi» gibi teorileri, 1967 - 1968'de sistemleştirmiştir. Ama daha 1964 - 1965'lerde, bu sapmalar, sistemleştirilmemiş şekilde de olsa partide vardı. Bunlar, Aybar'ın bir akşam yatıp ertesi sabah kalktığında icad ettiği şeyler değildi. Sosyalizmin biliminden ayrılmanın en bariz örneği olan ve TİP'teki Aybar, Aren - Boran bölünmesinin yüzeydeki nedeni olarak ortaya konan «hürriyetçi sosyalizm» sapmasının Aybar'da sayılamayacak kadar çok olan örneklerine karşılık, Sadun Aren'in 6 Şubat 1963'de Yön'de yayınlanan Dernek ve Sosyalizmin Meseleleri yazısındaki şekillenmesini gözden kaçırmayalım. Bu yazısında Aren sosyalizmi bir tercih olmaktan çıkartıp Türkiye için bir zorunluluk olarak sunar, yani kendi çizgisinde ileri bir adım atar. Ama şunları da ekler :

«Demek oluyor ki sosyalizm bizde bir sınıf kavgası vasıtası veya zulme karşı bir isyan ve nefretin tezahürü değildir. Sosyalizmin bizdeki en büyük gerekçesi kalınma ve batıllaşmamızın yegâne vasıtası, toplumumuzun ve dünya şartlarının bizi zorladığı bir sistem olmasıdır... Diğer partilerin totaliter bir idare kurmalarını önleyen kuvvetler, sosyalist partinin de aynı yola gitmesini önleyeceklerdir... Çünkü sosyalizmin en hakim niteliği insanlık ve dolayısıyla hürriyetçi oluşudur.» (Yön, sayı 60). Gerçekten sosyalizmin hürriyetlerden, gerçek hürriyetlerden bağımsız düşünülemediği şüphe götürmezdi. Mesele bu hürriyetçiliğin nasıl anlaşıldığındadır. Ama Sovyetler Birliğinin totaliter olduğu söylenip, ardına sosyalizmin sınıf kavgası meselesi olmadığı eklenince bu hürriyetçilik Aybar'ınkine yaklaşıyordu.

Bundan 5 yıl sonra, Aybar'ın Hürriyetçi sosyalizmini sapma olarak kabul eden ve buna karşı mücadele veren Aren, muhalefette olduğu sıralarda da, sosyalizmin hürriyetçi yanının vurgulanmasının bir taktik mesele olabileceğini tekrarlamıştır. (Tüm, sayı 1, s:9) Bu dönemde, TİP yönetici kadrosu arasında dönemin şartlarında ve diğerleri arasında sosyalizmin bilimini, sosyalizmin bir sınıf meselesi ve işçi sınıfının bilimi olduğunu kavramış ve en fazla vurgulamış olan Behice Boran'dır. Ama Boran'ın da, daha o sıralarda partide fliz veren, sosyalizmin bilimini inkâr eğilimleri karşısında sesini yükselttiği duyulmaz.

İlerde gelişecek olan bilimsizliğin, bu ilk dönemlerini topluca değerlendirecek şu gerçeklerle karşılaşırız.

● Güler yüzlü sosyalizmden özgürlükçü sosyalizme, uluslararası işçi sınıfı hareketinin bütünlüğünü tanımamaktan milliyetçi eğilimlere kadar, sosyalizmin biliminden ayrılmanın, işçi sınıfı ideolojisinden sapmanın, popülizmin, parlamentarizmin tüm belirtileri, 1965 seçimleri sonrasına kadar giden TİP'in ilk döneminde de mevcuttur. Üstelik de Boran'ın daha sonra yorumlayacağı gibi, sadece dil ve ifade olarak değil, öz olarak da apağıktır.

● Bu belirtiler sadece meşruiyet kazan-

ma çabalarının, taktik gereklerin ve dönemin şartlarının ürünü değildir.

● Sosyalizmin kitlelere yaygınlaşabilmesi için bu ölçüde bir imkânın ilk defa ele geçmiş olması, dönemin büyük ölçüde demokratik mücadele ve meşruiyet kazanma dönemi olması, temelin çürüklüğünü, ileride daha da ağırlaşacak sapma belirtilerini görenlerin, fark edenlerin de 1966' lara kadar susmalarına yol açmıştır.

● Küçük burjuva radikalizminin güçlülüğü, sol adına ortaya çıkması, kadrocu eğilimler, TİP'lilerin «tepeden inmecilik» olarak adlandırdıkları çizginin aydın kadrolar arasında yaygınlığı, bu akım karşısında halkçılık, hürriyetçilik, özgürlük, tabandan gelmecilik, oy temalarının ön plana çıkmasını etkilemiştir.

● Yine anti komünizm silahının kitlelerdeki etkinliği, kitlelere seslenmek üzere ve kitlelerin oylarını toplamak üzere yola çıkan bir partiyi işçi sınıfının biliminden hızla uzaklaştırmıştır. Daha doğrusu yaklaşılabildiğini, teoriye dönülebildiğini engellemiştir.

Türk Sosyalizmi

Önceleri bulanık ve yanlış, (sosyal adaletle, sosyal demokrasiyle, burjuva demokrasisiyle, Atatürkçülükle sosyalizmi bir sayma) sonraları açıkça popülist bir sosyalizm anlayışının sistemleşmesi, seçimleri ve Malatya kongresini izleyen günlerde olmuştur. Bu dönemde bilimsizlik bir yandan popülizm, parlamentarizm doğuş hastalıklarını güçlendirirken, öte yandan popülizm ve parlamentarizme kılıf olarak yenil ve çok orjinal, çok kendine «özgü» sosyalizm anlayışları geliştirilmiştir.

1966 yazında, artık «Türk sosyalizmi» (daha sonraları Türkiye Sosyalizmi olur) teorisi hazır. Bilimin inkarı da artık kimsenin «farkına varamadık» diyemeyeceği şekilde açıktır. Burada önemli olan, Türkiye Sosyalizminin Türkiye'nin somut şartlarına sosyalizmin biliminin, diyalektik ve tarihsel maddeciğin uygulanmasından doğan somut tahlillerin değil de,

parlamentarizme ve popülizme kılıf uydurmanın ön plana geçmesidir.

«Sosyalizmi kurtarmak için kitaplarda yazılı olanları aymen uygulamaya kalkmak hiç de yeterli değildir. Hatta sosyalist düşünceye tamamen yabancı ve her zaman zararlı sonuçlar veren bir davranıştır. Her toplum tarihinden gelen birtakım özelliklere sahiptir. Ve bu özellikler tarihsel gelişmede, çoğu zaman genel şartlardan daha etken olmaktadır. Her toplumun kendisine özgü tarihsel şartları ise başka başka olduğundan, sosyalizmin kuruluşunda bu etkenlerin ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekir ki, bu da sosyalizmde kitapçığa, taklitçiliğe, doğmacılığa asla yer bırakmaz... Türkiye sosyalizminin KİTABI. Nİ A'dan Z'ye kadar bizler, yani Türkiye İşçi Partililer hep beraber yazacağız. Ve de yazmaktayız.» (28 Ağustos 1966, Fatih ilçe kongresinde Aybar'ın konuşması, Bağımsızlık, Demokrasi, Sosyalizm, s: 479).

Ve bir sosyalizm tanımı: «Sosyalizm halkın ekonomik sistemi, halkın dünya görüşü olduğundan sosyalizmi emekçi halk kitleleri kurar. Sosyalizm aşağıdan yukarı kurulan bir rejimdir.» (a.g.y. s: 486).

1966 yılı sonu 1967 yılı başında Aybar'ın Türkiye sosyalizminin özellikleri artık iyice belirlemiştir: «Sosyalizmin Türkiye'ye özgü tarih koşulları içindeki uygulanışına ve bu koşullarla, bu koşullar içindeki uygulanışın teoride değerlendirilmesinden meydana gelen Türkiye'ye özgü sosyalist teori-eylem sistemine Türkiye Sosyalizmi adını veriyoruz. ...Türkiye'de sosyalizme atlede uygulanış özelliklerinden ötede bir nitelik kazandırmaktadır.» (Dönüşüm, 1 Aralık 1966). 1967 yılında Aybar'ın bütün konuşmaları, Türkiye Sosyalizminin özelliklerini, işin kitaplarla bitmeyeceğini, Türkiye'nin eşli benzeri olmadığını, bunun için de Türkiye sosyalizminin şüphesiz kendine özgü olacağını işler. «İşte Türkiye böyle bir toplumdur. Bir başka benzeri galiba yoktur. Sosyalizm için mücadele bu toplumun şartları içinde yürütülmektedir. Türkiye'ye özgü şartlar, gelişmeler tablosunda değişik bir manzara göstermektedir. Bütün bu etkenler Sosyalizm için yürüttüğümüz mücadelenin

özünü ve biçimini belirlemede, Türkiye'ye özgü bir sosyalizmden söz edilmesine yol açmaktadır. Sosyalizm için mücadele Türkiye'ye özgü bir nitelikte olunca, kurulacak sosyalizm de sosyalist üretim biçiminin genel çizgileri doğrultusunda, ister istemez Türkiye'ye özgü bir sosyalizm olacaktır. Bundan dolayı Türkiye sosyalizmi deyimi ilerde kurulacak sosyalist düzeni de kapsamaktadır.» (Aybar bu konuşmayı ilk defa 1968 Şubatında Genel Yönetim Kurulunda yapmış, sonra anaçizgileriyle tekrarlamıştır. Bağımsızlık, Demokrasi, Sosyalizm kitabının son bölümünde de yer almaktadır.) Böylece evelme - geveleme derken, ilk bakışta karşı çıkılmayacak sosyalizmin hürriyetçi yanı teorileri yutturulurken, nihayet 1967'de revizyonizmin teorisi açık seçik ortaya çıkar. Eğer Türkiye'nin dünyada bir eşi yoksa Türkiye'deki sosyalizmin de bir eşi olmayacaktır. O, herşeyden, hatta sosyalizmden de bağımsız Türkiye sosyalizmi olacaktır.

Aybar 1967 yılında Türkiye'de sol çevrelerde tartışılan ve bazı sosyal bilimcilerin üzerinde durdukları Asya Tipi Üretim Tarzı teorisinden de Türkiye Sosyalizmi teorisinin esaslarını kurmakta büyük ölçüde yararlanmıştı. Bilimden ayrılanın kılıfı, Marx'a, kaynaklara dönmek şeklinde, Asya Tipi teorisinde aranmaya çalışılmıştır. İlerde, Türkiye tahlillerinde göreceğimiz, «ceberrut devlet», «devlet - halk çelişkisi» vb. gibi kavramlar da kılıfını bu Asya Tipi Üretim Tarzında bulur. Ve nihayet, sosyalizmin biliminden ayrılma, daha doğrusu sosyalizmin bilimini reddetme eğilimi, gelmiş şu noktaya kadar dayanmıştır :

«Sosyalizm, insanlığın biricik unsurudur. Sosyalizmde toplumca özgürlük, yani millî bağımsızlık ve kişilerin gerçek özgürlüğü, eşitliği ve mutluluğu ile gerçekleşir... Sosyalizmin asıl üstünlüğü, somut insanı kendi kendini gerçekleştirmenin tatmini içinde mutluluğa kavuşturmasındadır. Bu da vatandaşın toplumda aktif bir unsur olması, iktisadî, siyasî kültürel faaliyetlere fülân katılması, bunları denetlemesi, her kademedeki söz ve karar sahibi olması ile gerçekleşir, Bundan dolayı

demokratik müesseseler, sosyalist toplumlarda, özgürlüğü, ve katılmacı yönlerden daha da genişletilerek, uygulanmasını zorunlu kılmaktadır. Yöneticilerin gerçek seçimlerle işbaşına gelip düşmeleri, kuvvetler ayrılığı, hukuka bağlı devlet, yargı bağımsızlığı ve deneti, kişisel temel haklar dokunulmazlığı, Anayasa mahkemesi, Danıştay, Basın özgürlüğü, sendikalar özgürlükleri, çok parti rejimi, muhalefetin hakları, referandum gibi vatandaşın iktidarın keyifliğine karşı koruyucu müesseseler, burjuva düzeniyle beraber çöp tenekesine atılacak şeyler değildir... Sosyalizm insanların seveceği ve isteyeceği politik öz ve biçime kavuşturmalıdır, kavuşturulacaktır.» (21 Temmuz 1968 Beşiktaş ilçe kongresi konuşması, TİP haberleri sayı 18). «Sosyalizm bir ekonomi sisteminden ibaret değildir. Sosyalizm bir ahlak anlayışı, nihveri somut ve gerçek insan olan bir hayat felsefesidir. ...Emekçi sınıfların iktidarı amaç değil araçtır. Hasanları, Ayşeleri, Recepleri, Fatmaları, yani gerçek, somut insanı, özgür, mutlu dopdolu yaşama olanaklarına kavuşturmak için bir araç... Türkiye sosyalizminde günlük yaşantısı içinde somut insanın mutluluğu, halk iktidarının başlıca kaygısı olacaktır.» (21 Temmuz 1968, Beşiktaş konuşması). Böylece sosyalizm bir ahlak anlayışına dönüştürülüyor, burjuva kurumlarının Türkiye sosyalizminde varlıklarını sürdürcekleri savunuluyor, sosyalist devlet ve iktidar sorunu reddediliyordu.

Yukardaki temalar Aybar tarafından çeşitli şekillerde daha 1962, 1963'lerde işlenmişti. Belki böylesine sistematik, böylesine pervasızca değil ama açıkça dile getirilmiş fikirlerdi. Üstelik de çoğunlukla Aren tarafından aynen tekrarlanan, Boran'ın sık sık «Genel Başkan'ın da dediği gibi» şeklinde alıntılar yaptığı, üstelik de yönetici kademedeki kimselerin «nereye gidiyoruz» diye 7 yıl boyunca birtek defa sormadığı fikirlerdi. O sıralarda, parti içinde baş gösteren MDD'ci muhalefet dahil, cephe tartışmaları, sınıf tahlilleri ve emperyalizm tartışmaları yapıyor, konulardaki farklı görüşlere dikkatli çekiyordu ama, temeldeki sapmaya, teori uydurmacılığına, sosyalizme «reddiye»ye fazla

aldırın yoktu. Ne zaman ki Aybar 1968 yazında Çekoslovakya olaylarıyla ilgili görüşlerini dile getirdi, o zaman bu, bar-
dağı taşıran ve nihayet derin uykulardan
uyandıran damla oldu; «Aybar saptı» den-
di. Oysa Aybar sapmamıştı, kendi çizgisi-
ni sürdürüyordu, o kadar. Ve burjuva sos-
yalizmi çizgisi, 1968 sonlarının Türkiye
sol ortamında artık kamufle edilemiyor,
yutturulamıyor, sosyal adaletçilik, halkçı-
lık temaları ardında veya orijinal teoriler
arkasında gizlenemiyordu.

İdeolojisi ve eylemine yansıyan çeşit-
li yönleriyle «Aybar çizgisi», tartışılma
götürmeyen evrensel bir sapmadır. Tür-
kiye İşçi Partisi'nin on yılını değerlendi-
rir ve bıraktığı mirastan dersler çıkarma-
ya çalışırken üzerinde durulması gereken
asıl nokta, Aybar çizgisinin TİP'i ne öl-
çüde etkilediği, «Aybar gitti, sapma bit-
ti» denilip denilemeyeceği ve yedi yıllık
ortak bir yönetimden sonra Aybar'a «sos-
yalizmden saptığı için» karşı çıkanların
sosyalizmin bilimiyle olan ilişkileri, Aybar
sapmasındaki paylarıdır.

Bugünden düne baktığımızda hayret
edilecek nokta, 1968 sonunda Aybar'a kar-
şı çıkan ve sonradan partinin yönetimini
ele geçirenler tarafından sosyalizmin bili-
minden ayrılmanın ciddi bir muhasebesi-
nin yapılmamış, örgüt üzerindeki etkileri-
ne ciddiyetle eğilinmemiş ve bir özeleştiri-
ye gidilmemiş olmasıdır. 1967-1968'ler-
de Partinin içerden dışardan sarsıntılar
geçirdiği bir dönemde, bu konunun deşil-
mesi zamansız sayılmışsa, son derece ö-
nemli bir yanlış daha yapılmış demektir.
Çünkü parti etrafında toparlanma ve mu-
halefetteki yöneticilere güven, belki de bir
ölçüde sağlanabileceksen bu imkân bir
kere daha elden kaçırılmıştır. Öte yandan,
böyle bir eleştiri özeleştiri eksikliği, Ay-
bar sonrasındaki daha ince, daha belirsiz
hataları, sapmaları bir süre gözlerden
(şüphesiz bazı gözlerden) saklayabilmiş
ve temeldeki bilimsizliğin yol açtığı ide-
olojik yetersizlik, yanlış ve verimsiz tar-
tışma, sekterlik sürüp gitmiştir.

TİP teorisyenleri arasında, baştan beri
en tutarlı çizgiyi izlemiş, sosyalizmin
bilimine en bağlı olarak bilinen Behice

Boran'ın çeşitli zamanlardaki yazılarına,
konuşmalarına bakmak, sosyalizmin bili-
mi ile TİP ilişkisi konusunda daha fazla
açıklık getirebilir. Boran'ın çeşitli dönem-
lerdeki yazı ve konuşmalarının derlendiği
Türkiye ve Sosyalizm Sorunları kitabının
birinci baskısı 1968 Mayıs ayında yayın-
lanmıştır. Henüz Aybar'la ihtilâf belirme-
miştir. Boran 1970'de kitabının ikinci bas-
kısını yaptığı zaman, yeni eklemelerin «dü-
şünceniz aynı doğrultuda geliştirilmesi
niteliğinde» olduğunu söyler. Kitabın bü-
tününe hakim olan üslup ve tavır Boran'
ın çeşitli defalar kullandığı kelime ile «sos-
yolojik» tavidir; sosyalizmin meseleleri-
ne bilimsel yönden yaklaşma, eylem için-
deki bir marksist kişinin, yaklaşımından
çok bir sosyoloğun yaklaşımıdır. *Sınıfsal*
yerine *sosyolojik* sözü sıkça hatta hemen
her defasında kullanılmıştır. Sadece söz
olarak kullanılmakla da kalınmamış, A-
merikan sosyolojisinin «kültürel diffü-
yon» (kültürel yayılma) teorisinden, «sos-
yo - psikolojik faktörler» teorisine kadar,
sınıf meselesini gizlemeye yönelik ve özün-
de anti - marksist sosyoloji, sosyal antro-
poloji teorileri, bir eklektisizm içinde sos-
yal olayları ve sosyalizmin sorunlarını
açıklamakta kullanılmıştır. Aslında uzun
bir inceleme konusu olabilecek ve yazarı-
nın kendisinin de bugün herhalde eleştire-
ceği çok önemli noktalar bulunan kitapta,
sosyalizmin biliminden uzaklaşmanın açık
belirtilerine sıkca rastlanır.

Boran, 1968'de, yani Aybar sapması-
nın en belirgin noktasına vardığı ve TİP'
in resmî ideolojisi olduğu bir dönemde
şöyle yazıyor: «Bugün TİP, hem emek-
çi sınıfların siyasi bir güç halinde örgüt-
lenmesi hareketini, hem de Türkiye'ye öz-
gü sosyalizmin fikirler çerçevesini —teo-
risini ve ideolojisini— temsil ediyor.»
(Türkiye ve Sosyalizm Sorunları, Behice
Boran, s: 58). Demek ki Boran, 1968 ya-
zında Türkiye'ye özgü sosyalizm'in teori
ve ideolojisini kabul etmektedir. Ya da
bunun sosyalizmin biliminden sapma ol-
duğunu henüz farketmemiş bulunmaktadır.
«Bugün her iki yönü ile T.İ.P.'nde ifadesi-
ni bulan Türk sosyalist hareketi, bir yan-
dan egemen sınıflara ve onların politik
iktidara, partilerine, öbür örgütlerine,

ideolojisine karşı, öte yandan da Türk sosyalist hareketini eski fikir ve davranış alışkanlıklarından kurtarmak, Türkiye'ye özgü sosyalist rotayı çizmek ve Türk sosyalist hareketini yüzdeyüz bağımsız, yabancı etkilerden uzak, Türk toplumunun yapısı, çelişkileri, tarihsel gelişme doğrultusu ile bağdaşmış bir hareket olarak raya oturtmak mücadelesini vermektedir... Türkiye'ye özgü sosyalist yolun tesbiti ve savunulması görevini azimle ve keskin bir açıklıkla yapmaktadır.» (a.g.y. s: 70 - 71).

Bu sözlerin Aybar'ın sözlerinden fazla bir fark göstermediği ortadadır. «Dilin altındaki anlam»ın çok farklı olabileceği, ancak çok önceden Aybar'ın tezlerine karşı çıkıştan anlaşılabilir. Boran'ın böyle bir çıkışı da olmamış, hiç değilse dışarı yansımamış, partinin ideolojisinde, çizgisinde bir değişikliğe yönelmemiştir.

Aybar'a karşı muhalefetin temellen-dirilme istendiği nokta olan «hürriyetçi sosyalizm»den, Boran'ın şu satırlarının derin ayrıntılarıyla ayrıldığını söyleyebilir miyiz? «...hoggörülü, insancıl, hümanist bir sosyalist hareket içinde birleşerek...» (a.g.y. s: 180). Aybar, «hürriyetçi sosyalizm» demişti ve Boran . Aren muhalefeti haklı olarak, «hürriyet sosyalizminin içinde mündemiştir. Bu kavramı sosyalizmden ayırmak sosyalizmi yanlış anlamak ve anlatmak, sosyalizmin birliğini, özünü inkâr etmektir» diyerek Aybar'ı sapmakla suçlamışlardı. Hadi diyelim Aren'in «hürriyetçi sosyalizmi» 1963 yıllarında kaldı. 1968'de, «hoggörülü, insancıl sosyalizm»den söz edildiğinde, «bunlar sosyalizmde zaten 'mündemiç' kavramlardır. Başka bir sosyalizm mi var da, hoggörülü sosyalizmden söz ediliyor» denemez mi?

İşçi sınıfı ideolojisini şurasından burasından benimsemek diye birşey olamayacağını, «özgü şartlar» ve benzeri bahanelerle işçi sınıfının biliminin, tek olan sosyalizmin biliminin revizyonunun, sapma demek olduğunu ve nereye gideceğinin bilinemeyeceğini en iyi gösteren örnekler, TİP'in uluslararası işçi hareketi ve sosyalizmin geleneği karşısındaki tutumunda ve Türkiye tahlillerinde kendini iyice gösterir.

Uluslararası hareket karşısında tavır ve dar milliyetçilik

İşçi sınıfının ideolojisinin temellerinden biri, uluslararası işçi sınıfı dayanışması, işçi sınıfı bütünlüğüdür. Bu ideolojinin temel direklerinden biri, sosyal şovenliğin kesinlikle reddedilmesi, sonuna kadar yurtsever kahrarak, dar ve şoven milliyetçiliğin sosyalizm için en büyük tehlike görülmesidir. Legalite, (meşruiyet) kaygılarıyla bazı konulara değinmemek, bazı konularda yumuşak davranmak taktik nedenlerle mümkündür. Ama o taktik tavırlar strateji ve teori haline getirilirse ortada sosyalizm kalmaz. Ancak, başta Aybar olmak üzere TİP'in enternasyonal meseledeki tavrı, anti komünizm silâhı karşısındaki tepkisi, hatta bu silâhı eline de alması «meşruiyet gerekçesiyle açıklanamayacak kadar aşırı olmuş, tüm Aybar dönemi boyunca sosyal şovenliğe varan çizgilerde gelişmiş, bu yüzden de özellikle Aybar, egemen çevrelerce de kabul edilebilir «sosyalist» olmayı başarmıştır. Ancak, 1968 sonu bölünmesine kadar diğer yöneticilerin, daha dikkatli, daha temkinli olmakla birlikte onu bu yolda pek de yalnız bıraktıkları söylenemez. Gerçekten de tüm Aybar dönemi boyunca TİP'te, bir işçi sınıfı partisinde asla kabul edilmeyecek sloganlar ve tavırlar, sonradan sosyalizm adına muhalefet yapacak olanların da tasvibi ve katılmasıyla yaygınlaştırılmıştır. Bu hastalığın derinlere inmiş köklerinin bugün bile Türkiye sosyalist hareketini ne kadar önemli ölçülerde etkilediği, son Kıbrıs olayları sırasında şovenizmin bir kısım TİP dönemi «sosyalistleri» arasında da geniş ölçüde yaygınlaşmasıyla, bir kere daha ortaya çıkmıştır. İşçi sınıfı ideolojisinin reddi sayılabilecek bu sapmadan örnekler vermeden geçmeyelim :

Aybar açısından, bu sapmanın en somut hale geldiği nokta Çekoslovakya olayları oldu. T.İ.P.'teki muhalefet de bu olaylar üzerine patlak verdi. Oysa Aybar, cephesinde değişen birşey yoktu. Sadece Çe-

koslovakya olayları, son Kıbrıs olaylarında olduğu gibi işçi sınıfı ideolojisinin tur-nusol kâğıdı rolünü oynamıştı.

Aybar için Sovyet sistemi her zaman «bürokratik», «ceberrut», «totaliter» hatta «emperyalist»ti. Daha 1945'lerde, çeşitli gazetelerde yazı yazarken, bağımsızlık konusunda Amerika ile Rusya'yı aynı ke-feye koymaya dikkat ederdi. Bu dönemle-ri geçelim.

1962 - 1963'lerde Yön'de, sosyalizm komünizme karşı baraj olarak gösterilirdi. Mısır, İsveç, Cezayir sosyalist olarak ka-bul edilirdi. O sıralarda TİP üyesi olma-yan Aren'in Sovyetler Birliği konusundaki fikirleri hatırlatılmaya değer: «*Sosyalist memleket Rusya gibi totaliter olduğu gi-bi İsveç, Hindistan gibi demokratik de olabilir. Sosyaliz ile totaliter rejim arasm-da bir çağrışım genel olarak yapılmakta-dır. Bunu yaratan da Rus sosyalizmidir.*» (Yön, sayı 51, 5 Aralık 1972, Ekonomik sistemin önemli, Sadun Aren). «*Evvvelâ, sosyalizmin ihtilâlcî metodlarla iktidara geçtiği, ve totaliter metodlarla yürütüldü-ğü, yani komünizm dediğimiz ideoloji şe-klini aldığı başlıca memleketlerin, o zaman-ki şartlarına kısa bir göz atalım... Bu şartların hiçbirisi memleketimizde mevcut değildir.*» (Yön, sayı 60, 6 Şubat 1963).

Veya «*Ulusal kurtuluş hareketlerinden komünistler kendi lehlerine bir takım so-nuçlar bekleyebilirler; bunlardan yarar-lanmayı düşünebilirler...*» (Sosyal Adalet, sayı 9, s: 8, yıl 1963).

Yine aynı yıl, Aybar Türk milliyetçi-ligini şöyle anlatıyor: «*Türk Milliyetçili-ği, yüzyıllardır bir yarı sömürge durumun-da yaşamış olan halkımızın yabancı bo-yunduruğuna, emperyalizme ve kapitaliz-me karşı tepkisinin, ideolojik planda ifa-desidir... Türk milliyetçiliğini, milliyetçi-lik kavramına batıda verilen anlamdan kesinlikle ayırdetmek şarttır. Çünkü Türk milliyetçiliği, ırkçı, şoven, saldırgan, baş-ka ulusları aşağı gören, gerici ve zararlı bir ideoloji değildir...*» (Sosyal Adalet, yıl 1963, sayı 11, s: 8).

1965 seçimlerine hazırlanırken, seçim-ler öncesinde ve sonrasında Aybar'ın özen-le, vurguyla işlediği tema, «Türk sosyaliz-minin bağımsızlığı» olmuştur. Ve Aybar

bu bağımsızlığı, hiçbir zaman «işçi sınıfı-nın diğer sınıf ve tabakalardan bağımsız politikası» olarak değil de, «uluslararası işçi sınıfı hareketinden bağımsızlığı» ola-rak anlamıştır. ABD emperyalizmiyle Sov-yetler Birliği'ni her zaman —ve taktik olarak değil inançla— aynı kefeye koy-muştur: «*...Türkiye'nin evlâtları olarak sosyalizmi önce Türk sosyalizmi olarak düşünürüz*» (5 Kasım 1966, Aybar'ın An-kara İl kongresine gönderdiği mesaj, Ba-ğımsızlık, Demokrasi, Sosyalizm, s: 493).

«*Yüzde yüz bağımsız sosyalizm, kıs-kaçlıkla bağımsız sosyalizm*» edebiyatı-nın geliştiği dönem bu dönemdir. 1967 Ha-ziran'ında Eyüp İlçe kongresinde yaptığı konuşmada Aybar şöyle diyordu: «*Sosya-lizmin milliyetçi olmadığı iddiası 19. ncu yüzyılda yaşayan kapitalist ve emperya-listlerin milletlerin uyanmasını önleyebil-mek umuduyla ortaya attıkları ve artık foyası tamamıyla ortaya çıkmış bir iddia-dır...*» (a.g.y. s: 563). 1967 yılı boyunca hemen hemen bütün il ve ilçe kongrelerin-de, Aybar'ın bütün demec ve konuşma-larında tekrarlanan tema, «Türkiye Sosya-lizminin bağımsızlığı»dır. Aybar'a göre, Türkiye sosyalizmi herşeyden bağımsızdır, dünya sosyalist hareketinden geçmişten, herşeyden... Nihayet, bu sosyalizm an-la-yışının «sosyalizmin biliminden, işçi sını-fının ideolojisinden de bağımsızlaştığı or-taya çıkmıştır, «*Sosyalist partilerle ilişki-leri de aynı prensip açısından görürüz. Herhangi bir milletlerarası kuruluşun Sos-yalizm adma, millî partilere tavsiyede da-hi bulunmasına kesinlikle karşıyız. Her millet sosyalizmini kendisi kurar; ve ken-di sorunlarını en iyi kendisi bilir.*» (Şubat 1968 Genel Yönetim Kurulunda Aybar'ın konuşması, «Türkiye Sosyalizmi», kay-nak: T.İ.P. haberleri, sayı 24).

Bu tarihlerde, ihtilâf ve kopma çok yakın olduğu halde, yönetici kadro ara-sında bir sızıltıya rastlanmıyordu. Behice Boran'ın 1968 baharında yayımlanan ki-tabında, çeşitli yerlerdeki konuşmaların-da, Aybar kadar vurgulanmamakla birlik-te benzer temalara rastlamak mümkündür. Boran'ın kitabının «Milletlerarası işçi sı-nfı hareketi» bölümü tekrar okunmalıdır. Boran, sosyalizmin bu çok önemli sorunu-

na kitabın ikinci baskısında, yani Aybar'la olan kopmadan sonraki baskısında da oldukça savruk biçimde yaklaşır. Boran yeni gelişmeler ve dünya şartları karşısında, enternasyonalizmin yaralar aldığı tesbitiyle yetinmenin ötesine giderek, enternasyonal hareketin zaaflarından sosyalist teoride yeni çözümler geliştirilmesini orta-ya çıkışının haklılığına (ve böylece başka bir yoldan Türkiye Sosyalizminin gereği-ne) varıyordu. Boran ABD ile barış için de bir arada yaşama ilkesini benimseyen Sovyetler Birliği'nin Çin ve Arnavutluk karşısında aynı ilkeyi uygulamadığını (s: 122), direnen sosyalist ülke veya ülkelerin çeşitli baskılarla karşıkara bırakıldıklarını (s: 120) ileri sürüyordu. Boran, konu Türkiye'ye gelince şöyle diyordu: «Türk sosyalist hareketi, Türk devletinin bağımsızlığı kadar Türk sosyalist hareketinin bağımsızlığı konusunda da son derece titiz ve dikkatlidir.» (s: 132). Eğer Boran ve arkadaşları, «bağımsızlık» konusundaki dikkatin yarısını enternasyonalizm, sovenizmle savaş ve sosyalizmin bilimi konusunda göstermiş olsalardı, Aybar sapması çok önceden engellenmiş ve parti daha sağlam raylar üzerine işten geçmeden oturmuş olurdu.

Uluslararası meseledeki yanlış eğilim, Aybar'da 1968 yazında en açık biçimini aldı. Bu eğilim artık ne bir dil sürçmesi, ne geçici bir tavır, ne de meşruiyet şüphesiyle açıklanamazdı. Aybar şöyle diyordu :

«...Çekoslovakya olaylarını endişeyle izliyoruz. Sovyetler Birliği sosyalist devletlerle ilişkilerinde, büyük devlet olmanın üstünlüğüyle hareket etmektен vaz geçmelidir. Romanyaların, Çekoslovakyalıların, Yugoslavyalıların çoğalmasında, Sovyetler Birliği'ni öteki sosyalist devletlerle ergeç eşit ilişkiler kurmaya yanaştıracaktır.» (21 Temmuz Beşiktaş ilçe kongresi konuşması). «Polonyalı gençler, Çekoslovakyalı gençler, Yugoslavyalı gençler, merkezci, bürokratik, ceberrut yönetime karşı başkaldırıyorlar, hürriyetçi bir sosyalizm istiyorlar.» (Aynı konuşma, kaynak: T.İ.P. haberleri sayı 18). «Bütün dünya işçileri birleşiniz veya dünya işçileri birdir demek yanlıştır. İşçilerin vatani vardır ve çok şü-

kuir ki vardır. Ve biz böyle, vatani olan bir sosyalizm kuracağız.» (Aynı konuşma, kaynak: Türk Solu, 30 Temmuz 1968).

Nihayet Çekoslovakya olayları karşısında T.İ.P.'in görüşü, T.İ.P. haberlerinde şöyle ifade ediliyor: «Vargova paktı üyesi Çekoslovakya'nın müttefikleri Sovyet Rusya ile, Polonya, Macaristan, Bulgaristan ve Doğu Almanya'nın saldırısına uğramış olması yurdumuzda ve dünyada haklı bir infial yaratmıştır. Sovyet Rusya'nın bu saldırı hareketini, Çek yöneticilerinin ve halkının kuşkuyla bertaraf edecek bir anlaşmaya ve uzlaşmaya varıldığı zehabını vererek, sinsice hazırlayıp, ansızın tatbik mevkiine koymuş olması bu infialin şiddetini daha da artırmıştır. 'Karşı ihtilâl' yalanına Çek yöneticileri tarafından davet edildikleri yolu eklenmiştir...» (T.İ.P. haberleri, sayı 20).

«Çarlık Rusyasının yerini alan rejimin totaliter olması, şüphesiz bir talihsizliktir... Sovyet rejimi Çarlık Rusyasının tarihsel şartlarından ve şu şartlar içinde şekillenmiş olan Bolşevik Partisinin iktidarı ele geçince, Sovyet devletinin kendisine tâbi ve bir ihtilâl örgütü örneğinde, merkezîyetçi, otoriter ve totaliter ve giderek bir polis devleti şeklinde kurmuş olmasından ileri gelmiştir... Türkiye sosyalizminin Rus Bolşevizmi ile hiçbir benzerliği yoktur, olamaz... Bizim sosyalizminiz somut insan sevgisine, saygısına dayanır. Halkımıza, sosyalizmi çirkin göstermeye, halkımızı sosyalizmden ürktürmeye çalışıyorlar...» (Aybar'ın konuşması, T.İ.P. haberleri, sayı 21.22).

Sonradan Aybar'a muhalefet edecek olanlar, Çekoslovakya olaylarındaki tavrında Aybar'ı hiç de yalnız bırakmamışlardır. Aren'in yönetim ve denetimindeki Fikir Kulüpleri Federasyonunun Sovyetler Birliği'ni sert şekilde suçlayan bildirisi bu konuda iyi bir örnektir. Öte yandan Boran'ın, Çekoslovakya olaylarıyla ilgili olarak Milliyet gazetesine verdiği demeçler Aybar'dan, yorum ve bakış açısı yönünden değil olsa olsa kelimelelerin seçilişi yönünden farklılaşmaktadır. Boran, 1970 yılında bile Çekoslovakya olaylarını şöyle yorumlamaktadır: «Askerî müdahaleyi haklı ve zorunlu göstermek

için ileri sürülen hiçbir gerekçe, Sovyetler Birliği ve öbür dört pakt üyesi devletin davranışının milli bağımsızlık ve egemenlik haklarını ihlal ve işişlerine müdahale eden bir hareket olduğu yargısını değiştiremez... İlkelerle uygulama arasındaki çelişki ve tutarsızlık tevül kaldıracak cinsten değildir...» (a.g.y. s: 123, 124).

Ama Aybar «dozu» kaçırmıştı. Çekoslovakya olaylarının hemen ardından, 1968 yazında yönetici kadronun bir bölümü Aybar'ın saptığını nihayet fark ettiler.

Ne yapılabildi? Bugün bu konuda fikir yürütmek, uzaktan akıl vermek yersiz olur. Ancak herhalde bilimsel sosyalizme, işçi sınıfının ideolojisine inanan sosyalistler, 26 Ekim 1968'de toplanan Genel Yönetim Kurulu bildirisini onaylamazlardı. Bu bildiriye Aybar ve Türkiye sosyalizmi aklaniyor, «Genel Yönetim Kurulu, Çekoslovakya'nın işgalini kınayan Genel Başkanın demec ve bildirileri ile beraberliğini ve bu konuda hiçbir görüş ayrılığı olmadığını bildirir» deniyordu.

O tarihlerde TİP, adeta klâsik bir revizyonist, parlamentarist, sosyal şoven parti haline gelmişti. Ama öte yandan da parlamentarizmin iflâs ettiği görülmüş, sosyalist hareket ve birikimi TİP dışına kaymaya başlamış, ideolojik mücadelede başarısızlık, eylemde pasifizm, örgütte laçkalık, Aybar ve Aybarcılar dışında bir kısım yöneticinin ve tabanın huzursuzlanmasına, çözüm aramaya itilmelerine yol açmıştır.

Gelenekten kopma, mirastan «bağımsızlık»

Sosyalizmin biliminden, teoriden ayrılmanın daha doğrusu doğuştan beri bilinen egemen kılınmamasının somut belirtilerinden ve kaçınılmaz olarak vardığı noktalardan biri de, Türkiye'de sosyalist hareketin geçmişinden kopma, geçmiş red etme ve geleneği temsil edebilecek eski sosyalistlerden kuşku olmuştur. Bu konuda somut örnekler sıralanabilir. Eski sosyalistlerden bir kısmının, «Adları çıkmış, partiyeye zarar verirler» gerekçesiyle hukuki sakınca olmasa bile partiyeye alınmadıkları bilinen bir gerçektir. Bu, iyimser bir

yorumla «Partiyeye söz getirmeme» meşru iyet kazanma gayretine bağlansa da, yazılanlara söylenenlere ne demeli! T.İ.P. in İkinci Büyük Kongresinden önceki il kongreleri sırasında, 1966 sonbaharında, T.İ.P. içindeki ilk ciddi muhalefet başlamıştı. Yön dergisi T.İ.P. tartışmalarıyla bu muhalefeti dışardan körükliyordu. TİP tartışmalarına katılanlar çoğunlukla eski sosyalistler oldular. Aynı yıl Dr. Hikmet Kıvılcımlı'nın TİP'e eleştiri ve teklifleri içeren Uyararak İçin Uyanmalı, Uyanmak İçin Uyararak İçin broşürü yayınlandı. Mihri Belli'nin T.İ.P. içindeki bazı genç unsurlar üzerindeki etkinliği biliniyordu. Geleneksizlik, mirası reddetme eğilimleri ve özellikle eski sosyalistlerin daha önceden farkettikleri sapmalar ve Aybar tavrı, eleştirileri ve huzursuzlukları güçlendiriyordu. Aybar sinirliydi. Ekim sonunda yapılan Ankara İl kongresine gönderdiği ve Boran tarafından okunan mesajında «Partiyeyi içten çöktürmek isteyen iki tip tehlike» üzerinde duruyordu. Birincisi «eski tüfekler», ikincisi ise «CIA ile işbirliği kurmuş» kişilerdi. Aybar bir ölçüde geleneğin temsilcisi sayılabilecek eski sosyalistlere şunları söylüyordu :

«Bizce eski sosyalist partiler, hata ve sevaplarıyla devirlerini kapatmışlardır. Bunlar memleketimizin, bugüne göre çok değişik olan şartları içinde faaliyet göstermişlerdir. Türkiye İşçi Partisini bir sosyalist kuruluş olarak bu maziye organik şekilde bağlamaya çalışmak, nasıl yersiz bir gayretse, partimizi artık maziye mal olmuş hareketlerin yeniden denebileceği bir ortam saymak da boş bir hayaldir. Böyle bir hevese kapılanlar olursa, hevesleri kursaklarında kalacaktır.» (Yön, 4 Kasım 1966, sayı 188). Aybar aynı havada bir konuşmayı Malatya Kongresinde de tekrarladı.

«Türkiye İşçi Partisi tarih açısından daha önceki sosyalist kuruluşların devamıdır. Ama sadece tarihi gelişmenin bir halkası olarak... Yoksa Türkiye İşçi Partisiyle bunlar arasında kişisel bağlar kurmaya kalkmak çok yanlış bir davranış olur... Eski sosyalist partiler başka şartlar altında kurulmuş, başka şartlarda çalışmışlardır... Şüphesiz bu partileri yeni-

den kurmakta herkes serbesttir. Fakat herhalde tarihe malolmuş bu hareketleri yeniden denemek için Türkiye İşçi Partisinin elverişli bir ortam olacağını düşünmek kesin olarak yanlışır.» (Kaynak : Bağımsızlık, demokrasi, sosyalizm, s: 501) İhbar da kokan bu konuşmalar üzerine eski sosyalistlerden, hatta Aybar'ı destekleyenlerden bile son derece keskin tepkiler gelmiştir.

T.İ.P. yönetici kadrosuna ve T.İ.P.'li lere aşlanmak istenen düşünceye göre, T.İ.P. «ilk» tir, «tek» tir, «biricik» tir öncesi yoktur, Türkiye sosyalizmi T.İ.P.'le başlamaktadır, Türkiye sosyalizminin kitabı, A'dan Z'ye kadar İşçi Partililer tarafından yeniden yazılmaktadır... Aybar'ın geleneğin kendisiyle başladığını düşündüğü, buna inandığı ortadadır. Oysa başlayan, gelenek değil de, popülizm ve parlamentarizm kokan bir revizyonizmdir.

T.İ.P.'in geleneği reddetme ve eskileri «ihbar etme» tavrı, eski sosyalistleri örgütten uzaklaştırmış, hayırhah tavırlarını değiştirmeye başlamıştır. Aybar'ı en fazla desteklemiş olan Erdoğan Başar'ın Yön'de Aybar'a verdiği sert cevap ilgi çekicidir.

Geçmişten kopma, geleneği yok sayma eğilimi Boran'a da yabancı değildir : «Bu ortamda (27 Mayıs ortamında) ilk defa olarak sosyalist hareket önce fikir akımı sonra siyasi örgüt olarak meydana çıktı» (Sosyalizm Sorunları, s: 52), 27 Mayıs'ın olumlu sonuçlarından biri de Boran'a göre, «Sosyalist akımın belirmesine ve gelişmesine yol açmış bulunmasıdır.» (a.g.y. s: 57). Sosyalist akımın ve örgütün «ilk defa», «yeni» belirmediğini bu sözlerin söylendiği zamandan en az 50 yıl öncesinden beri var olduğunu Boran bilmez mi? Yine güçlülüğün köksüzlükten ve geleneksizlikten değil, geleneğe tüm hata ve sevaplarıyla tüm mirasıyla sahip çıkmaktan doğduğunu anlamaz mı? 1960 sonrasında sosyalizm bir kitle partisiyle ilk defa bu derece yaygınlaşma imkânına kavuşuyordu. Bu doğruydur. Ama hiç de, «yeni belirmiyordu», elli yıldan beri vardı. Parti içi muhalefetin eskilere mal edilmesi, eskilerin kışkırtmalarına yüklenmesi, Boran gibi, Aren gibi Aybar çizgisinde

görülemeyecek olanları da Partinin ikkili, biricikliği, aşağıdan yukarı kurulmuş ilk parti olması gibi konularda, Aybar paraleline itti. Öte yandan işçi sınıfı ideolojisinden uzaklaşma geleneğin inkârını doğal olarak getirdi. İşin kolayına kaçıldı. Herşey bizden başlar iddiası yaygınlaştı. O zaman sosyalizmin bilimi de, neden bizim istediğimiz gibi, bizim istediğimiz çerçevede, bizden başlamasın?

Kitap, teori ve ustalar düşmanlığı

Doğuş hastalıklarının yol açtığı, Aydın aşısının asla gideremeyip popülizmi üzerine eklediği kitap, teori, sosyalizmin biliminin öğretilmesi, eğitim düşmanlığını ve ustaları küçümsemeyi peşinde getirmeden edemezdi. Aybar'ın, o her şeyden bağımsız sosyalizmi, teoriden de yani sosyalizmden de bağımsızdı. «Sosyalist düşünce bilime dayandırdığına, araştırmalarda olsun, politikada olsun bilim metodu kullanıldığına göre, sosyalizmin temel kanunlarını, metodunu şüphesiz kitaplardan öğreneceğiz. Ama sosyalizmi kurmak için kitaplarda yazılı olanları aynen uygulamaya kalkmak hiç de yeterli değildir. Hatta sosyalist düşünceye tamamen yabancı ve her zaman zararlı sonuçlar veren bir davranıştır. Türkiye Sosyalizminin kitabını hergünkü mücadelemizle bizler, yani Türkiye işçi partililer yazmaktayız. Kitaplar bir bakıma fotoğraflara benzer. Fotoğraflar gibi kitaplar da, bir durumu, bir anı tespit ederler; nazariye olarak, hikâye olarak ister istemez gelişimin canlı akışını dondururlar. Bundan dolayıdır ki, tabiat ve toplumun kanunlarını daha yakından kavramak ve durmadan değişen, gelişen dünyayı daha büyük bir sadakatla yansıtmak için daima yeni varsayımlar, faraziyeler ortaya atılır ve deneyler bunları doğrular. Çünkü, yeni nazariyeler meydana gelir, yeni kitaplar yazılır...» (28 Ağustos 1966, Fatih İlçe kongresinde Aybar'ın konuşması, kaynak : Bağımsızlık, Demokrasi, Sosyalizm, s: 479 - 480).

Aybar'a göre «halkımızın bin yıllık deneylerinden» yararlanmak ve seçim propagandası için halkla konuşmak eğitmek

ve eğitilmektedir. T.İ.P. içinde çalışmış olanlar, uzun süreler tabandan gelen teorik eğitim isteği karşısında yöneticilerin nasıl bocaladıklarını bilirler. Genel olarak, sosyalizmin biliminin öyle mekanik olarak kavranamayacağı, diyalektik maddeciliğin, tarihsel maddeciliğin basitçe anlatılmayacağı ileri sürülmüş, sonra İstanbul'da ve Ankara'da tabandan gelen baskının etkisiyle «göstermelik» seminerlere başlanmıştır. Bu arada Aybar'ın teşkilâta sadece Marx, Engels, Lenin okumakla yetinilmesini, Rosa Luxemburg, Bernstein, Garaudy, Proudhon gibi yazarların kitaplarının da okunmasını tavsiye ettiği hatırladadır. Kitaptan korkulduğu bu sıralarda, T.İ.P. üyelerinin bir kısmı ise o dönemlerde yeni yeni tercüme edilen kitaplardan, klâsiklerden bulduklarını okumaktadırlar. İş isten geçip de artık teşkilâttaki kaynaşmanın önü alınamaz olunca, bu defa da programdan başka şeyin okunması ve program açıklamaları dışında eğitim, genelgelerle yasaklanmıştır. 1966 Malatya kongresinin önemli konularından biri olan eğitim konusunda, Boran'ın tavrı da hep olumsuz kalmıştır. Malatya kongresinde, eğitimin eylem içinde olacağını ileri sürmüş, sonradan, Aybar'a muhalefet edenken de eğitim konusunda fikrinin değişmediği görülmüştür.

Daha sonra Boran, «sapmış Aybar» karşısında bilimsel sosyalizme dayanan bir muhalefetin önde gelen adlarından olduğundan, eğitim konusundaki görüşlerini izlemekte yarar vardır :

«Bir kısım aydınlar ve gençlik eğitim deyince az çok okul öğretimine benzer bir eğitim faaliyeti kastetmektedirler. Bir taraftan felsefe, sosyoloji, iktisat vb. konularda kurslar, konferanslar, seminerler düzenlenmesi, öbür yandan küçük okuma grupları meydana getirilerek sosyalist kitapların okunması, tartışılması düşünülüyor. Bu çeşit parti içi eğitim, daha ziyade parti dışındaki sosyalist çevrelerde yaygındır, ama parti içinde de böyle düşününenler vardır. T.İ.P. bu çeşit eğitim anlayışına ve faaliyetine iltifat etmedi... Birden formel (kitabî) bir eğitime geçmek, iyi hazmedilmemiş bir takım teorik formüllerin ezberlenmesinden, tekrarından

ileri gitmeyen bir sonuç verebilirdi. Bunu söylemek bir kitap düşmanlığı değildir. Sorun kitapların ne zaman nerede, nasıl kullanılacağı sorunudur. Parti içi eğitimi okul biçimi bir eğitim olarak düşünmekten çok önce, eylem içinde ve eylemle ilişkin bir eğitim olarak düşünmek ve uygulamak gerekiyordu. Partinin bir eylem bir politik mücadele aracı olması bunu gerektirdiği gibi, sosyalizmde teori ile pratiğin birbirinden ayrılmayışı, birlikte oluştuğu ilkesi ve modern pedagojinin öğretim usulleri de bunu gösteriyordu.» (Boran, Tüm, sayı 2).

Boran'a göre Parti programı, genelgeler, Genel Merkez mensuplarının demeceleri eğitim aracı olmalıydı. «Parti programını, yayımlarını vb. eğitim aracı olarak küçümsemek eğilimi vardır. Eğitim üzerinde ısrarla duranlar arasında Partiyi herşeyden önce bir kadro partisi olarak düşünenler ve seçimlerde oy kazanmayı fazla küçümseyenler görülmektedir.» (Aynı yazı).

Yine Boran, Aybar'dan koştuktan bir süre sonra, Emek muhalefetinin liderlerinden biri olduğu sıralarda, Emek dergisinde eğitim konusunda sunları yazıyordu : «Sosyalist hareketin politik örgütü T.İ.P., başlangıçta, bilimsel sosyalizmin genel teorisi ve Türkiye şartlarının T.İ.P. başlangıçta, bilimsel sosyalizmin genel teorisi ve Türkiye şartlarının genel bilgisi ışığında sosyalist hareketin kalın çizgilerle genel rotasını ve programını ortaya koydu.» (Emek, 25 Ağustos 1969, sayı9, s: 7). Boran'a göre Aybar'ın damgasını vurmuş olduğu T.İ.P. sosyalizmin teorisine uygun olarak sosyalist hareketin genel rotasını ortaya koymuştu. Şu halde neredeydi Aybar sapması. Boran eğitim konusunda şöyle devam ediyordu : «Parti örgütlerinin sosyalist niteliği ve Parti içi sosyalist eğitim üzerinde neden vaktiyle durmadınız, bunu yapmadınız? yolu suçlamalar diyalektik değil, metafizik bir düşünce ve davranışın ifadesidir... Örgütlerin sosyalist niteliği ve parti içi sosyalist eğitim, her hafta bir sosyalist roman, her ay sosyalist bir iktisat kitabı okumak gibi yüzeysel ve gülünç önerilerin yerine getirilmesiyle başarılamaz. Bilimsel sosyalizm top-

lumun bilimsel teorisi ve toplumu bilinçli müdahalelerle değiştirmek eylemi olduğuna göre, bir sosyalist partide eğitim, eylem içinde ve eyleme dönük olur. Eylemden kopuk kitabî bir eğitim formel (biçimsel) bir eğitim olur, bilinçli sosyalist militanlar değil, sosyalist terimleri basitleştirilip, klişeleştirilmiş sosyalist ilkeleri dillerine pelesenk eden lafazanlar yetişir» (aynı yazı, s: 7). Boran daha sonra böyle bir eğitim işinin zamanla oluşabilecek bir iş olduğunu söyler. Ama artık, bu noktada, sosyalist bir eğitim ve örgütlenmenin kaçınılmaz olduğunu da kabul eder.

Önce, şüphesiz ki, bir «sosyalist» partiyi 7-8 yıl boyunca yönetmiş olan kişilere, «neden eğitim yapmadınız, eğer klâsik kitabî eğitimi beyenmiyor idiyse neden başka bir eğitim programı geliştirmediniz» diye sorulur. Bu metafizik bir anlayış değil, haklı ve doğru bir eleştiridir. İkincisi, gerçekten de sosyalist nitelikte teoriyle eylemi birleştirecek bir eğitim programlanması ve sonuçlarının alınması zaman isteyen güç bir iş olabilir. Ancak sekiz yıl hiç de az bir zaman sayılmaz. Yüzlerce eğitilmiş ve başkalarını eğitebilecek kadronun yetiştirilebileceği bir zaman süresidir bu. Ama Boran'ın 1968 sonunda Tüm dergisindeki yazısında ifade ettiği gibi, «bu parti kitle partisidir ve öyle kalacaktır», anlayışından yola çıkıldı mı, kadro eğitimine girilemez. Öte yandan gerek Aybar'ın, gerekse Boran'ın sık sık sözünü ettikleri «eylem içinde, parti çalışmaları içinde eğitim» ne sonuç verebilirdi, sorusu da sorulmalıdır. T.İ.P., içinde çalışmış olanların iyi bildiği gibi, işçi ile, kitlelerle, kitle örgütleriyle, fabrikalarla, tarlalarla kucak kucağa, her an onları örgütleyen, sorunlarıyla haşır neşir olan bir örgüt niteliğine hiçbir zaman kavuşamadı. O zaman T.İ.P. kadrolarına eylem alanı olarak en iyisinden seçim propagandası dönemleri ve genel olarak da merkezlerde «pul yapıştırma» işi kalyordu. Bunun ise ne kadar geliştirici olabileceği ortadaydı.

Eğitim ve teori korkusu, yönetici kadroda açtı. Bilimsel sosyalizmden uzaklık, parlamentarizm ve popülizme kılıf olarak teori uydurmacılığı hevesleri, parti kadrolarını eğitimden uzak tutmak ça-

balarını etkiliyordu. Aynı bilimsizlik, teorik - ideolojik açıdan daha ileri kadrolar karşısında ezilme kuşkusu ve güçlü bir muhalefet korkusu yaratıyordu. Popülizm ve parlamentarizmin bilime ihtiyacı yoktu. Revizyonizm kendi bilimini sosyalizm dışında kendisi yaratıyordu. O zaman teori ve eylem birliğinin sadece eylem yanı, (o da hangi eylemse) vurgulanıyor ve iş kilitap düşmanlığına, kitap okumanın —sosyalizmin biliminin isteyelim istemeyelim ayrılmaz parçası olan kitabî eğitimin— küçümsenmesine varılıyordu. Kısaca işçi sınıfı ideolojisinden, biliminden uzaklaşma, teori düşmanlığını, eğitim savsaklayıcılığını getirirken, teorik eksiklik, ideolojik yetersizlik de, hem partinin doğuştan hastalıklarını besledi, hem de, MDD - Sosyalist devrim tartışmasında açıkça görüldüğü gibi, gerek parti içinde, gerek parti dışında her türlü sapmayı, ideolojik hastalığı körükledi, azdırdı.

TİP'in Türkiye tahlilleri

Strateji ve taktikler ülkenin somut durumuna, sınıflar mevzilenmesine göre belirleneceğinden, bir dönemlerin strateji tartışmalarında can alıcı noktalardan biri, Türkiye'de egemen üretim biçiminin ve buna bağlı olarak sınıflar mevzilenmesinin ne olduğuydu. İşçi sınıfının ve işçi sınıfı örgütlenmesinin arada büsbütün unutulduğu, «Millî demokratik devrim - sosyalist devrim» tartışmasında MDD kanadı, Türkiye'nin yarı sömürge, yarı feodal bir ülke olduğunu iddia ediyor ve kapitalist yapıyı görmezlikten geliyordu. TİP kanadı yani «sosyalist devrimci» lerse Türkiye'de egemen üretim biçiminin kapitalizm olduğunu, «emek - sermaye» ilişkisinin temel ve esas ilişki olduğunu ileri sürdüler.

O dönemin tartışmalarını hatırlayacak olursak, her iki tarafın da önceden bir «strateji» çizgisini sonra bu stratejiye uygun bir sosyal yapı modeli kurduğuna görürüz. Millî demokratik devrim yandaşları, demokratik devrimi anti - feodal mücadele olarak gördüklerinden ve emperyalizmin iç ortaklarını daha çok prekapita-

list sınıflar olarak belirlediklerinden Türkiye'de kapitalist değil «feodal» yapıların ağırlıklı olduğunu ispat etmeye çalışıyorlardı. Bu konuda, az yüzde hesapları yapılmadı. Önce «anti - emperyalist mücadele ile sosyalist mücadelenin birlikteliği» sloganıyla ortaya çıkan, giderek «sosyalist devrimciler» olarak beliren T.İ.P. kanadı ise, MDD'nin cephe ve ittifaklar konusundaki yanlış tutumu, özellikle ilk dönemlerde işçi sınıfının öncülüğünü reddedişi, işçi sınıfını küçük burjuvazinin özellikle asker - sivil aydın zümrenin peşine takma eğilimleri karşısında, «sosyalist devrim» stratejisini temellendirmek için, Türkiye'nin kapitalist yapıda olduğunu, burjuvazinin gayri millî niteliğini, bu yüzden emekçi sınıflar dışında ittifakların mümkün olamayacağını iddia ediyordu. Türkiye'de kapitalizmin yapısı üzerine araştırmalar yapıyor; hatta feodalitenin, değil günümüzde geçmişte bile var olmadığını kanıtlamak üzere bazı T.İ.P. teorisyenleri Asya Tipi Üretim Tarzı kavramına sarılıyorlardı.

T.İ.P.'in Türkiye tahlillerinin bulanıklığı doğrularla yanlışların içiçeliği ve Türkiye somutuna, Türkiye gerçeğine uymayışı, Programdan başlar.

T.İ.P.'lilerin sık sık kullandıkları bir deyimde göre «sosyalizmden esinlenmiş» (ama sadece esinlenmiş) T.İ.P. Programı Türkiye'nin yapısını şöyle tanımlar : «*Toplumumuz derebeylik kalıntısı bir temel üzerine aşılana gelişmemiş bir kapitalizm biçiminde bir sosyal yapıya sahiptir. (Program, s: 57). «Bütün sanayileşme çabalarına rağmen, bugün Türkiye'nin ekonomisi, hakim niteliği bakımından tarımsal, geri bir ekonomidir.» (Program, s: 28).*

Birbiriyle kısmen çelişen iki farklı şekilde tanımlanan bu sosyal yapıda, egemen sınıflar hangileridir? Programda, bölümlere ayrılmış olmakla birlikte oldukça karışık olan sınıflar şemasını kısaca özetleyelim : T.İ.P. programına göre, *Büyük toprak sahipleri* (derebeylik kalıntısı toprak ağalığı ve kapitalist tarım işletmecileri), *tüccarlar* (yabancı sermaye çevrelerine dış ticaret yoluyla bağlı ithalât - ihracatçılar, hem de küçük ticaretle uğraşan araçlar ve tefeciler egemen sınıfların

genel tüccarlar kategorisinde yer alır), *sanayiciler* (basit tüketim eşyası imalatçıları, montajcılar). Sanayiciler, aslında dinamik bir zümre oldukları halde, yabancı sermayenin baskısı, sosyal adaletin sağlanması yolunda mücadelenin şiddetlenmesi karşısında toprak ağaları ve tüccarlar ile işbirliği yapmaktadırlar. *Mali sermaye çevreleri* : («Memleketin ekonomik hayatına hâkim olan büyük toprak sahipleri, ithalâtçı - ihracatçı tüccarlar ve sanayiciler mevcut bankalarda hisse sahibi olarak ve yeniden bankalar kurmak suretiyle sermayedarlık merhalesine de ulaşmış ve böylece kredi ve sigorta alanlarını da kontrolleri altına almışlardır.») (Program, s: 36).

Bu egemen sınıflar tablosunda, Türkiye tahlilleri açısından sonradan T.İ.P.'in unuttuğu, hatta karşı çıktığı doğrularla, sonuna kadar benimsenen yanlışlar bir aradadır. «Finans kapital» olgusu, hem mali sermaye bölümünde, hem de büyük toprak sahipleri, ithalât - ihracatçılar ve büyük sanayiciler işbirliğinden söz edilirken kısmen kabul edilmektedir. Sonradan T.İ.P.'liler programlarında yer alan finans - kapital (mali sermaye)nin Türkiye'de var olmadığını ileri sürceklerdir. Aynı egemen sınıflar şemasında, derebeylik kalıntısı toprak ağalığı, aracılık - tefecilik kategorileri, kapitalist toprak sahipleriyle ve ithalâtçı - ihracatçılarla ve mali sermaye ile içiçe ele alınmakta, kapitalist - prekapitalist yapı ve sınıflar farklılığı, gözönünde bulundurulmamaktadır. T.İ.P. Programında, Türkiye'nin sınıf yapısı, sınıfların somut durumuna ve mevzilenmesine göre değil, adeta ekonominin tarım - ticaret - sanayi olmak üzere, üç sektörüne göre ele alınmıştır. Böylece de kapitalist tarım işletmecisi ile, derebeyi kalıntısı toprak ağası, ithalâtçı - ihracatçı ile tefeci - bezirgân, küçük sanayici ile tekelfi aynı sınıftan sayılabilmıştır.

Emek çizgisinde kendisini sürdürecektir ve T.İ.P.'in sınıf tahlillerinin ayrılmaz parçası haline gelecek bir yanlış da programda açıkça ortadadır : *Sanayi kesimi*, kısaca «sanayiciler» olarak tanımlanmış, Adapazarındaki 40 işçilik çivi fabrikası sahibi, yirmi işçilik lastik top imalâthane.

sı sanrı, tekelci büyük sanayici ile, dana bilimsel olarak söylersek finans oligarşi- siyle aynı kategoriye konulmuştur. Türkiye'de sermayenin yapısı, kökeni, emperyalizm ile ortaklığı, gözden kaçırılmıştır. Uluslararası finans kapitalin ortağı yerli tekelci kesim, yerli finans kapital, (çok yıllar sonra zorunlu olarak kabul edecekleri deyimle büyük sanayici, büyük sermaye) egemen sınıflar tablosunda, çıkarları tekelcilikle çatışan küçük sanayi, küçük imalât, Anadolu'nun orta sanayicisi ile aynı kefeye konulmuştur. Bütün mesele, kapitalist - prekapitalist sömürü mekanizması, kapitalist - prekapitalist sınıflar arasında bir ayırım yapmaktan, öte yandan da burjuvaziyi bir bütün olarak görmekten ve burjuvazi içinde, uluslararası finans kapitalin (aracıları değil) ortağı olan, prekapitalist tefeci - bezirgân (tefeci - tüccar) sermayesiyle içli dışlı ortaklık halindeki finans oligarşisini (isterseniz hiç yük sermaye değil) fark edememekten doğmaktadır. Hem de bu zümrenin varlığı programda, «malî sermaye» bölümünde yer aldığı halde...

Bu durum T.İ.P. programının bir özeli sayılabilir. Malî sermaye bölümü de programa Türkiye gerçeklerinden ve Türkiye tahlillerinden çıkarılarak değil de «kitaplarda» yeri olduğu için konmuş, sonra da bir yere oturtulamamıştır.

Programda «orta sınıflar» şeklinde yer alan bölümde de egemen sınıflar tahlilinin ve şemasının bulanıklığı kendisini göstermektedir. Küçük tüccar adı altında, «kasabalarda çoğu zaman toprak, mal, mülk sahibi, şehirlerde de arsa, apartman gibi taşınmaz mallar sahibi» olan perakende ticaret yapanlar, bir kere egemen sınıflar arasında anıldıktan sonra, bir de orta sınıflara sokulmaktadır. Aslında burada da, prekapitalist sömürü mekanizmasının temel taşlarından biri olan tefeci - bezirgân kategorisinin, küçük burjuva kat. larla karıştırıldığı görülüyor. Üstelik de programa göre küçük tüccar hep büyük tüccara doğru büyüme eğilimi göstermektedir. Yani gün gelecek, küçük sanayici ve küçük tüccar, büyük sanayici, büyük tüccar olmaya doğru gidecek...

Burada sorulacak soru, programın ha-

zırlandığı ve kabul edildiği 1963-1964 şartlarında daha ileri tahlillerin yapılıp yapılmayacağıdır. Sosyalizmin biliminin, sosyalizm tartışmalarının yaygın olmadığı, Türkiye üzerine araştırmaların hemen hemen yok olduğu bir dönemde daha iyisi mümkün müydü. Diyelim ki mümkün değildi. Ama, programın hazırlanışından 6.7 yıl sonra da T.İ.P.'in sınıf tahlilleri, aşağı yukarı aynı yerde sayıyor.

1963-1964'lerin sınıf tahlillerindeki muğlaklık zamanla giderilebilirdi. Emperyalizm faktörü yerli yerine oturtulabilir, burjuvazinin yapısı, ortaklıkları ortaya konabilir; prekapitalist tefeci - bezirgânlığı, varlığının, kapitalizmin geriliğinin, burjuvazinin ve özellikle finans kapital zümresinin bu geri (kapitalizm öncesi) sınıflarla ortaklığı demek olduğu anlaşılabilir. O zaman, ne feodalitenin varlığını ispat için yüzde hesaplarına, ne de kapitalizmin egemen üretim biçimi olduğunu ispat için «sosyalist devrim» tezi geliştirmeye ihtiyaç kalırdı. Mücadelenin doğru şartları tesbit edilebilir, anti - monopolist, anti - emperyalist anti - feodal mücadele birlik- teliği (yani egemen sınıflar ortaklığının, emperyalizm ve onun yerli ortakları tekelci sermaye ve prekapitalist tefeci, tüccar, ağa sermayesi üzerine kurulu olduğu, mücadelenin bu bütünlüğe karşı olduğu) anlaşılabilir. MDD hareketinin yaptığı gibi, sosyalizmin lâfı bile yasaklanmaz; T.İ.P' ilerin yaptığı gibi feodaliteden ve anti - emperyalist mücadelenin öneminden söz edenler «hain» sayılmazdı.

T.İ.P. programının 1970 yılında, Aybarçılık döneminden sonra, Emek muhalefeti sırasında, bu muhalefetin sözcüleri tarafından da benimsenmesinin (Emek, sayı 4, Haziran 1969 ve Emek dergisinde Boran, Aren v.b.'nin çeşitli yazıları) temelinde yatan nedenlerden birinin, programın sınıf tahlilleri bölümündeki muğlaklık olduğunu söylersek, paradoks yapmış sayılmayız. Bu bulanıklık içinde, emperyalizm faktörünü ve emperyalizmle egemen sınıflar gerici ortaklığının gücünü küçümsemenin bütün tohumları yatıyordu. Yine sanayiciyi ilerici görmenin, tekelcileri bile ilerici sayabilmenin bütün belirtileri vardı. Yine programda tekelci sermaye dışın-

da kalan sermaye kesimlerinin yok sayıldığı, daha doğrusu böyle ayrımlara gidilmediği görülmüyordu ki yanlış cephe politikasına, yanlış ittifaklar politikasına, sonunda pasifizmin kılıfı haline gelen «sosyalist devrim» stratejisine yeşil ışık yakılıyordu. 1964 şartlarında sınıf tahlillerinde bir ölçüde kabul edilebilir olan bu muğlaklık ve yanlışlar, hele sosyal pratiğin, sosyal gelişimin hergün kafalara vura vura gösterdiği gerçeklerden sonra, halâ nasıl savunulabilirdi?

T.İ.P.'in Türkiye tahlilleri, özünde hep aynı kalmakla birlikte Aybar'ın «Türkiye Sosyalizminin» teorisini «kurmaya» çalıştığı yıllardan sonraki dönemlere doğru aynı temel üzerinde bazı değişiklikler gösterdi. Bu süreci bazı alıntılarla görmeye çalışalım.

Aybar'ın 1966-1967'lerde iyice ortaya çıkan Türkiye tahlilleri karşısında şaşırılmamak gerekir. Nitekim burada dikkatli çekebilecek nokta, bu derece orjinal, sosyalizmin biliminden biraz haberdar bir kişiye «dur bakalım ne oluyor» dedirtecek çinsten «özgü» lükler karşısında, diğer T.İ.P. yöneticilerinin uzun süreler uyanmamış olmalarıdır. «Ceberrut devlet», «Halk - devlet ilişkisi» kimseleri fazla şaşırtmıyordu.

Aybar, köylülüğü ön plana geçirdiği; parlamentarizmi ve popülizmi son noktalarına erdirdiği; oyla, özellikle de köylülerin oyuyla iktidara gelecek «hürriyetçi» bir sosyalizmin teorisini kurmakla uğraştığı günlerde, «Asya Tipi Üretim Tarzı»na mal bulmuş mağribi gibi sarıldı. Önce Türkiye sınıf tablosu şu hale getirildi: Bir yanda tüm emekçi sınıf, yani halk... (Emekçi sınıflar bile denmediğine dikkat edelim). Öte yanda egemen ittifak olarak ağa - komprador - Amerikancı Bürokrat üçlüsü... Aybar'ın 1967 sonrası tüm Türkiye tahlillerinde bu şema görülür. Ağa : prekapitalizmi, komprador : uluslararası finans kapitale bağımlı burjuvaziyi, Amerikancı bürokrat veya yer yer (özellikle Behice Boran'da) bürokrat burjuvazi : devletçiliği temsil ediyor olmalıdır. Böyle bir soyutlama şu iki sonucu vermiştir. Geniş emekçi sınıf içinde işçi sınıfı erimştir. (Oysa T.İ.P. çizgisininin 1962-1963'ler-

de Türkiye sosyalist ortamına getirdiği gerçekten önemli ilerici tahlil, kadrocu eğilimler tarafından unutulmuş, unutturulmuş istenen, küçük burjuva radikalizminin saptırmak istediği, işçi sınıfının nitel nicel varlığı ve öncülüğü kavramıydı). Böylece işçi sınıfı öncülüğü artık Aybar için sözde bile ortadan kalkmıştır. Köylülük emekçi sınıfın en geniş ve oy potansiyeli açısından en önemli kesimi olarak ön plana geçmiştir. (Bunu popülizmi inceleyenlerde göreceğiz.) Emekçi halk içinde yer alan, esnafıyla, memuruyla, aydınıyla tüm küçük burjuva katlar, aynı kefeye konulmuştur. Geçerken hemen söyleyelim ki, böylesine geniş bir «emekçi sınıf»ın veya halkın iktidarının adı dünyanın hiçbir yerinde hiçbir dönem «sosyalist devrim» olmamış, her zaman «demokratik devrim» olmuştur. Ama T.İ.P. içinde bu soruyu pek soran olmadığı görülüyor. «Ağa - Komprador - Amerikancı bürokrat» olarak tanımlanan egemen ittifak ise, T.İ.P.'in savunduğu anti - kapitalist, anti - emperyalist mücadele birlikteliğiyle hiç uzlaşmamaktadır. Çünkü «ağa» kapitalist değil kapitalizm öncesi veya feodal bir kategoridir. Öte yandan, kapitalizm gelişmişse, yerli sermaye artık komprador (yani sadece aracı olmaktan çıkmış) uluslararası finans kapitale ortaklık kurmuş demektir. Yine bu egemen ittifak tahlili, bürokrasiyi ayrı bir sınıf gibi alarak, emperyalizmin ortağı yerli finans kapitali gözlerden gizleyerek, hedef şaşırtmaktadır. Kaldı ki gerek «komprador burjuvazi», gerek «Amerikancı bürokrasi» emperyalizminin yurt içindeki ajanları olup bunlara karşı verilecek mücadele anti - kapitalist değil, olsa olsa anti - emperyalist olabilir. Bir an doğruluğunu kabul etsek bile, böyle bir sınıf tahlilinden nasıl olup da sosyalist devrim stratejisine varılabileceğini anlamak mümkün değildir.

O sıralarda Aybar'ın bu sınıf tahlilinin Parti'nin resmi görüşü olarak genel sekreter Nihat Sargın (T.İ.P. haberleri, sayı 7, s: 7) ve Behice Boran tarafından aynen benimsendiği ve kullanıldığı görülüyor.

Aybar, 1967 yılı sonunda artık «Türkiye sosyalizmi»nin teorik çerçevesini çiz-

miştir; ayrıntılı sınıf tahlillerine geçer. Türkiye'de egemen sınıflar arasında başta ve en eski olarak «Bürokrat sınıfı» saymakla işe başlar. Böylece MDD'nin *olumlama* yönünden yaptığı ve sonunda işçi sınıfı öncülüğünü inkâra, varan bürokrasi abartmasını T.İ.P.'te tam zıt bir şekilde ama aynen görüyoruz. Bürokrasi bir egemen sınıftır Aybar'a göre, hem de öylesine egemendir ki «*Bu sınıf zamanın zorunlu küldüğü ayarlamaları yapa yapa, günümüze kadar gelmiştir. Bürokrat sınıf bugün ağa ve komprador sınıfları yanında yerli olan, hatta yakın tarihe kadar bu sınıfları açıkça vesayeti altında tutmuş ve halâ devlet yönetiminde önemli bir rol oynayan egemen bir sınıftır.*» (T.İ.P. haberleri, sayı 9, s: 4). Neresini düzeltelim demenin tam sırasıdır. Önce bürokrasi (halen) nasıl bir «sınıf» olabilir? Öte yandan Türkiye'nin somut şartlarında görülen bürokrasinin burjuvazi adına iş görmesi değil midir? Devletçilik bürokrasi egemenliği midir yoksa burjuvazi egemenliği midir? Aybar burjuvaziyi egemen sınıf sayarak, gerçek egemen sınıflara en büyük hizmeti yapmış ve burjuvazinin egemenliğini, sömürsünü gözlerden gizlemiş, hedef şaşırtmıştır. Bu hedef şaşırtmanın uzantıları günümüzde halâ sürmektedir. Ve eski Emek muhalefetinin bir kesiminin bugün aynı görüşle, ilerici burjuvazi geri bürokrasi tabloları çizmeleri, burjuvaziye ilerici demokratik görevler yüklemeleri bir noktada Aybarcılıkla buluşmuştur.

Bu noktadan hareket edince Aybar, kolaylıkla temel çelişkiyi «halk - devlet» çelişkisi olarak özetleyebilir. Böyle olunca da, 1950 olayı şüphesiz ki ilerici bir halk hareketi oluyor. DP'nin (Yani emperyalizmle kesinkes bütünleşmiş gerici bir finans kapital, tefeci - bezirgân ortaklığının) iktidarı alışı Aybar'a göre *devrim*'dir. Yıllardır halkı ezen Osmanlı Tipi ceberrut devlettir; sermaye tahakkümü değildir...

Aybar'ın bu tezleri üzerinde fazla durmaya gerek görmüyoruz. Onun Türkiye Sosyalizmi yazısının okunması bu söylediklerimizi açıkça ve yoruma ihtiyaç olmadan ortaya koyacaktır.

Türkiye tahlilleri açısından Programda gözlenen bulanıklık, kargaşa ve yoru-

ma açıklık, Aybar'da bu noktalara vardı. Boran'da ise, ileride Emek çizgisini belirleyecek ve sosyalist devrim sekterliğini yaratacak olan Türkiye tahlillerine aynı temel üzerine kurulu olarak rastlanıyordu. Boran şüphesiz ki Aybar'ın sapmalarına kadar gitmedi; bunlara zamanında karşı çıktığı da söylenemez. Belki de yanlış Türkiye tahlillerinin nerelere götürebileceği 1967'lerde fazla önemsenmedi. Kaldı ki yerine doğrusu da konulamıyordu.

Böylece Boran, Türkiye tahlillerini derli toplu olarak kitabının «Dikey yapı: Sosyal sınıflar» bölümünde açıklar. T.İ.P. programındaki, «derebeylik kalıntısı gelişmemiş kapitalizm (özellikle ticaret kapitalizmi) tanımlamasını açan Boran, Türkiye'nin yapısını şöyle görür: «...*Tarımda derebeylik kalıntısı özellikle Doğu ve Güney Doğu bölgelerindedir... Kapitalist sektör esas itibarıyla ticaret kapitalizmi niteliğini taşımak ve dış ticaretle uğraşan zümre halâ en nüfuzlu grup olmakla beraber son onbeş yılda ve özellikle 1960'dan bu yana kapitalist sanayi de gelişmekte... dir.*» (a.g.y. s: 141 - 142). Yine aynı yerde Boran'a göre, emperyalist dış sömürü altında bütün işçi - emekçi sınıfların mücadelesi birleşiyor. Küçük sanayici sınıf dahi (herhalde tekel dışı kalan sermaye kastediliyor) bu baskının altında; ancak gümrük duvarlarıyla korunduğundan bunu henüz farketmiyor ve karşı çıkmıyor. «İthalatçı - ihracatçı sınıfları» yabancı sermaye ile işbirliği ve ortaklık halindedir. Yabancı sermaye yerli sanayici burjuvazinin gelişmesini de kösteklemektedir. Sanayi kendi başına geliştiremediğinden yerli sanayici de yabancı sermaye ile ortaklığa razı olmaktadır ve komprador haline gelmektedir. Böylece iç ve dış sömürü sistemleri birbirine geçmiş durumdadır. Böyle olunca da «*Türkiye'de esas sınıfsal kutuplaşmanın, derin ayrımın, temel çelişkinin bugün sermaye - emek gücü, yani kapitalist sınıf, işçi sınıfı arasında değil, tüm egemen sınıflarla tüm emekçi sınıflar arasında olması sonucunu doğurmaktadır.*» (a.g.y. s: 142 - 143). Geri tarım ekonomisi yoksul köylülüğe sosyalist hareket açısından büyük önem kazandırmaktadır. «*Bugün Türkiye'de halâ sanayi ve finans ka-*

pitali sınıflarından çok büyük toprak sahipleri sınıfları güçlü ve nüfuzludur.» (a.g.y. s: 144).

Boran'ın bu dönemdeki Türkiye tahlillerinin karışıklığı ve eklektisizmi ortadadır. Üstelik de T.İ.P. çizgisinin tutarsızlıklarının, yanlış sloganların ve yanlış ittifaklar anlayışının, hatta Aybar'cı temaların izlerini bu satırlarda rahatça bulmak mümkündür.

Önce, Boran'ın Türkiye'nin sınıf tahlilinden çıkardığı sonuca göre, tüm emekçi sınıfların, hatta henüz bu bilince varmamış bile olsa, çıkarları emperyalizm ve yerli ortaklarıyla çelişen *küçük sanayici sınıfının* emperyalist - kapitalist sömürü karşısında yer aldıklarını ve bunların ortak mücadelesini düşünüyorsak, ittifaklar politikasında cephe anlayışında nasıl T.İ.P. sekterliğine, sosyalist devrim strateji ve sloganına varabiliriz. Veya böyle bir emekçi sınıflar (hatta gümrük duvarlarının ortadan kalkışıyla baskının farkına vardığı anda dış sömürüye karşı çıkması mümkün görülen küçük sanayici dahil) mücadelesinin adına nasıl olur da «anti - kapitalist mücadele» deriz. Ortada en azından bir adlandırma hatası yok mudur? İkincisi, ithalâtçı - ihracatçı sınıflara, yani ticaret burjuvazisine verilen ağırlık, egemen ittifakın en güçlü unsuru olarak ticaret burjuvazisini görmek, T.İ.P.'in sınıf tahlillerininin 1970'lere kadar giden, sonra somut görüntüler karşısında bırakılan ağırlık noktasıdır. Burada sürekli olarak gözden kaçırılan, *büyük sermaye* söz konusu olduğunda öyle bir ticaret, sanayi ayrımı olmadığı, büyük sanayicinin, ithalâtçı - ihracatçının aynı bütünü, aynı sermaye zümresinin parçaları olduklarıdır. Üstelik de «sanayici burjuvazi» emperyalizmi, yabancı sermayeyi, iş beceremediğinden, zorunlu kaldığından, güçsüzlüğünü gördüğünden davet etmemiş, daha doğrusundan onunla hal hamur olmuş, emperyalizmin damgasını yemiş, doğuştan tekelcileşmiştir. Yine bu yüzden, basit «kompradorluk» dönemini Kurtuluş savaşı dönemi öncesinde bırakmış, Cumhuriyet döneminde palazlandıkça uluslararası finans kapitalin ortaklığına «terfi» etmiştir. Bu yüzden de güçsüz ve komprador bir

sanayiciler kesiminden değil, baskı ve tahakkümünü Türkiye halkı üzerinde yıllardır en ağır biçimde hissettiren emperyalizmle ortak bir zümreden söz etmek mümkündür. Son olarak da, dış sömürü ile iç sömürünün birbirine geçtiği, emperyalizm ve yerli ortaklarıyla mücadelenin tek ve aynı mücadele olduğu T.İ.P.'in doğru söyleyip, yanlış savunduğu görüşlerden biridir. Ama tüm egemen sınıflara karşı tüm emekçi sınıflarla verilecek böyle bir mücadele cepheyi reddeden değil gerektiren bir mücadeledir. Türkiye'de bugün halâ «*Sanayi ve finans kapitali sınıflarından çok, büyük toprak sahibi sınıfları güçlüdür*» diyor Boran. Finans kapitalin var olduğu, egemen olduğu yerde, ondan güçlü bir başka zümre bulunacağını bilim hiçbir yerde söylemiyor, pratik hiçbir yerde doğrulamıyor.

Şimdi bir adım daha ilerleyelim ve Aybar'a muhalefetin başını çeken, sonra 1970 başında partide yönetime gelen, dördüncü kongreden sonra parti yönetimini kongre kararıyla ele geçiren ve nihayet kendi içinde de başlıca iki kola ayrılan EmeK çizgisinin Türkiye tahlillerine bir göz atalım.

Emek çizgisinin Türkiye açıklamaları

T.İ.P.'in hastalıklarından arınıp yenileşmesi olarak gösterilen önce Aybar'a karşı Aren - Boran muhalefeti, sonra bu muhalefetin EMEK muhalefeti şeklinde, parti içinde bir hizip olarak gelişmesi ve nihayet Dördüncü Büyük Kongreden bir yıl önce Partide yönetime geçmesi, T.İ.P.'i değiştirdi mi? Değişikliği ne ölçüde ve ne yönde olduğunu görmek için, Partinin yenilenmesi dönemi sayılan bu dönemde, bu «yenilenme» nin ve ideolojik arınmanın motoru olarak gösterilmek istenen EMEK çizgisinin Türkiye açıklamalarına bir bakalım :

Sınıf tahlillerinin, açıklıktan ve Türkiye gerçeğinden uzak oluşu yönünden, Emek çizgisi Aybar'dan farklı sayılamaz. Egemen sınıflar analizise hayli benzerlik gösterir. Emperyalizm konusunda aşağı yukarı aynı yorumlar getirilmiştir. Temel

gelişki konusunda ise Emekçilerin kendi aralarında da bir ölçüde farklı görüşlere sahip oldukları görülüyor. Örneğin Boran, Aybar'a yaklaşıırken, Aren farklı şeyler söylüyor. Bürokrasi konusuna gelince, Aybar'da «ceberrut devlet», «devlet - halk» çelişkisi tezlerinden kaynaklanan ve popülizme temel olan bürokrasi düşmanlığı abartması ve hedef şaşırtarak burjuvazinin yerine bürokrasinin geçirilmesi, yerini, Boran'da bürokrasinin doğru bir yere o. turtulmasına bırakırken, Emek çizgisinin genel yapısı içinde, bürokrasi karşısında sekterlik olarak Aybar'a yaklaşıyor.

1969, 1970'lerde kendi içinde tutarlı olduğu bazı çevrelerce sanılan EMEK, bugün baktığımızda ve Türkiye somutunu işçi sınıfının biliminin ölçülerine, sosyalizmin teorisine göre kavramaya çalıştığımızda, tam bir çelişkiler, kavram kargaşası ve yanlış tahliller bütünüdür. Dergi her ne kadar Aren - Boran muhalefeti olarak ortaya çıkan çizginin gayri resmi organıysa da, içindeki pek çok yazıyı bağlayıcı saymamız mümkündür. Biz özellikle yönetici kademelerde bulunmuş, T.İ.P.'te birinci dereceden sorumluluk mevkinde olmuş kişilerin görüşlerini dikkate alacağız.

1 Mayıs 1969'da yayınlanmaya başlayan EMEK dergisinin, çıkış bildirisi niteliğinde olan «Sosyalist Potansiyelden Sosyalist Güce» yazısında, Türkiye'nin sosyal yapısı şöyle anlatılmaktadır: «Türkiye'de hakim üretim biçimi kapitalizmdir. Bu düzen kendi niteliğine uygun bir sosyalist potansiyel yaratmaktadır.» (EMEK, sayı 1, s: 11). Emek'in Türkiye tahlili aslında bu kısacık tanımda özetlenebilir. Emek çizgisinin bir tek amacı vardır: Türkiye'de devrim aşamasının sosyalist devrim aşaması olduğunu ispatlamak. Bunun en kolay yolu da Türkiye'de egemen üretim biçiminin kapitalizm, temel çelişkinin emek - sermaye çelişkisi olduğunu göstermekten geçmektedir.

Emek'de yer alan çeşitli yazıları ve görüşleri ayrı ayrı incelemek sayfalar alabilir. En belirgin birkaç örnek verelim:

ODTÜ'nün düzenlediği «devrim stratejisi» adlı açık oturuma T.İ.P.'i temsilen Sadun Aren katılmıştı. EMEK dergisi şöy-

le yazıyordu: «Türkiye'nin toplum yapısı bilimsel sosyalist devrim anlayışı ve bu anlayışın Türkiye'nin somut şartlarına uygulanmasıyla ortaya çıkan devrim stratejisi konusunda görüşlerini açıklayan Sadun Aren, böylece bilimsel sosyalistlerin millî demokratik devrim sapsamasına karşı verdikleri ideolojik mücadeleye yeni bir zafer halkası eklemiştir.» (Emek, sayı 19, s: 2). Neydi bu zafer halkası?

Aren, Türkiye açıklamaları olarak, bu açık oturumda şunları söylüyordu: «Bir memleketin önündeki devrim aşamasının ne olduğunu belirleyen iki unsur vardır. Bunlar birisi hakim üretim biçimi, diğeri de siyasî iktidarın, yani devletin sınıfsal niteliğidir. Eğer hakim üretim biçimi kapitalizm ve Devlet de burjuva sınıfının elindeyse, o memleketin önündeki devrimci aşama hiç şüphesiz olarak sosyalist devrim aşamasıdır. Şimdi bu iki bakımdan Türkiye'ye bakalım. Türkiye'de hakim üretim biçimi kesinkes kapitalizmdir... Devletin sınıfsal niteliğine gelince, bugün iktidara tarım, ticaret ve sanayi burjuvazisi, kısaca sermayedar sınıflar hakimdir... Önümüzdeki devrim aşamasının Sosyalist Devrim aşaması olduğunu çelişkiler tahlili açısından da ifade etmek mümkündür: Memleketimizin temel çelişkisi, hakim üretim biçimi kapitalizm olduğu için, emek sermaye çelişkisi. Bu çelişkinin çözümünü de herkesin bildiği gibi, sosyalist devrimdir... Çok defa düşünülen bir hata ana çelişkiyle temel çelişkinin karıştırılmasıdır... Ancak bir memleketin önündeki devrimci aşamanın ne olduğunu ana çelişki belirler... Temel çelişki aynı zaman da ana çelişki de olabilir Türkiye'de durum budur.» (Aynı yazı, s: 4).

Strateji tartışmalarına zafer halkası eklediği bildirilen bu görüşler, aslında Emek çizgisinin Türkiye açıklamalarının ve bu açıklamaların üzerinde kurulmaya çalışılan stratejinin bütün yanlışını ve ondan da öte, «devrim ve iktidar» sorununu nasıl sonsuza ertelemeye yönelik olduğunu gösteriyor. Aren'e göre Türkiye'de hakim üretim biçimi kapitalizm'dir ve Devlet de burjuva sınıfının elindedir. Böylece Türkiye'nin sanayileşmiş bir Batı kapitalist ülkesinden bir farkı kalmamakta.

dır. Prekapitalist sömürü tümüyle yok sayılmakta, mücadelenin bu yönü ihmal edilmekte, finans kapital'in prekapitalist sınıf ve zümrelerle o sıkı ortaklığı ve bunların iktidara da ortak oldukları gözden kaçılmakta ve emperyalizmin bu ortaklıkta bağları hiç söz konusu edilmemektedir. Diğer T.İ.P. yöneticilerinde de rastlanan, temel çelişkinin ana çelişkiyle aynı olduğu iddiasına Aren'de de rastlıyoruz. O zaman, önümüzdeki devrim aşaması sosyalist devrim oluyor. Kimlere karşı kimlerle iktidara yürüneceği bir kez yanlış tesbit edildi mi, egemen sınıflar analizi böylesine yanlış ortaya konu mu artık devrim sonuza ertelenmiş demektir. Kısaca Emek «niyetsizliği» burada formülünü bulur.

1970 Bütçesi tartışmaları sırasında, sonradan D.P.'yi kuracak olan 41 A.P.'nin de muhalefetle birlikte bütçeye olumsuz oy kullanması üzerine doğan hükümet bunalımıyla ilgili olarak yazdığı bir yazıda, Aren *büyük burjuvazi* diye bir kategori kabul emektedir. Ama bunun karşısına koyduğu, çıkarlarının çelişğini, çatıştığını ifade ettiği «taşra eşrafı» nı küçük burjuvazi olarak adlandırmaktadır. «...Adalet Partisinin küçük burjuvaziye ve hele onun 'taşra eşrafı' diyebileceğimiz kesimine ve bu kesimin gerici ideolojisine hiçbir bağlılığı yoktur; çünkü taşra eşrafı, büyük sermayenin gelişmesine engel olan sınıftır.» (Emek, sayı 22). Önce küçük burjuvazi ile eşrafın hiçbir ilişkisi olmadığını biliriz. Sonra da, eğer «taşra eşrafı» ya, finans kapitalin, *büyük sermayenin* ortağı tefeci - bezirgânlık kastediliyorsa, A.P.'nin bu prekapitalist zümreyle ilişkisi olmadığı 1970 başlarında nasıl iddia edilir. O hükümet bunalımının emelindeki sorun finans kapitale daha fazla yanaşmaya başlayan A.P.'den, tefeci - bezirgânlığın, artık tefeci - bezirgânlığa sömürüden daha fazla pay ayırmak istemeyen finans - kapitale karşı çıkışı, var olan ortaklığın geçirdiği bir sarsıntı değil midir? Öte yandan A.P.'nin tefeci - bezirgânlıkla, «onun gerici ideolojisiyle hiç bir bağlılığı yoktur» demek A.P.'yi ilerici göstermek, dolayısıyla gerici finans - kapital'i aklamak, ilericiliği, burjuva demokratik dönüşümle ri ondan beklemek değil midir?

Emek dergisinde Kurthan Fişek de Türkiye'yi şöyle görüyor: «Türkiye'de iktidar ittifakının unsurları, yani egemen sınıflar ticaret, tarım ve sanayi burjuvazisiyle büyük mali burjuvazidir. Bu iktidarı nitelleyen ve yönlendiren unsur ise, ticaret burjuvazisidir.» (Emek, sayı 15, s: 6). Yine Fişek, «Sosyal pratik, ticaret burjuvazisinin kendi içinde bir örneklik göstermediğini, emperyalizmle ilk elden bağları olan büyük ticaret burjuvazisi (ithalâtçı ve ihracatçılarla sanayici kılığındaki tüccarlar, yani montajcular) ve bir yandan büyük ticaret burjuvazisi kanalıyla, emperyalizmin uç beyi olma niteliğini sürdürürken, öte yandan iç piyasaya ve özellikle tarım kesimine yönelen küçük ticaret burjuvazisi şeklinde ikileştirdiğini ortaya koyuyor.» diyor. (Aynı yer.) Fişek birşeyler seziyor, Bir yanda ticaret, tarım, sanayi burjuvazisi dedikleri bütünün, yani finans kapitalin varlığını... Öte yandan, çıkarlarının tekel dışı, finans kapital dışı sermaye ile çeliştirdiğini... Tekelci sermayenin ise prekapitalist sınıflarla, tefeci bezirgânlıkla ittifakının zedelenmekte olduğunu... Ama sadece seziyor o kadar. Sınıf tahlilindeki muğlaklık, bulanıklık sürüyor. Aybar'dan başlayarak, Boran'da sürerek ve tüm EMEK yazarlarında, «teorisyenlerinde» görülen egemen sınıflar tahlilinin temel noktası, egemen ittifakın en etkili kadınının *büyük ticaret burjuvazisi* olduğudur. Sanayi burjuvazisi dedikleri bir kesimi tanıtmaya mecbur kaldıkları yerde işler çatallaşıyor. Bu kesim kimilerine göre yeni palazlanan ve ilericilik niteliği taşıyabilecek bir kesimdir. Kimileri sanayiciler dediklerinin, ithalâtçı - ihracatçılar dediklerinden pek de ayrılamadığını görmezlikten gelemezler ve büsbütün karıştırırlar işi: «...Yapımcıların aynı anda ticaretle uğraşmaları ve montajcuların durumundan da görülebileceği gibi, yapımcılıktan çok tüccarlık yönünün ağır basması, sanayi burjuvazisinin de, büyük ticaret burjuvazisinin yedeğinde daha doğrusu büyük ticaret burjuvazisinin ayvâ edici bazı özellikler taşıyan bir kesimi olarak egemen sınıflar ittifakına dahil olmasına imkân vermiştir.» (EMEKEK, sayı 20, Kurthan Fişek'in yazısı). Yine aynı yazıda ifade edildiğine

göre, «hükümet bunalımı sırasında kozlar, tarım ticaret sanayi burjuvazileri genel kar maşasının tarafları arasında değil, ticaret burjuvazisinin kendi içinde, büyük ticaret burjuvazisiyle, küçük ticaret burjuvazisi arasında paylaşılacaktır.» Daha sonra da büyük ticaret burjuvazisinin ne olduğu şöyle açıklıyor: «İthalâtçı-ihracatçı-montajcı, küçük ticaret burjuvazisi de şöyle: tefeci - küçük tüccar vb. Tefeci - tüccar kategorisinin egemen İttifakın prekapitalist kanadını meydana getirdiği, ithalâtçı - ihracatçı - montajcı denilenlerin, büyük sanayi ve tarım burjuvazisinden hiç de ayrı olmayan finans kapital zümresi olduğu ortadayken, T.İ.P., ne Aybar ne de sonrakî Emek dönemlerinde bu gerçeği görmedi; görmek istemedi.

Teorik temelsizliğin, sınıf tahlillerinde vuzuhsuzluğun ilacı, pasifizmin ve devrimi bilinmedik bir geleceğe ertelemenin kılıfı olarak bir tek görüşü benimsediler: *Türkiye kapitalist bir ülkedir. Temel ve ana çelişki aynıdır: yani sermaye emek çelişkisi; şu halde önümüzdeki devrim aşaması sosyalist devrimdir.* Finans kapital dışında kalan burjuva kesimleri küçük burjuvazi olarak adlandırıldı geçildi.

Büyük burjuvazi veya büyük tüccar dedikleri, aslında finans kapitalden başka birşey olmayan kesimin tarihsel asalaklığı, tekelciliği, gericiliği, bağımlılığı hesaba katılmazsa, dosdoğru Emek mantığının içine düşüldü. Düşüldü de... Yani Türkiye'de rekabetçi kapitalizm dönemlerinin ürünü olan ve ilerici barutunu burjuva devrimlerinden sonra kesinlikle yitiren, da ha sonra da tekelcileşen, emperyalistleşen asalaklaşan burjuvazinin içinden ilerici bir sanayi burjuvasının doğup gelişebileceği iddia edildi. İthalat - ihracatçılar gericidir, ama belki, olur ya, sanayi burjuvazisi ilerici atılımlar gösterebilirdi. Böylece, 1950'de DP hareketinin devrim olabileceği düşüncesine; Türkiye'de büyük sanayicinin (sanki finans - kapital bütününden bağını sızmış gibi) ilericiliğine ve burjuva demokrasisini geliştirebileceğine bel bağlandı. «Büyük ticaret burjuvazisi, özellikle 1960 sonrasında «ileri» sayılabilecek herhangi bir harekete öncülük edebilme imkân ve ihtimalini elden çıkarmıştır» (Emek, sayı

20, s: 8) Bir zamanlar elde etmiş miydi? Veya sadece ticaret burjuvazisi miydi bu imkânı elden kaçıran? Cevabını bir başka yerde bulmak mümkün. «CHP gittikçe sanayi burjuvazisinden uzaklaşma süreci içindedir. Kapitalistlerin en dinamiği ve dolayısıyla da, anayasal olsun olmasın en çok sınır tanımayan olan sanayicilerin AP'yi kullanma eğilimleri, en çok AP'yi kendi partileri yapma mantığı CHP'nin kişiliğinde önemli değişiklikler yapacak özdedir.» (Emek, aylık dergi sayı 3, s: 7-8) İlerici sanayiciler tahlili, emperyalizm olgusunu, Türkiye'de sermayenin yapısını, finans kapitali hiç hesaba katmadan, Türkiye'de Batı'da 18-19. yüzyıllarda görülen gelişmeyi aynen beklemenin, ve bunun eylemde yansınması olarak da pasifizmin, «birakalım ilerici sanayici Türkiye'yi geliştirensin, kapitalizmi geliştirensin, bu işçi sınıfını geliştirir, devrim de kendiliğinden olur» niyetsizliğinin temelne yatmaktadır. Bu mantıkla emperyalizm bile, burjuva demokratik devrimleri geliştirdiği için ilerici sayılır: «...Son yüzyılın Türkiye'sinde, emperyalizmin yürüncesine girmeyle burjuva demokratik atılımları gerçekleştirmenin el ele yürüdüklerini ve aynı maddiyonun iki ayrı yüzünü teşkil ettiklerini ortaya koymaktadır.» (Emek, sayı 20, s: 9) Bilimsel sosyalizmden, bilimsel teoriden ayrıldı mı, üstelik de pasifizme saplandı mı böyle finans kapital tahakkümünden burjuva demokratik atılımların gerçekleştirilmesi için medet umulur. Söz de ağızdan düşmese de, özde işçi sınıfı öncülüğüne güvenilmedi mi, öncü emperyalizm bile olabilir. O zaman da «sosyalistlere» kalakala, oturup emperyalizm ve ortaklarının kapitalizmi, burjuva demokrasisini, işçi sınıfını geliştirmelerini, diken-siz gül bahçeleri yaratmalarını beklemek kalır.

Son birkaç örnekle bazı Emek, teorisyenlerinin Türkiye tahlillerini görmeye devam edelim: 15-16 Haziran olaylarına, o zaman partide artık iktidarda olan Emekçiler, kendi tahlillerini doğrulayan bir olay olarak sarılmışlardır. «İşte gördünüz mü, işçi sınıfı varmış» demek istemektedirler. Bu vesileyle sosyalist devrim stratejisinin doğruluğunu «ispatlamaktan» da ge-

ri kalmamaktadırlar: «Türkiye'de üretim güçlerinin bugünkü seviyesinde iktidara yönelik bütün hareketler, ya burjuvazinin, yada işçi sınıfının damgasını taşıyan, taşımak zorunda olan hareketlerdir. Direnişin ortaya koyduğu bu gerçek, burjuva iktidarının tek almaşığının işçi sınıfı iktidarı olduğunu... ifade etmektedir. (Emek — Aylık dergi sayı 2, s: 12 Emek açısın. dan)

Emeğin Türkiye tahlillerini, yazıyı u. zاتمamak için «emek açısı»nı iyi gösteren bir kaç alıntıyla bitirelim: «Türkiye'de iç gelişme dış çelişmeden daha önde gelmektedir.» (Emek, Aylık dergi, sayı 2, s: 12) «Türkiye'de egemen üretim biçimi, tarımda bile çok keskin olarak kapitalizmdir. Sömürü ve baskının kaynağı da kapitalist ekonomi düzeni ve bunun üst yapısıdır. Türkiye'ye emperyalizm egemen sınıfların daveti üzerine gelmiştir. Ve onların rızası ve muvafakati ile bulunmaktadır... Bize göre Türkiye'de emperyalist güçleri, esas itibariyle, emperyalizm ve yerli kapitalist sınıflar ittifakı, anti emperyalist güçleri ise, esas itibariyle işçi ve tüm emekçi sınıflar oluşturmaktadır... Diğer bir kısmına göre ise, Türkiye'deki üretim biçimi, bünyesinde feodal kalıntılar barındıran az gelişmiş bir kapitalizmdir. Doğrudan doğruya kapitalizm diyememelerinin nedeni ise, bir ülkenin feodal ya da yarı feodal olmasının durumunda «demokratik devrim'in söz konusu olamayacağını bilmelerinden ibaret gelmektedir.» (Emek, Aylık dergi, sayı 3, Hüseyin Ergun, Sosyalizm savaşımız ve MDD'cilik,)

Strateji uydurup kılıf aramak suçlaması, yukardaki pasajlar okunduktan sonra yazı sahibine de aynen tekrarılanamaz mıydı? Türkiye somutunu hiçe sayıp, demokratik mücadele sadece klasik feodalizm karşı verilir sanıp, tüm kırsal bölgeleri etkisi altında bulunduran prekapitalist tefeci - bezirgân ve ağa sömürüsünü görmezlikten gelmek, asıl anti - demokratik olanın gerici finans - kapital tahakkümü, tekeli sermaye baskısı olduğunu kavramamak ve buna karşı da demokratik mücadele verileceğini hesaba katmamak, sosyalist devrim stratejisini somut gerçek

leri ciğneme bahasına haklı göstermek çabasından başka nedir ki?

Emperyalizm tahlilleri

TİP'in emperyalizm tahlilleri ve emperyalizm anlayışı, ilk MDD tartışmalarından son Emek çizgisine kadar, eyleme de damgasını vurduğu ve yanlış sınıf tahlilleriyle, eyleme pasifizmin temelinde bulunduğu için önemlidir. Yukarıda, yer yer emperyalizm tahlillerine de değinildi, burada kısaca TİP çizgisinin emperyalizm olgusu karşısındaki tavrını görelim.

TİP'in emperyalizmden en fazla söz ettiği dönem, 1966'lara kadar giden ilk mücadele dönemidir. Yanlış emperyalizm tahlilinin tohumları bu dönemde atılmış olmakla birlikte, geniş kitlelerde emperyalizm, özellikle de ABD emperyalizmi konusunda ajitasyon bu dönemde — ortam düşünülecek olursa— oldukça başarılı şekilde yürütülmüştür. Daha sonra, MDD hareketinin emperyalizm vurgulaması, TİP'in emperyalizmle mücadeleyi «pasif direnme» şeklinde pasifleştirmesi, giderek anti emperyalist eylemlerin kontrolünü elinde tutamadığından bu türden eylemlere karşı çıkması, yani bırakalım eyleme, sözde bile anti emperyalist mücadelenin yürütücülüğünü başka grup ve örgütlere kaptırması, partide emperyalizm olgusunun küçümsenmesine, ikinci plana atılmasına ve giderek büsbütün yanlış bir emperyalizm anlayışına varmıştır.

Aybar'a göre burjuvazi «komprador»dur. Bu durum onu güçsüz kılmaktadır. Anti emperyalist mücadele ile sosyalist mücadele Aybar'da da bir ve aynı mücadeledir. Aybar'da, emperyalizm faktörüne tanınan önem ve ağırlık, hemen söyleyelim ki, daha sonra Emek iktidarı sırasındatanın ağırlıktan çok fazladır. Ama, Aybar'ın emperyalizme ve tüm yerli ortaklarına karşı mücadele için önerdiği yol «Amerikalılara karşı pasif direnme»den ibarettir. İşte o «pasif direnme» yöntemi, emperyalizmin yerli ortaklarına karşı direnmeyi de aynı şekilde pasifleştirir.

Egemen ortaklığın, emperyalizmle ortaklığın prekapitalist kanadı, tefeci,

tüccar, ağa giderek büsbütün unutulmuş tur. Bunda, yanlış sınıf tahlillerinin, yanlış Türkiye açıklamalarının olduğu kadar, MDD hareketinin yanlış görüşlerinin de etkisi vardır. Giderek TİP'in emperyalizm konusundaki resmi görüşü bir «davet» te. orisine indirgenmiştir. Yani MDD'cilerin bir dış olgu olarak gördükleri emperyalizm, TİP'iller için tamamen bir iç olgu haline gelmiştir. TİP görüşüne göre, emperyalizm yerli burjuvazi tarafından (büyük ticaret burjuvazisi tarafından) davet edilmiş, 1947-1950'lerde bu davet üzerine ülkeye girmiştir. O zaman, anti emperyalist mücadelenin küçümsenmesi, işçi sınıfı iktidarından, sosyalist iktidardan sonra mücadele edilecek bir etken olarak görülmesi yadırganmamalıdır. Emek dergisinin çıkış bildirisinde şöyle denmektedir: «Gerçekten de, emperyalizm ülkemize silâh zoruyla girmemiş, hakim sınıfların çıkarlarına da uygun düşüğü için, onların daveti ile gelmiş ve sonra da işbirlikçi ve taraftar çevresini daha da genişletmiştir.» (Emek, sayı 1, s.: 10) Aren'in 5 Ocak 1970 günü ODTÜ'de katıldığı açık oturumda, Emek tarafından ideolojik mücadelede «önemli bir dönüm noktası» olarak görülen konuşmasında emperyalizm konusunda şunlar söyleniyor: «Hepimizin bildiği gibi emperyalizm Türkiye'ye ne silâh zoruyla ne de aldatmaca ile girmiştir. Emperyalizmi siyasi iktidar, yani bu iktidara hakim olan Türkiye burjuvazisi davet etmiştir... Bundan ötürü emperyalizm ve onun yerli ortakları deyimi yanlışdır, doğru olan yerli burjuvazi ve onların ortağı emperyalizm deyimidir... Emperyalizmle, salt dış emperyalizmle mücadele, ancak iktidara geçilirken ya da iktidara geçildikten sonra yapılır. Çünkü o zaman artık emperyalizmin yurt içinde bir hamisi, ortağı kalmamıştır. Bu durumda emperyalizm düşünür, işine gelirse çeker gider, işine gelmezse savaştır, yani yerli burjuvaziyi bu sefer o himaye eder... Doğru olan emperyalizm ancak sosyalist devrimle birlikte, ya da sosyalist devrimden sonra kovulur sözüdür. (Emek, sayı 19, s: 4) Bu alıntılara fazla birşey eklemeye gerek görmüyoruz.

Aybar emperyalizmle pasif mücadele

yi öneriyordu. TİP'in son dönemlerinde emperyalizm anlayışı, anti-emperyalist mücadelede bütünüyle reddetmeye, sosyalist devrim sonrasına ertelemeye kadar götürmüştür. Bunun eylemdeki sonuçlarını göreceğiz.

Emekçilere göre Aybar sosyalizmin biliminden, işçi sınıfı çizgisinden sapmıştı. Sapmaya karşı çıkmak, bu sapmanın Partinin ideoloji ve örgütünün, Partinin teorisi ilişkilerinin her noktasında, en umulmadık noktasında bile yaratmış olacağı etkileri silmek, onarmak; gereğinde eleştiriyiyle birçok şeyi baştan düşünmek, baştan kurmak demektir. Ama Aybar döneminden sonra da TİP'te bütün doğuş hastalıklarının, sosyalizmin bilimiyle olan ilişkilerin, teori noksanlığının izleri görüldü, ideolojisine yansdı. Aybar çizgisi eleştirilirken, sosyalizmin bilimi «sosyalist devrim» sloganından bir santim ayrılmamak, gelişmiş kapitalist ülke tahlil ve modellerini aynen veya çarpıtarak almak ve slogan savaşına girişmek sanıldı. Sağ sapmadan kurtulalım derken sol sekterliğe varıldı. İdeolojik mücadele adına Türkiye somutu tahrif edildi, veya en azından gerçekliği içinde görülemedi, görülmemek istenmedi. Bütün bunlardan Türkiye tahlilleriyle ilgili ve partinin ideolojisinde yansıtılacak olan bir çizgi doğdu: Sosyalizmin bolbol lafını yapma, Türkiye'yi kesimlikle kapitalist yapıda bir ülke olarak açıklamaya çalışma, anti-emperyalist mücadeleyi küçümseme ve sosyalist devrim sonrasına erteleme... Yani kısaca devrimi kendiliğinden bir gelişme içinde, kapitalizmin gelişmesinden medet umarak bilinmeyen bir tarihe gönderme... Sübjektif unsurun ihmali... Eylemsizlik...

Bütün bunlar dönemin zorunlu bir yansıması mıydı? 1963-1964'lerde görülen zaafların 1970'de artık hoşgörülebileceğini sanmıyoruz. Sosyalizmin bilimini öğrenebilmek için imkânlar artık çoktan beri hazır, tartışma ortamı yoğundu Sosyal pratik pek çok yanlış açığa çıkarmıştı. Bu noktada işin sübjektif yani yönetici kadronun payı önem kazanıyor.

Öte yandan TİP dışındaki sosyalist kanatların, sosyalist muhalefetin kendi